

Hanni Autere

Viululaulaja

SIBELIUS-AKATEMIA

Sibelius-Akatemian kansanmusiikin osaston julkaisuja 19

Taitto: Timo Väänänen

Kannen valokuva: Mika Autere

Takakannen valokuva: Ilari Ikävalko

Paino: AM Print Oy, Helsinki, 2011

© Hanni Autere & Sibelius-Akatemian kansanmusiikin osasto

ISSN 1455-2493 • ISBN 978-952-5959-03-1

Sibelius-Akatemian kansanmusiikin osasto

PL • 00251 Helsinki

kamu.siba.fi

SIBELIUS-AKATEMIA

Sisällys

1 Johdanto	7
2 Musiikillinen taustani	8
Aika ennen Sibelius-Akatemiaa	
Kohti kansanmusiikin ammattilaisuutta	
Multi-instrumentalismin ihanteena	
Työelämä	
3 Tutkinnon lähtökohdat ja tavoitteet	13
4 Muusikkous ja viululaulu	15
Muusikkous ja luova muusikkous	
Viululaulun synty ja olemus	
Viulun ja laulun yhdistämisen ongelmakohtia	
Muiden viululaulukokemuksia	
5 Ensimmäinen konsertti – Juuret	23
Tavoitteet ja tekijät	
Valmistautuminen	
Konsertti	
Esimerkkikappale Meret suuret sulavat	
Jälkitunnelmat	
6 Toinen konsertti – Yksi ääni	33
Lähtökohdat ja työryhmä	
Valmistautuminen	
Konsertti	
Esimerkkikappale Metsä	
Jälkitunnelmat	
7 Kolmas konsertti – Trio kahdelle	45
Lähtökohdat ja työryhmän valinta	
Valmistautuminen	
Konsertti	
Esimerkkikappale Yksi kauppias Intiasta	
Jälkitunnelmat	
8 Neljäs konsertti – Viulajan laulu	55
Tavoitteet ja tekijät	
Valmistautuminen	
Konsertti	
Esimerkkikappale Tsiki	
Jälkitunnelmat	
9 Viides konsertti – Valon aika	65
Taustaa ja tavoitteet	
Työryhmän muodostuminen ja sävellystyö	
Harjoittelu ja opiskeleminen	
Konsertti	
Esimerkkikappale Krazem	
Jälkitunnelmat	

10 Epilogi	76
Kirjoittaminen ja nuotintaminen	
Luovat prosessit ja opiskeleminen	
Säveltäminen ja improvisointi	
Muusikkous ja esiintyminen	
Viululaulaminen	
11 Kiitokset	83
12 Lähteet ja taustamateriaali	84
13 Liite 1: Lautakuntatekstit	85
14 Liite 2: Konserttien ohjelmat	95
JUURET 8.10.2003 klo 19 Kamarimusiikkisali, Sibelius-Akatemia	
YKSI ÄÄNI 8.12.2004 klo 19 Kamarimusiikkisali, Sibelius-Akatemia	
TRIO KAHDELLE 30. ja 31.5.2005 klo 19 Kallio-Kuninkalan Leonora-sali	
VIULAJAN LAULU 22. ja 23.5.2008 klo 19 Pitskun kulttuurikirkko	
VALON AIKA 22.4.2009 klo 19 Kamarimusiikkisali, Sibelius-Akatemia	
15 Liite 3: Arvosteluja Puhun puille -levystä	100
Folkroots, joulukuu 2005	
FREE! Magazine, 17.4.2007	
Pelimanni, 1/2005	
16 Liitelevy	102

Tiivistelmä

Taiteellisen tohtorintutkintoni aihe on viululaulun eli yhtäaikaisen viulunsoiton ja laulamisen tutkiminen ja kehittäminen. Lähtökohtana taiteellisessa prosessissa oli kiinnostukseni tällä instrumenttiyhdistelmällä aikaansaatuun musiikkiin. Opiskelun tavoitteena olivat viululaulun entistä parempi fyysinen hallinta sekä sävellyksellisten taitojeni ja ilmaisuni kehittäminen. Niin ikään uuden, viulun ja laulun yhdistävän musiikin säveltäminen sekä viululaulun tunnetuksi tekeminen oli tärkeää.

Alun perin muusikko-säveltäjä Minna Padillan kehittämä sana *viululaulu* on terminä uusi, eikä viululaulumusiikkia ole merkittävässä määrin suurelle yleisölle Suomessa esitelty. Siksi olen konserteisani lähestynyt aihetta subjektiivisesta näkökulmasta käyttäen tutkimusmateriaalina enimmäkseen omia sävellyksiäni. Niiden avulla olen tutkinut instrumenttiyhdistelmäni mahdollisuuksia, ja luonut uusia äänensävyjä sekä ilmaisutapoja musiikkiini. Esikuvani ja motivoijani viululaulun tutkimisessa on tšekkiläinen muusikko-säveltäjä Iva Bittová.

Työskentelymetodinani on ollut pääosin improvisointi, joka on aiemmin ollut minulle lähes käyttämätön voimavara. Tutkinnon edetessä olen löytänyt sen avulla uuden sävelmaailman. Tutkintoprosessin aikana olen tehnyt lukuisia kokeiluja soitto- ja laulutapojen parissa sekä opiskellut kunkin konsertin painopisteeseen liittyviä asioita. Konserttikohtaisina aiheina ovat olleet muun muassa esitystilanteessa tapahtuva äänenmuokkaus, liikeilmaisuus, improvisoiminen sekä säveltäminen. Ohjaajina konserteissa ovat olleet Heikki Laitinen, Pekka Kuusisto, Päivi Järvinen, Maria Kalaniemi sekä Jarmo Saari. Ohjaajieni johdolla olen tehnyt erilaisia tutkimusmatkoja etsien muusikkouteni ilmentämisen rajoja.

Prosessikuvaukseksi luonnehdittavassa kirjallisessa työssäni pohdin muun muassa viululaulun olemusta, tietäni muusikoksi sekä tutkintokonserttien tapahtumia ja tuloksia. Nostan joka konsertista esiin yhden sävellyksen, ja analysoin sitä nuotinnoksen sekä konserttitallenteiden avulla.

avainsanat: *viululaulu, muusikkous, improvisointi, säveltäminen, äänensävyt, liikeilmaisuus, äänenmuokkaus*

kuva 1. Hanni 7-vuotiaana kesämökin tuvassa. Kuvaaja Esko Uronen.

1 Johdanto

Olen ollut tekemisissä musiikin kanssa syntymästäni lähtien, ja tieni kohti ammattilaisuutta on jälkikäteen katsoen ollut johdonmukainen. Kouluaikana opiskelemani pop ja klassinen musiikki ovat yhä lähellä sydäntäni, mutta kansanmusiikista löysin lopulta luontevimman väylän musikaalisuuteni ilmentämiselle.

Ihmisääni on hyvin herkkä ja paljas. Laulu ja ääni-ilmaisu koskettavat kuulijaa primitiivisen voimansa takia. Äänenkäytön mahdollisuudet ovat lähes rajattoman monipuoliset, ja äänellä on mahdollista luoda hyvin voimakkaita tunnelatauksia. Laulaminen on aina ollut minulle itsestäänselvyys, ja siksi sillä on vahva rooli musiikissani.

Laulun lisäksi viulunsoitosta on tullut yli kolmenkymmenen vuoden aikana olennainen osa minua ja muusikkopersoonaa. Minun on vaikea kuvitella elämää tai musiikin tekemistä ilman viulua tai laulamista. Siksi on luonnollista, että laulan ja soitan nykyään yhtä aikaa. Olen yhdistänyt instrumentit alun perin perusopintojeni aikana, ja vuosien kypsyttelyn jälkeen huomasin, että tämä on minulle paras tapa luoda omaa musiikkia.

Tohtorintutkintoni kirjallisen työn tekeminen sai minut muistelevaan urani alkutaivalta ja pohtimaan niitä syitä, joiden takia olen valinnut tämän ammatin. Kuvaan tässä työssäni musiikillisen taustani lisäksi viululaulua, sen olemusta ja roolia muusikkouteni ilmentämisessä. Konserttikohtaisissa luvuissa käyn läpi esitysten aiheet, tavoitteet, työtavat, mukana olleet taiteilijat, teknikot ja ohjaajat sekä kunkin projektin tulokset. Kerron myös lyhyesti konsertin yleistunnelmasta, ohjelmassa olleista kappaleista ja siitä miten muutamat yksityiskohdat onnistuivat. Lisäksi esittelen jokaisesta kokonaisuudesta tarkemmin yhden kappaleen, jossa kulloinenkin painopiste tulee hyvin esille. Nämä esittelyt sisältävät muusikko-säveltäjä Timo Alakotilan tekemät nuotinnokset joko kokonaisuudesta tai konsertin painopisteen tai viululaulun kannalta olennaisesta kohdasta.

Epilogissa pohdin tutkintoprosessin tuloksia, ja kirjallisen työn liitteenä olevalla cd-levyllä on taltioidut kokonaisista esimerkkikappaleista. Mukana ovat myös konserttien käsiohjelmat sekä arvosteluita omia sävellyksiäni sisältävästä *Pubun puille* -levystä, jonka julkaisin tutkintoprosessin aikana. Liiteosiossa ovat lisäksi kahta viikkoa ennen konsertteja kirjoitetut lautakuntatekstit, jotka antavat tiivistetysti kuvan esitysten työstämisestä.

Olen käyttänyt kirjallisen työni tausta-aineistona muun muassa suomalaisten viululaulua esittävien muusikoiden kanssa tehtyjä haastatteluja, muutamia opinnäytetöitä sekä omia tekstejäni. Kirjallisen työni näkökulma on hyvin henkilökohtainen, ja se valottaa lukijalle muusikon työn sellaisiakin piirteitä, joita ei yleensä korosteta. Se on paitsi kasvukertomus, myös kuvaus siitä, mitä saattaa liikkua sellaisen ihmisen päässä, jolla on tehtävänään luoda musiikkia ja esittää sitä.

2 Musiikillinen taustani

Aika ennen Sibelius-Akatemiaa

Lapsuudenkodissani musiikilla oli varsin merkittävä rooli. Olin pienestä pitäen mukana kuoro-maailmassa vanhempieni mukana. Sain kuunnella ja laulaa eri kokoisten kuorojen ja lauluyhtyeiden ohjelmistoa passioista juomalauluihin. Laulamisen himo on suvussa kulkenut ominaisuus, sillä karjalaisperäiset mummoni olivat myös innokkaita laulajia. Soittoinnostus taas on perintöä isän puolelta. Hänen setänsä sekä ukkinsa soittelivat viulua, kun taas isäni valitsi soittimekseen klarinetin.

6-vuotiaana aloittamani musiikkiopiston viulutunnit sekä yksityiset pianotunnit jatkuivat koko kouluajan, josta 10 vuotta olin musiikkipainotteisella luokalla. Jo ala-asteella soittelin itsekseni myös muita soittimia, kuten kitaraa, nokkahuilua ja lyömäsoittimia. Luokan kuorossa lauloin koko musiikkiluokka-ajan, ja lisäksi soitin sekä koulun että musiikkiopiston orkesterissa.

Yläasteen aikana aloin aktiivisemmin harrastaa myös kevyttä musiikkia. Lauloin solistina sekä soitin sähkökitaraa kahdessa bändissä. Esiintymisestä tuli minulle jo tuolloin luonnollinen osa musisointia. Seitsemännen luokan aikana muistan ajatelleeni viulunsoiton lopettamista. Tähän viesti kotoa oli varsin selkeä; asiasta ei edes keskusteltu. Etenkin isäni taisi nähdä minussa potentiaalia ammattimuusikoksi, olihan hän itsekkin alalle ryhtymistä harkinnut.

Kirjoitin ylioppilaaksi Savonlinnan Taidelukiosta, jossa opiskeleminen ruokki kiinnostustani useita tyyllilajeja ja soittimia kohtaan sekä varmisti uravalintani lopullisesti. Kävin nokkahuilutunneilla ja soitin vanhan musiikin yhtyeessä sekä viulua että nokkahuilua. Olin mukana koulun kuorossa, ja opiskelin vuoden ajan klassista kitaraa. Kansanmusiikkiyhtye Takamuksessa tutustuin muun muassa jouhikkoon, mandoliiniin ja pienkanteleisiin. Olin myös laulusolistina koulun Bosis-bändissä ja pianistina Bluesbändissä. Lukion yhtyeet esiintyivät lukuisissa tilaisuuksissa ja konserteissa, samoin kuin musiikkiopiston orkesteri sekä pianotrio, joissa niin ikään olin mukana. Abivuonna sain viuluopettajakseni Marja Korpelan, jonka ansiosta soittotekniikkani parani merkittävästi. Toinen pääsoittimeni piano jäi viulun jalkoihin, mutta ehdin 12 vuoden opintojen aikana oppia melko hyvän perustekniikan. Taidelukion monipuolinen musiikinopetus yhdistettynä silloisiin musiikkiopistopintoihin on ollut erittäin merkittävä asia muusikkouteni kehittämisessä.

Olen tutustunut kansanmusiikkiin – tavanomaisimpia kansanlauluja lukuun ottamatta – vasta lukioaikana. Niin ikään omasta päästä soitleminen sekä melodioden muuntelu oli minulle vierasta. Olen käynyt läpi tavanomaisen musiikkiopistokoulutuksen aikana, jolloin luova näkökulma jätettiin opetuksessa taka-alalle. Kansanmusiikissa ilmenevä tulkinnan vapaus ja ”väärrien” äänien puuttuminen viehättivät suurpiirteistä luonnettani. Takamuksen kanssa esiintyminen oli poikkeuksetta mukavaa, ja tuo musiikin tekemisen ilo oli yksi ratkaisevista tekijöistä päättäessäni opiskella lisää kansanmusiikkia.

kuva 2. Hanni Secret-yhtyeen laulusolistina ja kitaristina 14-vuotiaana. Mukana Marko Virtanen (vas.), Jari Sinkkonen (oik.) ja rummuissa kaksosveli Risto Turunen. Kuvaaja tuntematon.

Kohti kansanmusiikin ammattilaisuutta

Vuonna 1988 ylioppilaaksi päästyäni pyrin Sibelius-Akatemian musiikkikasvatusosastolle, koska ajattelin musiikinopettajan olevan mainio ammatti minulle. Halusin tehdä töitä musiikin parissa, ja opettamiseen minulla on jonkinasteinen taipumus. Pääsykokeen haastattelusta sain hyvät pisteet, mutta musiikkikasvatuksen opiskelijaksi minua ei hyväksytty.

Seuraavana keväänä sain idean pyrkiä kansanmusiikin osastolle samoin kuin Helsingin konservatorioon, missä halusin opiskella soitonopettajaksi. Pääsin molempiin, mutta koska tiesin saavani myös klassisen musiikin opetusta Sibelius-Akatemiassa, otin vastaan paikan ainoastaan sieltä.

Kansanmusiikin osastolla instrumenttiopintoihin kuuluivat tuolloin pääsoitin, joka saattoi olla myös laulu, sekä kaksi sivusointia. Pääaineeni viulun opettajina olivat Juhani Näreharju, Arto Järvelä ja ruotsalainen Sven Ahlbäck. Heiltä sain ensi kertaa oppia korvakuulolta soittamisessa. Kappaleet opeteltiin muutama tahti kerrallaan ilman nuottia, ja läksy äänitettiin kasetille, jota kuuntelemalla kappale pysyi mielessä. Tällainen opiskelutapa tuntui aluksi haasteelliselta. Nykyään kuulonvarainen oppiminen on minulle itsestäänselvyys, ja se on mielestäni erittäin kehittävä ja hyödyllinen tapa oppia. Kun opettaja yrittää välittää oppilaille sävelien lisäksi monia tyylipiirteitä, esimerkiksi jousituksia sekä muuntelua, korvakuulolta opeteltu musiikki on vivahteiltaan paljon tarkempaa kuin nuotista opeteltu. Suoraan ulkoa soitettu kappale jää myös mieleen usein loppuelämäksi, jousituksineen päivineen. Lisäksi muistinvaraisuus on paitsi hyvä tapa pitää yllä aivojen vireyttä, mitä konkreettisin linkki aikaan jolloin esimerkiksi musiikkiperinne välittyi vain kuulonvaraisesti.

Alkuvuodet opiskelin pelimannimusiikin perusohjelmistoa sekä eri soittajien ja tanssilajien tyyli-
piirteitä. Viulun ollessa pääaine opinto-ohjelmaan kuuluivat myös jouhikko sekä minun tapaukses-
sani nyckelharpa eli avainviulu, joita opiskelin Arto Järvelän johdolla. Kansanmusiikin osastolla
kävi vuosittain myös ulko- ja kotimaisia opettajia, jotka antoivat osansa viulismini kehitykselle.

kuva 3. Takamus Kaustisella vuonna 1988. Kuvassa vas. Outi Pulkkinen, Maari Kallberg, Hanni Autere, Timo Väänänen, Sanna Rantasalo ja Markus Topi. Kuvaaja tuntematon.

Ensimmäinen sivusoittimeni oli puhaltimet, joita opiskelin Leena Joutsenlahden oppilaana. Toinen sivusoittimeni oli harmonikka ja opettajana oli Maria Kalaniemi. Pakollisiin opintoihin kuului myös kansanlaulu, ja valinnaisten harmoonituntieni lisäksi soittelin itsekseni kontrabassoa, pienkanteleita ja mandoliinia. Opiskelin myös kuubalaisia lyömäsoittimia sekä irlantilaista laulua. Nämä lukuisat sivuinstrumenttiopinnot ovat eittämättä muokanneet musiikillista minääni sekä laajentaneet näkemystäni esimerkiksi yhteytyöskentelyssä.

Kansanmusiikin osastolla opiskellessani tutustuin eri musiikkikulttuureihin, erilaisiin laulutapoihin sekä muun muassa länsimaaisesta musiikista poikkeavaa intonaatiota sisältäviin asteikkoihin. Opin ymmärtämään miten valtavan rikas suomalainen musiikkiperinne on ja miten paljon eri maiden musiikeissa on opittavaa ja tutkittavaa. Monet alansa parhaimmista kuuluvat opettajat auttoivat hahmottamaan tuota maailmaa.

Perusopintojeni aikana lauloin vuosia sekakuoro Akateemisessa Laulussa. Siellä sain hienon tilaisuuden olla mukana suurissa kuoroteoksissa. Lauloin myös monta vuotta Vox Europae -kuorossa, joka kokoontui vuosittain eri Euroopan maissa. Kuoroissa laulamani stemmat vaihtelivat tarpeen mukaan ykköstenorista ykkössopraanoon, mutta useimmiten lauloin alttoa. Näistä kuorokokemuksista on ollut paljon hyötyä, kun olen joutunut kirjoittamaan moniäänistä satsia.

Multi-instrumentalismin ihanteena

Suoritin perusopintoni 1990-luvulla, jolloin osastomme ihanteena oli pitkään niin sanottu multi-instrumentalismin, ja siksi kaikkia kannustettiin opiskelemaan useita soittimia. Pääsoittimen lisäksi muun muassa pienkanteleiden, paimenpuhaltimien ja jouhikon esillä pitäminen oli tärkeää, perinmemusiikkia kun opiskelimme. Itselleni oli aivan luontevaa, että laulun lisäksi soitin esimerkiksi vuosikurssiyhtye Loituman ensimmäisellä levyllä (KICD 36) viittä instrumenttia.

*kuva 4. Eero Grundström, Sara Puljula, Maija Karhinen-Ilo, Hanni Autere ja Matti Laitinen.
Kuvaaja Mika Autere.*

Kansanmusiikin ”ilosanoman” leviäminen on paljolti osastomme taitavien ja estottomien opettajien ansiota. Sekä opettajat että heidän johdolla opiskelleet nyk kansanmuusikot toimivat laajalti musiikin ja muiden taiteiden parissa. He esittävät luontevasti useita tyylejä perinнемusiikista kokeilevaan, mikä kertoo vankasta monitaituruudesta ja ammatillisesta avarakatseisuudesta. Pidän kansanmusiikin osaston henkistä ilmapiiriä yhtenä merkittävimpänä omaan muusikkouteeni vaikuttaneena tekijänä.

Perusluonteeni tuntuu olevan multi-instrumentalisti, mikä omalla kohdallani tarkoittaa sekä usean soittimen että tyyliä kanss työsken telyä. Tarvittaessa esiinnyn vaikka soittaen kontrabassoa tai lapinrumpua, kuten jo mainitulla Loituman levyllä. Ajattelin jo lukioiässä, että minusta ei tule yhden soittimen taiturimaista käsittelijää, enkä ole tuntenut siihen mitään tarve takaan. Tämä ei tietenkään tarkoita ettenkö kumartaisi syvään niille, jotka suvereenisti käsittelevät yhtä instrumenttia eivätkä edes kaippaa muuta.

Muutam t opettajat ja lautakuntien jäsenet ovat perusopintojeni aikana ihmetelleet sitä miten esimerkiksi Bruchia tulkitessani soitosta eivät kuulu läpi kansanmusiikin tyyli piirteet. Pelimanni viulismia opettaneet ovat kommentoineet niin ikään positiivisena asiana, että klassinen taustani ei kuulu soitossani. Olen aina kokenut helpoksi erottaa nämä musiikkilajit, koska ne ovat tyyli piirteiltään niin erilaisia. Vaikka klassinen taustani on toisaalta sitonut minut nuottien vangiksi pitkäksi aikaa, olen kuitenkin voinut hyödyntää opiskelemaani tekniikkaa muusikkona ja opettajana toimissani sekä säveltäessäni.

Työelämä

Olen toiminut perusopintojen aikana ja maisteriksi valmistuttuani muusikkona pääasiassa erilaisten yhtyeiden ja orkesterien riveissä. Olen esiintynyt kiertueilla, festivaaleilla ja konserteissa Suomessa, Saksassa, Ranskassa, Tanskassa, Belgiassa, Ruotsissa, Yhdysvalloissa, Kiinassa ja Hollannissa. Eniten olen esiintynyt Loituman kanssa, ja muita kokoonpanoja ovat olleet irlantilaisen musiikin yhtyeet Deilín ja Neem, kuubalaista musiikkia soittava La Charanga sekä kansantanssiyhtye Kiperä.

Työkokemuksena merkittävin näistä oli Loituma. Olimme samaa vuosikurssia, joten suoritimme suuren osan opinnoista yhdessä. Kanteleilla, laululla ja viululla esittämämme musiikki sovitettiin aina enimmäkseen yhteistyönä, ja luultavasti siksi nautin nykyäänkin suuresti tasa-arvoisesta musiikin tekemisestä yhtyeissä. Opintojemme aikana kävimme useita kertoja nauhoituksissa Yleisradiossa, äänitimme kaksi Suomessa sekä Yhdysvalloissa julkaistua cd-levyä (*Loituma* 1995 ja *Kuutamolla* 1998) ja esiinnyimme koti- ja ulkomailla konserteissa sekä festivaaleilla. Näin ollen juuri Loituman kanssa sain paljon kokemusta kaikista muusikon työhön liittyvistä asioista: säveltämisestä, sovitamisesta, harjoittelusta, studiotyöskentelystä, roudaamisesta, matkustamisesta, jopa maailmanlaajuisesta nettisuosiosta *Ivan polkka* -kappaleen myötä. Yhtye esiintyi lähes kahdenkymmenen vuoden ajan, eikä sen merkitystä uralleni voi liikaa korostaa. Kun kaikki neljä muusikkookso soittamisen lisäksi lauloivat paljon, olivat olosuhteet viululaulamisen alkusysäykselle erinomaisen hyvät. Ensimmäisen varsinaisen viululaulukappaleeni *Menuetin* tein alun perin Loitumalle, joka levytti sen *Kuutamolla* -levylleen.

Muusikon töiden ohella soitonopetus on rytmittänyt elämäni opintojen alusta lähtien. Olen opettanut viulua ja pianoa yksityisesti koko opiskeluajan, ja valmistumisen jälkeen opetin vuosia viitenä päivänä viikossa. Lisäksi olen ollut sekä viulu- että lauluopettajana useilla kansanmusiikkikursseilla ja leireillä. Valmistumisen jälkeisistä opetuspaikoista pitkäaikaisimpia ovat Helsingin työväenopisto, jossa opetan aikuisten viuluryhmiä sekä Sibelius-Akatemian kansanmusiikin osasto, jossa minulla on ollut myös muutamia viululaulun opiskelijoita.

Olen koko ajan työskennellyt sekä klassisen että eri maiden kansanmusiikkien kanssa esittäen yhtyeissä esimerkiksi Bachin passioita sekä irlantilaista tai kuubalaista musiikkia. Opettaessa olen käyttänyt muun muassa ruotsalaista ja irlantilaista kansanmusiikkia. Olen ollut muusikkona myös muutamissa teatteri- ja tanssiproduktioissa, joista merkittävimmät ovat Tampereen työvänteatterin *Pitkäjärveläiset* –komedia sekä Jyrki Karttusen tanssiteos *Ilman kuuta ja aurinkoa*.

kuva 5. Kalle Jämsen, J-P Putkonen, Mikko Perkoila, Jukka Haikonen, Hanni Autere, Heikki Kangasniemi ja Petri Hakala Ravintola Swengissä Järvenpäässä. Kuvaaja tuntematon.

3 Tutkinnon lähtökohdat ja tavoitteet

Maisterintutkintoni lopputyö painottui säveltämiseen, ja sitä tehdessä syntyi vahva halu jatkossakin luoda omaa musiikkia. Joitain vuosia valmistumiseni jälkeen toiveeni oli saada tilaisuus säveltää, sovittaa ja harjoitella täysipäiväisesti. Podin motivaatiopulaa jo lähes 15 vuotta jatkuneessa opetustyössäni, ja jatkotutkinnon tekeminen tuntui parhaalta vaihtoehdolta keskittyä välillä muusikkouteen syventämiseen ja taitojeni kehittämiseen sekä viululaulamisessa että säveltämisessä.

Olin löytänyt viululaulusta itselleni merkityksellisen työosan, ja halusin tuoda sitä enemmän esiin myös konserttiyleisölle. Aloin käyttää viululaulu-termiä aktiivisesti sekä työyhteisössä että julkisuudessa. Tutkintoni virallinen otsikko on *Viululaulun eli yhtäaikaisen viulunsoiton ja laulamisen tutkiminen omien sävellysten kautta*. Tässä hyvin subjektiivisen näkökulman paljastavassa luonnehdinnassa ilmenevät kaksi tärkeintä teemaa: viululaulaminen ja säveltäminen. Otsikon sana tutkiminen viittaa siihen, että prosessin tavoitteet sisälsivät koeluontoisia sukelluksia minulle uusiin asioihin, joita en vielä ollut viululaulaessa kokeillut.

Taiteellisen tasokokeeni lautakuntalausunnossa todetaan seuraavaa:

Hanni Autereen valitsema aihepiiri on omaperäinen ja tuo uuden, luovan aspektin kansanmusiikin osaston taiteilijakoulutukseen. Lautakunnan jäsenet katsoivat, että tasokokeen perusteella Autereella on erittäin hyvät mahdollisuudet edetä jatko-opinnoissa suunnittelemlallaan tavalla. Autereella vaikuttaakin olevan selkeä ja jäsenneilty kokonaisnäkemys jatko-opinnoista.

Sen jälkeen kun tasokoe hyväksyttiin, päämäärä on ollut selvä. Motiivina työlle ei kuitenkaan ollut titteli, tai se, että saisin opetustyöstä enemmän palkkaa tai ylipäättään lisää töitä. Halusin mahdollisuuden säveltää ja kehittää taitojani viululaulajana.

Lisäksi halusin työlleni akateemiset raamit, sillä olen päämäärätietoinen ja pidän opiskelemisesta sekä sen tuomasta yhteisöllisyydestä. Ajattelin opiskelemisen antavan minulle sen mitä halusin: tilaisuuden oppia uutta ja saada samalla kollegiaalista tukea. Yhteyden säilyminen kansanmusiikin osastolle tuntui myös tärkeältä.

Lisämotiivina opiskelijuudelle olivat myös taloudelliset seikat. Maisteriksi valmistuttuani olin hakenut apurahoja säveltämiseen, mutta en saanut yhtään muutamaa kuukautta pidempää työskentelytukea. Aloitettuani jatko-opinnot vuonna 2003 sain jo seuraavaksi vuodeksi ensimmäisen ison työskentelyapurahan. Ulkoiset olosuhteet olivat näin otolliset etsimiselle ja löytämiselle, sillä ensimmäistä apurahaa seurasi vielä kolme muuta.

Säveltämisen osalta lähtökohtana oli perusopintojen aikana tehty musiikki. Ennen tohtorintutkintoa säveltämäni kappaleet ovat melko suoraviivaisia ja melodiarakenteiltaan yksinkertaisia. Ne kuulostavat selkeästi kansanmusiikilta, ja pääosaa esittää yleensä melodia. Lauluosuudet ovat joko melodian rallattelua tai tekstin esittämistä, viulu soittaa melodiaa tai yksinkertaista sointupohjaa. Rytminen ja harmoninen vaihtelevuus on vähäistä ja toisto sekä muoto- että melodiarakenteissa tavanomaista. Käytän sävellyksissäni paljon *Kanteletarta*, mikä tekee lauluistani kansanmusiikin kuuloisia. Tarkassa mitassa oleva runo sitoo kuitenkin melodiaa sekä rytmiä, ja tämä kuuluu monissa ennen tutkintoprosessia sävelletyissä kappaleissani. Aiemmin säveltämäni musiikki on enimmäkseen läpikirjoitettua ja melko tarkkaan sovitettua. Kappaleissa ei ole juurikaan improvisatorisia osia, eikä niissä esitellä uusia sointivärejä.

Tärkein tavoitteeni tutkintoa tehdessä oli oppia tuottamaan uusia, monipuolisia äänensävyjä viululaulaen. Halusin kehittää taitojani sellaisiksi, että voisin vaivatta toteuttaa instrumenteillani päässäni soivan musiikin. Halusin myös opiskella esitystilanteessa tapahtuvaa äänenkäsittelyä ja tutkia tanssimisen vaikutusta viululaulamiseen. Tutkintokonserttien sävellyksellinen tavoite oli elävöittää kappaleitteni rakenteita sekä kehittää rytmiikkaa ja harmoniaa. Halusin rikkoa sävellysteni melodioiden ja muotojen säännöllisyyttä sekä ennalta-arvattavuutta.

Yksi merkittävä lisätavoite oli improvisaation sisällyttäminen työhöni muusikkona. Muusikkopersonastani on puuttunut lähes kokonaan omilla instrumenteilla ”leikkiminen” sekä suunnittelemaan hetkeen heittäytyminen yksin tai muiden muusikoiden kanssa. Ehkä siksi myöskään musiikissani ei ole ollut sille sijaa. Olen aina mielessäni nostanut jalustalle muusikoita, joilla on ollut rohkeutta soittaa omasta päästä muiden kuullen. Viululaulu suo siihen hienon mahdollisuuden, ja aika on selvästi ollut kypsä improvisoinnin opiskeluun.

kuva 6. Loituma: Sari Kauranen, Anita Lehtola-Töllin, Hanni Autere ja Timo Väänänen

4 Muusikkous ja viululaulu

Muusikkous ja luova muusikkous

Muusikkous on hyvin monen asian summa, johon vaikuttavat koulutuksen lisäksi muun muassa ihmisen luonne, elinympäristö ja elämäntilanne. Nämä seikat ovat olleet vahvasti vaikuttamassa oman muusikkouteni kehitykseen. Taitavien soittajien ja laulajien seuraaminen on myös vaikuttanut positiivisesti. Ihailen erityisesti sellaisia muusikoita, joista huokuu uteliaisuus, rohkeus ja nöyryys. Nämä ominaisuudet ovat musiikin tyylilajista riippumattomia, ja mielestäni hyvän muusikon tunnusmerkkejä.

Peruskoulutukseen kansanmusiikin osastolla sisältyi olennaisena ajatus, että muusikko on paitsi esittäjä, myös säveltäjä, sovittaja ja jopa sanoittaja. Muusikkous on tällöin melko laaja määritelmällään sisältäen vahvan luovan aspektin. Luovuus-ulottuvuus on toki jollain tasolla aina mukana muusikon työssä, sillä tulkinta ja ilmaisu ovat myös luovuuden ilmentymiä. Tarkoitan tässä luovalla muusikkoudella kuitenkin pidemmälle vietyä uuden musiikin tuottamista. Minun kohdallani luova muusikkous toteutui pitkään enimmäkseen yhtymusisoinnin opiskelun parissa. Uskallus ja halu soittaa omasta päästä syntyi hyvin hitaasti, ja vasta opintojen loppuvaiheessa huomasin, että viulun ja laulun yhdistäminen oli minulle paras tie omaan luovaan ilmaisuuni.

Opiskelin klassista viulunsoittoa Sibelius-Akatemiassa kahdeksan vuotta sekä viulupedagogiikkaa kaksi vuotta. Sain tuona aikana kartutettua erittäin tärkeää teknistä ja pedagogista taitoa sekä yleissivistystä taidemusiikista. Olin hyvin tyytyväinen unkarilaiseen opettajaani Henrik Botvayhin, joka tuntui arvostavan kansanmuusikkouttani. Minulle on jäänyt mieleen, että suureksi osaksi opettaja kertoi miten minun tulee soittaa. Esimerkiksi Corellin tai Tšaikovskin kyseessä ollessa olin tyytyväinen, kun ei tarvinnut itse päättää, mikä on kulloinkin oikea tulkintatapa, jousitus tai sormitus. Halusin ohjeet opettajalta, sillä en tuntenut tarvetta kehittää omia versioita vaikkapa Bachin soolopartiitoista.

Kansanmusiikin osastolla opiskelijoita kannustettiin etsimään omaa ilmaisuaan ja olemaan luovia, perinnettä unohtamatta. Tällainen kokonaisvaltainen ajattelutapa tuottaa erilaisia esiintyjiä kuin klassisen musiikin puolella, jossa usein keskitytään tekniseen osaamiseen sekä opiskellaan tulkitsemaan nuotteja. Väheksymättä ”pelkästään” nuoteista tulkitsemisen arvoa voin todeta, että itselleni parempi tapa on ollut luovan muusikkouden tie. Se, että olen päässyt tekemisiin kansanmusiikin kanssa, on kehittänyt minua muusikkona suuntaan jonka koen itselleni oikeaksi ja hyväksi. Taide-musiikkitaustan omaavana osaan myös arvostaa sitä kautta saamaani näkemystä ja kokemusta.

Perusopintojen lopputyötä varten sävelsin kuusi kappaletta jotka äänitettiin suunniteltua cd-levyä varten. Erityisesti tuon projektin aikana opin paljon paitsi säveltämisestä ja sovittamisesta myös nyky-kansanmusiikon tärkeistä ominaisuuksista. Parhaimmillaan hän pystyy omalla luovalla panoksellaan rikastuttamaan yhteistä työtä ja inspiroimaan työtovereitaan lähes loputtomasti. Esimerkiksi tyylinmukainen muuntelu, rytminen fraseeraus tai korusävelet näkyvät harvoin nuoteissa, ja kuitenkin mainittuja elementtejä on soitossa ja laulussa runsaasti. Kaikki tieto, taito ja kokemus sekä ihmisen persoona ovat läsnä siinä mitä syntyy.

Tohtorintutkintoa tehdessä minulle on kirkastunut moni improvisoimiseen liittyvä asia ja se, että omasta päästään vapaasti soittava ja laulava muusikko voi parhaiten ilmaista ominta itseään. Perusopintojen alusta laskien meni viisitoista vuotta ennen kuin uskaltauduin julkisesti tuottamaan musiikkia esitystilanteessa. Minulle luovan muusikkouden ilmentäminen improvisoimalla oli pelottava peikko, jonka kesyttämiseen tarvitsin tohtorintutkinnon mittaisen projektin.

Viululaulun synty ja olemus

Kulkuni kohti viululaulajuutta alkoi valitessani viulunsoiton osin sattumalta, sillä harrastamista aloittaessani pianon oppilaspaikat olivat musiikkiopistossa täynnä. Viulunsoitto on ollut elämässäni mukana niin pitkään, että siitä on tullut osa minua ja persoonaani. Jousisoittimien ääntä kuvataan usein laulavaksi, ja siksi viulun ja laulun yhdistäminen tuntuu luonnolliselta. Molemmat instrumentit ovat minulle yhtä tärkeitä ilmaisuvälineitä.

Ensimmäiset viululaulukokeilut tein Loituman kanssa musisoidessa. Olin käyttänyt siinä laulua melko paljon viulun lisäksi, ja yksinkertaisia unisonoja kokeiltuani aloin yhä enemmän laulaa viulunsoiton päälle. Laulun yhdistäminen viuluun sai alkusysäyksensä musiikillisesta tarpeesta vahvistaa laulukudosta sovituksissa. Yhtäaikaisesta viulunsoitosta ja laulamisesta tuli pian tapa, ja niin viululauluni alkoi kehittyä.

Harjoittelin aluksi kolmisointujen sekä kaksiaänisten melodioden tuottamista, ja pikku hiljaa syntyi halu oman musiikin säveltämiseen. Aloin enenevässä määrin tehdä kansanmusiikin tyyliin pohjautuvaa musiikkia, jossa punaisena lankana oli viulun ja laulun yhdistäminen. Aluksi kappaleideni viulu- sekä lauluosuudet olivat perinteisellä äänenmuodostuksella toteutettuja, ja musiikkini oli kokonaan melodia- ja harmoniakeskeistä. Hankittuani alttoviulun sain paljon lisää mahdollisuuksia sekä säveltämiseen että esittämiseen. Ajan myötä kehittyi halu kokeilla myös erikoisempia tulkintatapoja. Siitä alkoi sukellus syvemmälle viululauluun, oman muusikkouteni tutkimiseen ja esiintymiseni kehittämiseen.

Viululaulun määritelmä on nykyään omassa mielessäni melko tarkasti rajattu, mutta en koe ongelmaksi viululaulu-sanan käyttämistä hiukan väljemminkin. Kuvaan sillä toisinaan yhtäaikaista viulunsoittoa ja laulamista ylipäätään. Erityisesti old time -musiikin alalla on muusikoita, jotka säestävät hyvin taitavasti lauluaan viululla niin, että soitin on alisteisessa suhteessa tekstiä tulkitsevaan lauluun. Tällöin viulun osuus on yleensä tuottaa laulun alle siihen sopivia sointusäveliä, ja toisinaan esittää solistinen välisoitto. Klassisen musiikin piirissä toimii niin ikään muutamia viulun ja laulun yhdistäneitä muusikoita, kuten esimerkiksi Hollannissa asuva mezzosopraano-viulisti Virpi Räisänen-Midth. Arvostan muiden musiikinlajien parissa työskentelevien kollegoideni työtä, mutta en löytänyt juurikaan sellaisia, jotka yhdistävät viulun ja laulun tavalla, jonka itse määrittelen varsinaiseksi viululaulumusiikiksi.

Tutkintoni edetessä tarkentunut määritelmäni viululaulusta sisältää viululla säestämisen tai rinnakkaisen melodiankuljetuksen lisäksi monia muita ulottuvuuksia. Näitä ulottuvuuksia korostaa myös yksi suomalaisen viululaulun edelläkävijöistä, muusikko-säveltäjä Minna Padilla (o.s. Ilmonen). Hän on kehittänyt viululaulu-termin tšekkiläistä Iva Bittovaa käsittelevässä musiikkianalyyysityönsään *HOBÖJ – laulun ja runon yhtälö* (Ilmonen 1997). Tutkiessaan aihetta edelleen hän toteaa maisterintutkinnon lopputyössään *Viulun ja laulun yhteistyön muodot* näin:

Musiikkia, jossa viulun ja laulun äänet ja tehtävät sekoittuvat toisiinsa ja vuorottelevat, kutsun viululauluksi. Viululaulussa haetaan äänten resonanssin yhdistymistä ja hyödynnetään tästä muodostuvaa soundia. Ajattelen viululaulua sävellyslähtöisenä tai improvisaatioon pyrkivänä, mutta etsivänä tapana tehdä musiikkia. Sävellyslähtöisellä tarkoitan sitä, että materiaali viulun ja laulun duolle sävelletään suoraan kyseisille instrumenteille viululauluun tähdäten. (Padilla 2007, 3)

Tässä luonnehdinnassa mainitaan monta olennaista peruseriaa, joista olen Padillan kanssa samaa mieltä. Omassa työssäni olen pohtinut myös viululaulu-termin johdannaisia ja niiden merkityksiä. Ajatusketju kulkee näin: viululaulun olemus – viululaulu instrumenttina – viululaulumusiikki – viululaulaminen – viululaulajuus. Seuraavassa kuvaan näitä kaikkia kansanmusiikon näkökulmastani.

Minulle viululaulu on musisoimisen tapa, joka tähtää instrumenttien yhtäaikaiseen hallintaan tavoitteena saada ne toimimaan orgaanisena kokonaisuutena. Äänilähteiden ollessa hyvin lähellä toisiaan resonointi on intervallista ja yläsävelten soinnista riippuen hyvin voimakasta. Tämänkaltaisen resonaatio on koettavissa vain yhdistettäessä viulu ja laulu, ja se on eräs niistä seikoista, joka aiheuttaa kokonaisvaltaisen tunteen viululaululle olennaisesta instrumenttien ykseydestä.

Viululaulaessa käytetään useita musiikillisen ilmaisun tasoja. Soolot ja duot sekä melodia-, harmonia-, rytmi- ja sävyroolit vuorottelevat. Molemmat instrumentit tukevat ja inspiroivat toisiaan. Hienoimpia ovat yhtäaikaiset äänet, joista muodostuu jäljittelemätön sointi. Ainutlaatuisuus viululaulumusiikissa tulee luonnostaan jo siitä, että kahta samanlaista ihmisääntä ei ole olemassa.

Viululaulumusiikin kiehtovuudesta kirjoittaa musiikinohjaajan opinnäytetyössään myös Teresa Alasalmi (Alasalmi 2002, 3-4). Hän analysoi siinä Iva Bittován musiikkia, ja kertoo vaikuttuneensa siitä, kuinka soolona esiintyvä muusikko saa kahdella instrumentilla sisällytettyä musiikkiinsa niin paljon. Tämä on mielestäni jälleen yksi viululaulun hienouksia. Parhaimmillaan tällä yhdistelmällä saa toteutettua valtavan määrän musiikillisia yksityiskohtia, ja kuulija unohtaa kaipaavansa muita instrumentteja, kuten bassoa tai lyömäsoittimia. Viululaulu on hyvin riittoisa ja monipuolinen instrumentti.

Viululla säestetyin laulun ja viululaulun olennainen ero on mielestäni se, että jälkimmäisessä hyödynnetään myös instrumenttien efektiivisiä käyttömahdollisuuksia. Tämä ohjaa etsimään ennen kuulemattomia äänenvärejä sekä uusia soitto- ja laulutapoja, usein improvisaation avulla. Improvisaatio on olennainen työtapo tutkiessani viululaulun mahdollisuuksia ja säveltäessäni uutta musiikkia. Kansanmusiikista innoituksen saaneille viulun ja laulun yhdistäneille muusikoille on yhteistä halu luoda jotain omaa. Kuvaamani tarkemman määrityksen mukaista viululaulumusiikkia säveltävät enimmäkseen ne, jotka sitä myös esittävät. Vain harvat säveltäjät ovat tähän mennessä säveltäneet viululauluteoksia. Esimerkkinä mainittakoon runsaasta nykykansanmusiikkituotannosta tunnettu Timo Alakotila, joka on tehnyt Anna E. Karvoselle viululauluteoksen *Between voices* vuonna 2006. Lisäksi klassisen sekä uuden musiikin parissa muutamat koti- ja ulkomaiset säveltäjät ovat inspiroituneet Virpi Räisänen-Midthin yhtäaikaisesta viulunsoitosta ja laulusta.

Olen pohtinut miksi haluan niin kovasti soittaa ja laulaa yhtä aikaa tai miksi koen edellä kuvamani luonnehdinnat olennaisiksi viululaulamisessa. Tyhjentävää vastausta tähän ei ole olemassa. Minulla on tunne, että olen vähitellen ja väijäämättä ajautunut kohti viululaulajuutta. Kysyin sähköpostikeskustelussa (16.8.2010) viululaulamisen alkusysäyksestä Iva Bittovältä. Hän totesi laulamista hiukan samaan tapaan kuin minäkin tunnen: ”It’s my natural expression”. Hän kertoi lisäksi halunneensa löytää jotain uutta viulunsoittoonsa ja alkoi siksi laulaa mukana. Harjoittelun myötä lauluaani alkoi muistuttaa viulun ääntä, ja ilmaisu laajeni myös ääni-improvisaatioon.

Merkittävää uraa viululaulajana tekeviä on mediatietoihin perustuen Suomessa ja maailmassa varsin vähän. Niinpä paneudun tässä työssä enimmäkseen omaan kehittytyöhöni selkeimpänä esikuvana Iva Bittová ja hänen tapansa tehdä musiikkia. Bittován konsertin kuuleminen Helsingissä oli käänteentekevää viululaulamiselleni. Seuraavassa muistikuvini sekä äänitallenteeseen pohjautuva kuvaukseni konsertista, joka oli Koiton salissa 19.10.1995 Ihmisen Ääni -festivaalilla:

Näyttämöllä oli suuri valkoinen kangas. Konsertin alussa Bittová seisoi mikrofonin ääressä kankaan takana, mikä oli tehokas tapa saada yleisö herkeistämään kuuloaan. Konsertin alku oli melodista viululaulua. Heti alussa kävi selväksi Bittován virtuoositeetti instrumenttiansa hallinnassa. Sitten Bittová käveli kankaan etupuolelle lavan etuosaan laulaen ilman mikrofonia. Äänikuva vaihtui hienosti intiimistä kaukaiseen ja takaisin. Hän käveli lavan eteen mikrofonin ääreen ja seisoi loput konsertista siinä. Bittová

oli kaunis ilmestys valkoisessa mekossaan, kuin tumma kiharatukkainen enkeli. Äänimaisema oli koko ajan hieman kaikuista ja tuki maagista vaikutelmaa.

Bittová lauloi ja soitti yhteen mikrofonin, mikä näytti ja kuulosti erittäin hyvältä. Balanssi oli kohdallaan ja äänentoistolla saatiin musiikkiin kaikuisan tilan tuntua. Ensimmäisen kymmenen minuutin aikana laulu oli sanatonta. Sen jälkeen hän lauloi ja välillä puhui efektiivisesti käsittäkseni ainakin tsekkii ja englantia. Muu kieli oli jotain minulle tuntematonta tai niin sanottua epäkieltä. Muutoin puhe oli varsin vähäistä: kunkin noin 15 minuuttia kestäneen jakson jälkeen hän sanoi vain ”Thank you”. Mitään spükkaamista tosin esitys ei kaivannutkaan.

Rytmiikka oli rikasta ja välillä Bittová korosti rytmiä polkemalla jalkaa. Viuluosuudet monipuolisine jousiteknikoineen ja rytmeineen sulantuivat erittäin hienosti äänellä tehtyihin osuuksiin. Soittoteknisesti hankalia asioita tuli jatkuvasti ja soittimen äänenmuodostuksessa kuuluivat taidemusiikin opinnot. Vibrato oli kaunis, piriäni- ja sointuotteet sekä jousiteknikka suvereenia.

Viulu ja laulu keskustelivat hienosti ja tukivat toisiaan paitsi rytmeillä ja harmonioilla myös sävyillä. Bittová käytti viulun eri äänenvärejä todella taitavasti ja monipuolisesti. Esimerkiksi tallan lähellä soitto kuulosti aivan huilulta. Tunnelmat vaihtuivat usein erilaisilla viuluriffeillä. Varsin tehokkaita olivat myös lauluäänen kekseliäiden sävyjen ja nyanssien yhtäkkiset muutokset.

Laulu sekä soitto olivat puhdasta ja varmaa, ja välillä kuulosti kuin esiintymässä olisi kaksi musiikkia. Harmoniat ja rytmit kuitoutuivat yhteen todella hienosti. Monessa kohdassa varsinkin taitteet olivat taitavasti esitettyjä ja sovitettuja. Lauluosuus saattoi jatkua vielä kun viulu aloitti jo seuraavaa aihetta.

Yksi erityisen hieno äänen efekti oli tavallinen puhe. Se tuli yllättäen ja nivoutui hienosti viulun bordunamaiseen osuuteen. Myös vibraton käyttö äänessä oli tehokas efekti. Bittován ambitus on varsin laaja ja äänen perussävy kirkas. Hänen korkealle ulottuvat melodiansa kuulostivat vaivattomilta ja helpoilta. Äänen ja viulun piriäänien muodostamat soinnut olivat monipuolisia ja intonaatioiltaan puhtaita. Välillä Bittová käytti unisonoja, ja ne olivat vähälukuisina tehokkaita.

Puolessa välissä konserttia Bittová puki jalkoihinsa belistimet ja kasvoilleen naamarin. Tämä osuus piti sisällään ääni-improvisaatiota. Bittová vibelteli, naksutti kielellään ja matki luonnon ääniä. Epäkielen intonaatio ja tavut kuulostivat erehdyttävästi kiinan kieleltä. Uskomattoman nopea äänteiden käyttö oli virtuoosimaista. Vain mielikuvitus tuntui olevan rajana Bittován äänenkäytössä. Laulussa kuului myös monipuolinen tekniikka ja tyyli-ilajien tuntemus.

Viulusta löytyi koko ajan uusia äänensävyjä ja soittotekniikoita. Bittová soitti jousen puupuolella jousta hyppyttäen, mikä kuulosti symbaalilta. Pizzicato oli myös yksi monista tehokkaista efekteistä. Loppupuolella hän soitti teknisesti vaativia murrettuja sointuja sekä yhtäaikaista sointuja. Sekä soiton että äänen nyansointi oli rikasta.

Monin paikoin musiikki kuulosti tutulta, sillä omassa päässäni soi osin samantapaisia musiikillisia ideoita. Konsertti oli hyvin inspiroiva ja toi mieleen paljon asioita joita haluaisin kokeilla itse.

Ihastuin syvästi Bittován taiturimaiseen tapaan käyttää viulua ja omaa ääntään yhtä aikaa, enkä ole tähän mennessä kohdannut ketään yhtä vaikuttavaa viululaulun esikuvaa. Bittován mukaansatempaava sävelmaailma ja luonnonlapsen olemus jäivät mieleeni lähtemättömästi, ja halusin tehdä jotain vastaavaa omista lähtökohdistani. Bittová kuvaa musiikkiaan Wikipedian sivulla sanoin ”my own personal folk music”. Koen oman viululaulumusiikkini varsin samalla tavalla. Sen taustavoimana on kansanmusiikki, mutta itse sävellettynä se on henkilökohtaista ja luonteensa vuoksi persoonallista.

Viulun ja laulun yhdistämisen ongelmakohtia

On yleisesti tiedossa, kuinka fyysisesti vaativaa on soittaa viulua tai laulaa niin, että musisoimisen laatu on korkeatasoista. Erityisesti suorituksen keston pidentyessä vaikkapa tuntiin, kuten jatkokotukontserteissa, vaaditaan erittäin hyvää lihaskuntoa. Kun yksi ihminen sekä soittaa viulua että laulaa yhtä aikaa, on hallittava suuri määrä lihaksia, sillä laulamisen ja viulunsoiton fyysiset elementit ovat toisistaan hyvin poikkeavia. Yhtäaikainen viulun ja laulun yksityiskohtien hienosäätö on hyvin haasteellista. Kuten Minna Padilla (Padilla 2007, 3-4) kirjoittaa:

Viulua soittaessaan ihminen kontrolloi parhaimmillaan seitsemää asiaa yhtä aikaa. Näitä asioita ovat jou-sen kulku, kaaritukset, sävelpuhtaus, melodialinjan kulku, rytmikka, koristelu ja dynamiikka. Näiden asioiden lisäksi on mahdollisesti vielä huomioitava tekniset näkökohdat, kuten aseman vaihto, hyppy kielten yli ja intervallien keskinäiset suhteet. Laulaessa huomioon otettavia asioita ovat intonaatio, äänen puh-taus, dynamiikka, melodialinjan kulku, rytmikka, koristelu, sanojen muistaminen ja laulaminen, äänensävy ja hengityspaikat.

Mainittujen seikkojen lisäksi täytyy huolehtia hyvästä soittoasennosta sekä laulamiseen olennaisesti vaikuttavasta ryhdistä. Tämä kaikki mielessään viululaulua tuottava tai kuuleva henkilö osaa ehkä eri lailla arvostaa viululaulun hienouksia.

Viululaulun suurin haaste on mielestäni intonaatio. Ongelman aiheuttaa jousisoitinten yksi hie-noimmista piirteistä: portaaton säveltason säätö. Kun tämä yhdistetään laulun portaattomaan säätöön on selvää, että yhden ja saman ihmisen tekemänä vire on hankala saada kohdalleen molemmilla yhtä aikaa. Vaatii valtavan määrän harjoittelua sekä instrumenteilla erikseen että yhdessä, jotta intonaatio saadaan riittävän tarkaksi. Kun suu ja jousi vielä operoivat yleensä noin kahdenkymmenen senttimetrin päässä toisistaan, on korvien ja aivojen erottelukyky koetuksella. Kuulokuvaan vaikuttaa vääjäämättä laulun dominoiva rooli sen soidessa pään sisällä. Mikäli soitin olisi nauhallinen, kuten kitara, tai vakiovireinen, kuten piano, olisi mahdollista säätää laulun into-naatiota suhteessa soittimeen. Koska viulun otelauta kuitenkin on nauhaton, haasteellisuus tarkan intonaation osalta kasvaa merkittävästi.

Johtuneeko soittimeni ominaispiirteestä, mutta olen aina ollut tarkka puhuttaessa intonaatiosta. Tämä ei tarkoita, että soittaisin ja laulaisin aina puhtaasti, minua vain häiritsee epätarkka vire. Välillä unohdan intonaatioon keskittyessäni kokonaisuuden ja sävyt, tai toisinpäin. Erityisen haasteellisia ovat moniääniset tai riitaintervalleja sisältävät soinnut, joita muodostan soittamalla kahta tai useampaa ääntä ja laulamalla yhden niiden lisäksi. Niin ikään haasteellisia ovat nopeatem-poiset osat, joissa intonaation, tekniikan, sävyjen ja nyanssien koordinointi vaikeutuu. On hankala esimerkiksi päättää nopeasti, mitä ääntä kolmesta vaihtoehdosta pitää korjata soinnussa, joka soi alle sekunnin ajan.

Kun viululaulan kaksiaäänisesti, yhtäaikaisten sävelten keskinäisten suhteiden koordinaatio tuottaa toisinaan vaikeuksia. Mikäli laululla on vuorossa puolissävelaskel, soitan sen helposti myös viululla, vaikka viululla samaa asteikkoa käyttäessä kuuluisi olla kokosävelaskel. Näin käy siksi, että kun suunnittelen seuraavia säveliä, laulu dominoi niiden ennakoimista. Erityisen haasteellista kahden melodian yhtäaikainen hallinta on improvisoidessa ja nopeassa tempossa.

Äänilähteiden läheisyys aiheuttaa sen, että instrumenttien välinen balanssi on helposti epätasa-painossa. On mahdotonta kuulla tuottamansa viululaulua objektiivisesti, kun pään sisällä soiva laulu dominoi kuulokokemusta. Silloin kun viulun ääni peittää laulun, yksi ratkaisu on käyttää viu-lussa sordiinoa, mutta se kaventaa viulun sointiväriskaalaa. Pyrin mieluummin säätämään balanssia esimerkiksi keventämällä jouta tai laulamalla kovempaa. Nämä molemmat ovat kuitenkin huonoja

vaihtoehtoja, koska ne vähentävät tulkinnallisia keinoja sävyjen suhteen. Toinen asia on sitten se, mitä kuulija kuulee. Lauluääni koetaan usein pääsäveleksi, ja kun haluan upottaa laulustemman keskelle viulun pariäänä, laulu silti dominoi kuulokuvaa. Tämä ongelma on osittain sovituksellinen, ja se on ehkä helpoin korjata. Balanssiin liittyy myös äänentoistollinen ongelma, josta kerron lähemmin toisen tutkintokonsertin kohdalla.

Samantapaisista intonaation ja balanssin ongelmista puhuu myös Maria Kalaniemi:

Aluksi pelkän pitkän laulettuun äänen yhdistäminen soittoon tuntui vaikealta. Joko meni laulu tai soitto sekaisin, tai sitten laulu oli epäpuhdasta. Oli vaikea erottaa äänen puhtautta harmonikan kanssa soittaessa. Myös lauluäänen kuuluvuus suhteessa harmonikkaan oli haasteellista. (Kalaniemi 2009, 28)

Harmonikassa äänilähde on niin ikään melko lähellä suuta ja kiinni vartalossa, mikä vaikuttaa lauluäänen kuulemiseen. Harmonikkaa voi syystä verrata lauluun, koska palje on ikään kuin keuhkot. Sitä säätelämällä voi jäljitellä ihmisen hengityksen mukaan tehtyä fraseerausta hyvin tarkasti, samaan tapaan kuin viulun jousella. Siksi tuntuu luontevalta yhdistää harmonikka ja laulu, kuten Maria Kalaniemi, joka tekee sen taitavasti ja koskettavasti.

Vaikka olen opiskellut viulunsoiton tekniikkaa hyvin pitkälle, huomaan jatkuvasti puutteita monesakin asiassa: jousen suunnanvaihto ei halutessani onnistu huomaamattomasti, tai parikielet eivät soi tasaisesti. Intonaatio varsinkin pariäänissä on usein haasteellista. Niin ikään laulun tekniikassa on paljon parannettavaa. Varsinkin väsyneenä ääni syttyy epätarkasti tai ilma ei riitä pitkää ääntä laulaessa. Sävelpuhtaus on niin ikään haasteellista ilman viuluakin, saati viulun kanssa.

Kuinka näitä hankaluuksia sitten voidaan helpottaa? On selvää, että molempien instrumenttien hyvä tekninen hallinta erikseen auttaa paljon, mutta on aivan eri asia lopulta viululaulaa kuin soittaa ja laulaa eri aikaan. Paljon riippuu myös siitä, minkälaista musiikkia on tekemässä, mutta vakuuttavaan tulkintaan pyrkiessä huomaa, miten vaikeaa on käyttää lauluääntä syvällisesti eläytyen ja samaan aikaan soittaa viulua ikään kuin soittaisi sitä pelkästään. Tämän ristiriitaisen tunteen viululaulamisessa jakaa kanssani myös Bittová sähköpostikeskustelumme (22.8.2010) perusteella: "Sometimes I feel like schizophrenic to focus on voice and tune of violin".

Olen viime vuosina kehitellyt tutkintokonsertteja valmistaessa ja viululaulua opettaessa yksinkertaisia harjoituksia, joissa keskitytään muun muassa intonaatioon. Tulkitseminen ja yksityiskohtien työstäminen on toistaiseksi ollut tuloksellisinta harjoittelemalla hitaasti pieni pätkä kerrallaan, ensin yhdellä instrumentilla ja sitten kahdella. Toinen tavanomainen apukeino on äänittäminen tai videoiminen, sillä tallenteiden analyttisestä kuuntelusta ja katselusta on parhaimmillaan paljon hyötyä. Viululaulun kyseessä ollessa myös mieleen tulevien harjoitusten kirjoittaminen nuotille on avuksi, koska ei ole olemassa valmista opasta viululaulun opiskelemiseen. Minna Padilla on projektityössään *Viulun ja laulun yhteistyön muodot* (Padilla 2007) käsitellyt viululaulua pedagogisesta näkökulmasta ja kehittänyt erinomaisia harjoituksia viululaulamisen opetteluun.

Seuraavassa muutama esimerkki viululauluharjoituksista, joita tein neljättä ja viidettä konserttia valmistaessani. Näitä edeltäviä tehtäviä ovat muun muassa unisonossa sekä bordunasäestyksen kanssa soitettuja ja laulettuja asteikkoja tai melodiat. Instrumenttien roolit voivat olla kummin päin tahansa. Seuraavia harjoituksia voi käyttää sekä intonaatio- että sävykokeiluihin. Riitaisat intervallit ovat haasteellisia, mutta resonoivat hienolla tavalla. Viulaharjoitus 1:ä (Nuottiesimerkki 1) olen käyttänyt lähinnä intonaatioharjoituksena. Tavoite on saada jokainen sointu soimaan heti puhtaasti. Tempo voi lisätä tai viuluosuuden muuttaa vaikkapa neljäsosina sykkiväksi portatoksi.

Viulaharjoitus 1

Hanni Autere

Erityisesti harjoituksen 2 (Nuottiesimerkki 2) tekstillä on hyvä keskittyä erilaisiin äänenväreihin. Kun soitettava teksti on riittävän yksinkertaista, on helpompi paneutua lauluun. Tämän harjoituksen kanssa voi tutkia esimerkiksi erilaisia vokaalien värejä, sijoittaa ääntä soimaan eri kohtiin tai kokeilla eri oktaavialoja. Kvinttiote on usein haasteellinen puhtauden kannalta, joten tämä on myös hyvä viulun pariääniharjoitus.

Viulaharjoitus 2

Hanni Autere

Erilaisilla saundeilla, esim. nasaali ääni laulussa ja tiukka forte viulussa. Tai molemmat höttöisellä saundilla.

Eräs viululaulamista helpottava tekijä on viuluhihna. Ajatus siitä sai alkunsa, kun pohdin vaihtoehtoja saada laulamisen ergonomian luontevammaksi samaan aikaan viulua soittaessa. Halusin apuvälineen, jolla saan pidettyä viulun poissa äänihuulten päältä.

Työergonomiaa hakusanana käyttäen löysin Invalidiliiton suosittelemana vuonna 2002 erilaisia proteeseja valmistavan Soleus Oy:n ja apuneuvoteknikko Peter Gerstenmaierin. Esittelin hänelle alkuperäisen ajatukseni eräänlaisesta liivistä, josta olin tehnyt alustavan piirroksen kehittelyn pohjaksi. Vaihtoehtoja pohtiessamme esittelin Gerstenmaierille soittoasentoani ja jousikäden liikkeitä. Hankittuani hänen ehdottamansa välineet Gerstenmaier valmisti osat, jotka kiinnitin viuluun. Hihna kulkee vasemmalta niskan takaa oikean kainalon alitse kiinnittyen soljilla leukatuista tehtyihin pidikkeisiin. Laulaminen helpottuu kun viulu ei osu kurkkuun, ja lisäksi saan käännettyä päätäni melko kauas pois viulun yläpuolelta ilman, että viulu tuntuu putoavan olalta. Tämä helpottaa sekä kuulemistakin että balanssia etenkin äänentoistoa käytettäessä. Lisäksi hihna helpottaa erityisesti painavamman alttoviulun kannattelemista.

Muiden viululaulukokemuksia

Haastattelin tutkimukseni tueksi Iva Bittován lisäksi kymmentä suomalaista muusikkoa, joiden tiedän yhdistäneen viulunsoittoa ja laulua. Valitsemani joukko ei sisällä kaikkia kotimaisia asiaan perehtyneitä, mutta antaa kuvan kansanmusiikin vaikutuspiirissä toimivien viululaulajien ajatuksista. Osa haastateltavista on entisiä tai nykyisiä oppilaitani, ja osa opiskelukollegojani perusopintojen ajoilta tai jatkotutkintoseminaarista.

kuva 7. Viulubihna. Kuvaaja Mika Autere.

Esittäessäni kysymykseni viululaulusta en tullut määritelleeksi mitä viululaululla tarkoitan. Kaikki haastateltavat olivat kuitenkin tietoisia tämänhetkisestä työstäni, ja ehkä siksi viululaulu-sana ei herättänyt erityistä kummastusta. Termi herätti kuitenkin kriittistä kommentointia, joka ohjasi minua tarkentamaan määritelmääni viululaulamisesta.

Haastateltavat kertoivat viululaulamisen alkusysäyksenä olleen muun muassa viulu- tai lauluopettajan ehdotuksen tai tarpeen saada yhtyesovituksiin lisää stemmoja. Kokeilu on saattanut myös alkaa mielijohteesta improvisoidessa tai esimerkiksi Iva Bittován musiikin innoittamana.

Viululaulamisen haasteiksi mainittiin yleisesti instrumenttien välinen balanssi sekä intonaatio. Näihin liittyen katsottiin tärkeäksi hallita molemmat instrumentit hyvin erikseen. Muita ongelmalliseksi koettuja asioita olivat lauluosuuksien jääminen puolinaisiksi sekä dynamiikan hallinta ja erottelu niin, että viulu ja laulu toimivat erillisinä. Niin ikään hyvän soitto- ja lauluasennon löytäminen käsiä kannatellessa ja viulun painaessa kurkkua tuntuu monien mielestä hankalalta. Miespuolisista haastateltavista kaksi mainitsi hyvän sävellajin valinnan tärkeyden tasapainoisen balanssin löytymisessä. Yksi haastatelluista kertoi kokeilleensa laulamista soittaessaan barokkiviulua. Pehmeäsointisen instrumentin kanssa laulun balanssi oli helpompi saada tasapainoiseksi.

Eräs haastatelluista kertoi kadottavansa viululaulaessaan ajantajun. Kommentti kuvaa mielestäni hyvin sitä, miten kiehtova ja inspiroiva yhdistelmä viululaulu on. Vaikuttaa siltä, että juuri viulun ja laulun persoonallinen ja monipuolinen yhteissointi on muusikoille olennaista. Merkillepantavaa on, että säveltäessä useimmilla lähtökohtana on uusien äänensävyjen etsiminen. Muita sävellysten innoittajia ovat esimerkiksi koskettavan tekstin, tietyn tunnelman, rytmin tai intervallin työstäminen. Toisinaan alkusysäys tulee viulusta, toisinaan laulusta. Viululaulaminen tuntuu yhdistelmänä houkuttelevan improvisointiin sekä sävelillä ja saundeilla leikittelemiseen.

5 Ensimmäinen konsertti – Juuret

Kamarimusiikkisali 8.10.2003

kuva 8. Eero Grundström ja Hanni Autere. Kuvaaja Eero Grundström.

Tavoitteet ja tekijät

Ensimmäinen konsertti oli tutkintosuunnitelmani mukaisesti musiikillisten juurieni esittely. Lähtökohdan määrittäminen tuntui tärkeältä paitsi konserttia, myös koko tutkintoa ajatellen. Tämä konsertti oli lähtölaukaus pitkälle kehitysprosessille. Musiikin pohjana olivat perusopintoihini sisältyneet suomalainen, ruotsalainen ja irlantilainen kansanmusiikki. Pää tavoite *Juuret*-konsertissa oli tuoda esille se taiteellinen ja taidollinen taso, josta aloitin matkan musikkouteni ytimeen. Innovaatiivisten soitto- ja laulutapojen aika ei ollut vielä, vaan halusin tuoda esille viululauluni perussaundin. Halusin konsertin muodostuvan eri tyylilajeista: mukana oli pelimannimusiikkia, suomalainen ja irlantilainen balladi sekä *Kantelettaren* tekstiä.

Ajattelin aluksi tehdä tämän konsertin kokonaan yksin. Uskoni viululaulamisen itseriittoisuuteen kuitenkin horjui, eikä minulla ollut kokemusta soolona esitetystä tunnin pituisesta ohjelmasta. Olin soittanut harmooninsoittaja-huuliharpi Eero Grundströmin kanssa jo joitain konsertin kappaleita duona, ja siksi pyysin hänet mukaan. Tiesin saavani tilaisuuden esittää jonkun seuraavista konserteista yksin, joten alkuperäisestä sooloesitysideasta oli helppo luopua.

Konserttikohteisena ohjaajana oli Heikki Laitinen, jonka kanssa kävin ohjelmaa läpi muutamia kertoja. Laitiselta sain hyviä kommentteja harjoittelun tueksi.

Äänimies ja valomies tulivat mukaan lähellä konserttia. Äänimiehenä oli aviomieheni Mika Autere, ja konsertin musiikki oli hänelle varsin tuttua. Kamarimusiikkisali oli niin ikään tuttu ympäristö, joten äänentoiston suunnittelu ja toteutus oli selkeä tehtävä. Tiesin ystäväni ja kollegani Timo Väänäsen osaavan käyttää Kamarimusiikkisalin valoja, joten pyysin häntä tekemään muutaman valotilanteen konserttiin.

Työryhmään voinee laskea mukaan kansanmusiikin osaston tuolloin lähes viikoittain kokoontuneen jatkotutkintoseminaarin, jossa konsertin ohjelma käytiin läpi useaan kertaan. Seminaarilaisilta sain hyviä kommentteja ja vinkkejä sekä rakentavaa kritiikkiä.

Valmistautuminen

Ennen varsinaista harjoittelua ja sovitustyötä konsertti oli pyörinyt kuukausia ajatuksissani. Ensimmäistä konserttia varten en ollut saanut työskentelyapurahaa, ja jouduin tekemään sen vaativan opetustyön ohella. Opettaminen rytmitti päiviäni niin, että konsertin työstäminen ajoittui arkipäivinä useimmiten aamusta iltapäivään, ja viikonloput olivat ahkerassa käytössä.

Suunnitteluvaiheessa olin miettinyt mitä vanhoista kappaleista valmistaisin ja minkälaisia uusia tarvitsisin. Olin alun perin päättänyt, että kaikki kappaleet olisivat omia sävellyksiäni. Halusin kuitenkin lisätä ohjelmaan yhden suomalaisen balladin, koska en ollut aikaisemmin esittänyt sellaista kuin säestäjänä. Hieman pidemmän, kertovan kappaleen esittämistä suosittelivat myös ohjaajani sekä muutama jatkotutkintoseminaarilainen. *Anna ja Pentti* oli tuttu opiskelua ajoilta, joten päätin tehdä siitä viululaulusovituksen. Balladit ovat inspiroiva maaperä, sillä niissä on useimmiten sekä dramatiikkaa että luonnon kuvausta. Halusin lisäksi ohjelmaan yhden kappaleen esittelemään ihastukseni Irlannin kansanmusiikkiin. Suosikkini irlantilaisista balladeista oli *Anachy Gordon*, ja se oli mielestäni hyvä pari *Annalle ja Pentille*. Englanninkielisen laulun poikkeavuus muusta ohjelmasta mietitytti, mutta en ollut huolissani, kun muistin miten luontevasti Iva Bittová yhdisti erikielisiä lauluja esityksessään.

Aloin hahmotella ohjelmaa miettimällä kokonaisuutta, draamallista kaarta sekä kappaleitten järjestystä. Tein osaan vanhoista kappaleistani uudet sovitukset, sillä alun perin ne olivat isommalle kokoonpanolle tehtyjä, kuten *Masurkkaamo* ja *Meret suuret sulavat*. Huomasin ohjelman sisältävän paljon hitaita sävellyksiä, ja siksi päätin jättää yhden niistä pois. Tämän jälkeen esitys sai lopullisen muotonsa.

Monituntiset soitto- ja lauluharjoitukset olivat fyysisesti raskaita, ja siksi kehitin itselleni päivittäisen alkuverryttelyn. Työaikani alkoi useimmiten aamulla, ja se on minulle huono aika laulaa. Siksi aloitin työskentelyn ääniharjoituksilla ja lihasvenytyksillä. Intensiivisimmän harjoitusjakson aikana päivittäinen soitto- ja lauluaika oli noin kuusi tuntia. Olin monesti huolissani ajan riittävydestä, sillä opetustyöt veivät paljon aikaa. Lisäksi pelkäsin, että ääneni ei toimi niin kuin pitäisi. Usein aamulla se vain narisi, mutta vertyi onneksi iltapäivää kohti. Opettaessa säästelin ääntäni sitä enemmän mitä lähemmäksi konserttipäivä tuli.

Äänitin lähes kaikki harjoitusversiot kappaleista minidiskille. Kuuntelin kokonaisuutta sekä kappaleitten sovituksia. Ohjelma muotoutui lopulliseen järjestykseen yllättävän varhain. Jo pari kuukautta ennen konserttia tein läpimenoja, tunnustelin jaksamistani pitkän ohjelman esittämisessä, ja pohdin kokonaisuuden toimivuutta.

Eeron kanssa soitettavien kappaleiden kanssa oli helppo työskennellä, sillä ne olivat entuudestaan tuttuja ja aiemmin esitettyjä. Yhteistyö oli vaivatonta, sillä yhteiset kappaleemme olivat rakenteellisesti ja tulkinnallisesti selkeitä.

Harjoittelin ohjelman esittämistä yhdessä opetuspaikoistani viikkoa ennen varsinaista tutkintokonserttia. Oli erittäin hyödyllistä saada kokeilla miten pitkän kokonaisuuden esittäminen onnistuu sekä fyysisesti että psyykkisesti. Niin ikään matosta, viuluja varten olleesta pöydästä sekä kynttilöistä muodostuneen lavastuksen testaaminen oli hyvä kokemus. Olisin halunnut samanlaisen kynttilöillä pehmenneen tunnelman myös Kamarimusiikkisaliin, mutta siellä elävän tulen käyttö olisi vaatinut kohtuuttoman järeät palolaitoksen vaatimat varotoimet.

Konsertti

Olin tavalliseen tapaan hyvin ajoissa konserttipaikalla, ja harjoiteltuamme Eeron kanssa ehdin keskittyä hyvin ennen esityksen alkua. Kamarimusiikkisalin lavastuksena oli pieni matto keskellä ja pöytä viuluja varten oikealla puolella lavaa. Äänentoistona itselläni oli telineessä oleva mikrofoni, ja Eeron soittimet oli myös mikitetty. Flyygeli ja harmooni olivat oikealla puolellani, jotta saisin helpommin katsekontaktin Eeroon.

Konsertti alkoi rauhallisella *Menuetilla*, jonka Loituman alun perin vuonna 1998 levyttämä versio oli sovitettu Eeron kanssa uudestaan. Johdantona oli viululla aluksi hyvin hiljaa soitettu, vähitellen voimistuva borduna. Sen päälle aloin laulaa melodiaa, aluksi rubatossa ja sitten tempossa. Harmooni tuli mukaan toisessa kierrossa. *Menuettia* esittäessä olo oli varma, koska olin esittänyt sitä aiemmin melko paljon. Kappaleen tuttuus ja hidas tempo vaikuttivat muun muassa sävelpuhtauden onnistumiseen sekä rauhoittavaan yleistunnelmaan.

Suoraan *Menuetin* jälkeen alkanut viulukappale *Inttäjäispolska* oli niin ikään Loitumasta tuttua esitettävää. Pitkästi Eeron mielenkiintoisia harmonioita sisältävään piano-osuuteen nojaava rytmikäs tunnelma loi kontrastin *Menuetin* rauhallisuudelle. Laulu oli mukana vain yhdessä osassa improvisatorisilla pitkillä äänillä. Viululaulullisesti kappale ei siis ollut kovin olennainen osa ohjelmaa.

Balladiosuus sisälsi kaksi rakkaustarinaa, joiden loppu on tavanomaiseen tapaan lohduton. Aloitin a cappella -esityksellä irlantilaisesta *Anachy Gordonista*, jonka melodia on polveileva ja ambitukseltaan laaja. Myös tämä kappale oli miellyttävä esitettävä, sillä se oli tuttu aiemmista esiintymisistäni, ja lisäksi nautin englanniksi laulamisesta.

Toinen balladi, *Anna ja Pentti*, oli ensimmäinen sooloesitykseni suomalaisesta balladista. Olin aiemmin säestänyt sitä alttoviululla, ja pitäydyin nyt samassa soittimessa. Kappaleen yksinkertainen melodia ja tummanpuhuva tarina antoivat mahdollisuuden toisaalta minimalistiseen säestykseen ja toisaalta improvisaatioon. Viululaulun kannalta tämä kappale antoi hieman viitteitä siitä, mihin suuntaan aion lähteä musiikkiani ja ilmaisuani kehittämään.

Seuraava kappale oli *Meret suuret sulavat*, jonka esittelen tarkemmin seuraavassa luvussa.

Altolla soitettu lyhyt välike johdatti soolona esitetyn *Masurkkaamon* tunnelmaan. Alun perin triolle säveltämäni kappale muotoutui nyt sooloesitykseksi. Perinteiseltä kuulostava melodia sekä rakenne olivat tässä vahva linkki kansansävelmiin. Alkuosassa soitin pelkästään altolla, ja laulu tuli mukaan pitkällä äänillä hieman puolivälin jälkeen. Viululauluosuus oli enimmäkseen kaksiaänistä.

Vahvasti kansanmusiikin kuuloista tanssiteemaa jatkoi *Hiebo saunapolulla*, joka oli ainoa pelkästään soitettu numero konsertissa. Sävellys on sovitettu Eeron kanssa yhdessä, ja halusin sen mukaan konserttiohjelmaan humoristisuutensa takia.

Eeron sooloimprovisaatio toi osin hiukan liikkuvampaa materiaalia ohjelmaan. Tämä numero tuli mukaan Heikin ehdotuksesta, ja se oli mielestäni hyvä idea. Tauko viulusta ja laulusta teki hyvää paitsi minulle, myös ohjelman kokonaisuudelle. Soololla saatiin taite kahden hyvin erilaisen kappaleen välille. Eero esitteli harmoonilla seuraavan kappaleen kertosäkeen teemaa ja muunnelmia siitä. Soolo alkoi vahvasti fortessa ja päättyi yhteen hiljaiseen säveleen, josta alkoi viimeisen kappaleen viulualkusoitto.

Esitin rauhallisen *Pubun puille* -kappaleen yksin. Sävellys on syntynyt vuonna 1999, ja se on ensimmäinen sooloesitykseksi tekemäni viululaulukappale. Tekstin pohjana on hiukan muokattu *Kantelettaren* runo, ja lisänä on omia säkeitäni. Kappale kuvaa sitä miten luonto lohduttaa yksinäistä sielua. *Pubun puille* on viululaulusävellyksistäni yksi mieluisimpia esitettäviä.

Ylimääräisenä esitin ilman säestystä *Lempilinnun*, joka on *Kantelettaren* tekstiin tehty rauhallinen rakkauslaulu. Tässä kappaleessa tein modulaation puoli sävelaskelta ylöspäin toisen säkeistön alkaessa, koska aloitin laulun liian matalalta. Sävelläjin muutoksesta ei kuitenkaan ollut haittaa esityksen kannalta.

Esimerkkikappale Meret suuret sulavat

Meret suuret sulavat edustaa mielestäni hyvin taidollisia ja sävellyksellisiä lähtökohtiani tutkintoprosessin alkumetreillä. Se sisältää runsaasti asioita, jotka ovat olennaisia viululaulamisessa. Näistä mainittakoon viulunsoiton tekniikkaan liittyvät asiat, kuten pitkien äänten tasainen sointi, jousen suunnanvaihdon kuulumattomuus ja pariäänten puhtaus, sekä laulun vire ja sävyt. Lisäksi lähes koko kappaleen ajan tarkkailtavana on instrumenttien välinen balanssi. Muista sävellyksistäni kappale poikkeaa pituudeltaan, sillä se kestää 9 minuuttia ja 30 sekuntia, mikä on enemmän kuin missään muussa siihenastisessa sävellyksessäni.

Meret suuret sulavat muodostuu rekilaulumittaan säveltämistäni melodioista, ja sellaisena se esittelee suomalaisesta kansanmusiikista saamiani vaikutteita. Vaikka kappale ei ole alun perin sävelletty viululaululle, se toimii hyvin juuri tällä instrumentaatiolla. Olen esittänyt kappaleen kanteleilla ja laululla tulkittuna Loituman kanssa soittaen lisäksi myös alttonokkahuilua.

Kappale oli alun perin nimeltään *MIKSI*, eikä siinä ollut tekstiä. Halusin kuitenkin tätä esitystä valmistaessani lisätä siihen sanat, ja löysin *Kantelettaresta* kappaleen tunnelmaan sopivan runon *Kuolisinko, koito raukeka* (Ensimmäinen kirja nro 42). Teksti oli kalevalamittainen, ja sain sen sopimaan rekilaulumelodiaan poistamalla joka toisesta runosäkeestä kaksi tavua. Teksti tuntui heti luontevalta, vaikka rekilaulun sanoissa ei normaalisti ole painottomalla tahdinosalla alkavia sanoja, kuten kalevalamitalle tyypillisissä murrelmasäkeissä. Kappaleessa on vahva runolaulun sävy juuri näiden murrelmasäkeiden takia, vaikka melodia on selkeästi rekilaulua.

Kappaleen C- ja D-osien melodiat on alun perin tehty rekilauluharjoituksena sävellys- ja sovitustunnille. Kotiläksynä syntyi tuolloin sävellyksen sekakuorosovitus, ja myöhemmin Loitumaa varten kappaleta työstäessäni sävelsin A- ja B-osien melodiat. Ajattelin ensin esittää kappaleen Eeron kanssa, mutta viululaulu-harmonisovitukseni ei ehtinyt muotoutua esityskuntoon. Yritin kirjoittaa Eerolle mielekästä omaa osuuttani tukevaa soitettavaa, mutta en saanut aikaan mitään tyydyttävää. Toisaalta koin kappaleessa olevan jo tarpeeksi harmonioita, koska siinä oli aiemmin mainitusta neliäänisestä kuorosatsista sovitettu viululauluosuus. Sooloesitys puolsi paikkaansa, sillä kyseessä oli kuitenkin minun tutkintoni.

Meret suuret sulavat perustuu alussa bordunan muodostamaan pysähtyneeseen tunnelmaan. Se alkaa pitkällä alttoviulun huiluaänillä, joihin laulu lähtee u-vokaalilla mukaan hyräillen rubatossa pätkiä A- ja B-osista (Nuottiesimerkki 3). Hiljaiset huiluaänet ovat herkkäsointisia, ja jos jousi ei kulje tasaisesti, se kuuluu heti. Erityisen haasteellista on soittaa kahdella vierekkäisellä kielellä huiluaäni-bordunaa. Jousen suunnan vaihtuessa soinnin tasaisuus kärsii erittäin helposti.

Alkuosan teemojen esittelyn jälkeen alttoviulu aloittaa kahta intervallia edestakaisin vaihtavan, tempossa olevan sointupohjaisen säestyksen. Laulu yhtyy alton pulssilliseen sointukiertoon rekilaulumelodialla, joka muodostaa A1- ja B1-osat johdannossa rubatossa esitellyistä säkeistä.

Laulumelodian siirtyessä ylemmäs (C- ja D-osat) säestys muuttuu vähitellen matalammaksi. Laulun vokaali muuttuu a:ksi sävyn samalla muuttuessa D-osan aikana. Alton väliosa esittelee säestyksen seuraavaan osaan, ja lopulta tulevat mukaan sanat C- ja D-osien melodioilla.

Altto säestys on sama kaksi ensimmäistä sanallista säkeistöä. Sen jälkeen säestys muuttuu matalammaksi ja tiheämmäksi muodostaen melodian rinnalla kulkevia stemmoja. Säestys pysyy samana loput kaksi säkeistöä. Loppusoittona on lyhyt pätke kolmea vaihtuvaa pariääntä.

Meret suuret sulavat nuotinnettiin kokonaan Timo Alakotilan ja minun yhteistyönä. Tein pohjaksi version, jossa olivat kaikki päänuotit, ja sen jälkeen teimme tahoillamme runsaasti tarkennuksia rytmeihin ja korusäveliin. Nuotintamisessa ei puututtu intonaation heittelyihin eikä aivan pienimpiin rytmisiin tai nyanssillisiin yksityiskohtiin. Liitteenä olevalta ääninäytteeltä (raita numero 1) saa tarkemman kuvan sävellyksestä sekä tulkinnasta. Pyynnöstäni Timo teki kappaleesta myös lyhyen luonnehdinnan: ”Tässä yhdistyvät hyvin koristelu, laulusoundi, harmoniat viulu/laululla ja teksti. Pitkä kaari kantaa hyvin loppuun asti.”

Jälkitunnelmat

Halusin tehdä itselleni, lautakunnalle sekä yleisölle selväksi, mistä tilanteesta kehityskaari tutkinossani alkoi. Sain esiteltyä *Juuret*-konsertissa ensimmäiset viululaulusävellykseni ja senhetkiset taitoni viululaulamisessa, joten siinä mielessä tavoite täyttyi hyvin. Muistiinpanoni heti konsertin jälkeen sisältävät paljon yksityiskohtia, ja olen poiminut niistä olennaiset avuksi konsertin jälkeisten ajatusten kuvailemiseen. Lisäksi käytössäni ovat olleet ääni- sekä kuvatallenteet, jotka kertovat lahjomatonta tarinaansa.

Konserttipäivä on usein hyvin työntäyteinen jo ennen illan H-hetkeä. Usein väsyttävien käytännön järjestelyjen sekä jännittämisen takia oloni on hieman hervoton ja nuutunut esityksen alkaessa. Videotallenteelta huomasin monta ulkomusiikillista seikkaa, jotka vaikuttivat kokonaisuuteen. Yksi oli juuri tuo väsynyt olemus, joka teki tunnelmasta hieman ponnettoman, vaikkakin rauhallisen.

Yleisolemukseeni vaikutti myös mikitys, joka paikallaan pysyvänä sitoi minut lähes liikkumatomaksi. Nopeissa kappaleissa olisin mielelläni liikkunut enemmän musiikin tahdissa. Lisäksi äänentoiston käyttö aiheuttaa joskus epävarman olon, kun en tiedä tarkkaan onko viulun ja laulun balanssi kunnossa. Konserttiin valittu äänentoisto oli onnistunut, sillä äänitallenteelta kuunnellen instrumenttien keskinen balanssi oli onnistunut, samoin saundit. Käytössä oli yksi suurikalvoinen kondesaattorimikrofoni, joka poimii äänen melko kaukaa. Tämän mikityksen hyvä puoli on se, että voin säädellä viulun ja laulun balanssia esimerkiksi siirtämällä viulua hiukan pois päin mikrofonista tai pitämällä suun hyvin lähellä sitä. Äänentoiston osalta toivoin liikkumavaraa soittaessa, mutta koska halusin myös lauluun hyvän soundin jouduin tyytymään telineessä olevaan mikrofonisiin.

Valaistuksen suhteen luotin Timon näkemykseen, ja olin tyytyväinen hänen osuuteensa. Teknisen työryhmän kanssa työ sujui ongelmitta.

Konsertin levollista tunnelmaa tukivat yksinkertainen lavastus sekä valot ja hienovarainen äänentoisto. Soitto-osuudet kuulostivat suurimmaksi osaksi varmaotteisilta. Paikoitellen ilmennyt viulun tai alttoviulun pariäänten epätarkka vire aiheutti herkästi epäpuhtauden myös laulussa. Niin ikään jousen suuret tai nopeat liikkeet kuuluivat välillä lauluäänen notkahduksena. Joissain kappaleissa olisi voinut olla enemmän laulua, mutta toisaalta pelkkä soitto toi ohjelmaan hyvää vaihtelua.

Tulkinnallisia keinoja kuten äänensävyjä, nyansseja ja musiikin mukana eläviä ilmeitä olisi voinut olla enemmän. Muutamassa kohdassa hymyileminen olisi lisännyt levollisuutta ja vakuuttavuutta. Jossain määrin ohjelmaa sävytti varman päälle pelaaminen, mutta tässä vaiheessa tutkintoa se oli selkein osa muusikkouttani.

Yleisesti ottaen en erityisemmin pelkää soittavani tai laulavani väärin, mutta jännittäminen latistaa usein esiintymistäni enkä uskalla heittäytyä tunnetasolla kovin syvälle. Silloin kun Eero oli mukana olisin voinut ottaa häneen enemmän kontaktia. Sen sijaan jännittäminen aiheutti sen, että pidin katsetta paljon kiinni viulukäden sormissa. Kontakti kuulijoihin oli myös vaisua, mutta yleisö kuunteli ajoittain hyvin intensiivisesti. Muutama juonto ohjelman keskellä olisi ehkä rentouttanut minua ja suonut hengähdystauon sekä minulle että kuulijoille.

Olin tyytyväinen, että uskalsin kokeilla juontamatonta konserttia, mikä oli minulle uusi kokemus. On olemassa riski, että paljon sooloesiintymistä sisältävässä esityksessä intensiivisyys kärsii ja tunnelma pääsee latistumaan ilman välipuheita. Toisaalta on yhtä mahdollista, että intensiivisyys kärsii, jos musiikin virta ja esiintyjän tai yleisön keskittyminen katkaistaan toistuvasti juonnoilla ja aplodeilla. Tässä konsertissa muutamat väliplodit kevensivät tunnelmaa, ja juontamattomuus tuntui luontevalta.

Oli hienoa huomata, että pystyn hiukan improvisoimaan jo tässä vaiheessa tutkintoa. Olin tyytyväinen kun uskalsin esittää osin improvisoidun soolon *Annan ja Pentin* välisoitossa sekä harjoitus-konsertissa kahden viimeisen kappaleen väliin. Olin ylittänyt yhden kynnyksen matkalla vapaaseen esityshetkellä säveltämiseen.

Olin ollut hieman huolissani siitä ovatko esiintymiseni ja musiikkini riittävän tasokkaita jatkotutkintokonserttiin. Huoli taitojeni ja sävellysteni riittämättömästä tasosta hälveni konsertin jälkeen, kun sain kannustavaa palautetta sekä lautakunnalta että yleisöltä. Olin luultavasti yltänyt vielä parempaan suoritukseen mikäli olisin saanut hiukan enemmän ohjausta, mutta en tuossa vaiheessa osannut sitä pyytää.

Lautakunnan pääasiassa kiittävässä kommentissa toistuivat kehuja muutamista sävellyksistä, hienoista laulun koruista sekä vilpittömästä olemuksestani. Myös Eeron osuutta kiiteltiin sekä lavastusta ja onnistunutta äänentoistoa. Kritiikkiä sain muun muassa lauluäänen turhan kapea-alaisesta käyttämisestä. Olin samaa mieltä lautakunnan kanssa kehittämistä vaativista asioista. Konsertti hyväksyttiin yksimielisesti osaksi tutkintoa, ja siitä lähti liikkeelle vuosien pituinen oppimisprosessi.

Kanteletar/Hanni Autere

Meret suuret sulavat

Hanni Autere

INTRO

A *legato*

rubato

Mm *pp*

p

Voice

Viola

8

Voice

Vla.

14

Voice

Vla.

20 **B**

$\text{♩} = n. 70$

Voice

Vla.

27 **A1**

Uu *mp*

Voice

Vla.

33

Voice

Vla.

38 **B1**

Voice

Vla.

43

Voice

Vla.

49 **C**

Voice

Vla.

Uu - *mf*

55 **D**

Voice

Vla.

60

Voice

Vla.

cresc. *f* *mf* *cresc.* *f* aa -

66

Voice

Vla.

p

73 **C1**

Voice

Vla.

Kuu-sen juu - ret kui-vet-tu - vat vaan ei kyy ne - lee - ni.

mp

79 D1

Voice

Kuu-sen juu - ret kui-vet - tu - vat *cresc.* vaan ei kyy - ne - lee - ni. Me-ret suu - ret - *mf*

Vla.

84

Voice

-ki su - la - vat vaan ei mun su - ru - ni. *mp*

Vla.

90 C2

Voice

Mi - tä voin mi - nä po - loi - nen ku - ta tai - an rauk - ka Mi - tä voin mi -

Vla.

95 D2

Voice

nä po - loi - nen ku - ta tai - an rauk - ka tä-män suu ren huo - len kans - sa *mf*

Vla.

100 C3

Voice

ja su - run ke - ral - la. ral - la. *dim. mp* Su - ru sär - ke - *mf*

Vla.

106

Voice

vi sy - äm - men vat - san hal - kai - se - vi. Su - ru sär - ke - vi sy - äm - men

Vla.

111 **D3**

Voice

vat - san hal - kai - se - vi. Tu - lis - ko ke - vät - ki ker - ran tal - vi kat - ki -

Vla.

116 **A4**

Voice

1. ai - si. 2. ai - si. Eh - kä koi - to kuo - li - sin - ki mar - ras maan ra -

Vla.

122

Voice

- ko - hon. Eh - kä koi - to kuo - li sin - ki mar - ras maan ra - ko - hon,

Vla.

127 **D4**

Voice

mi - nä touk - ka *poco rallentando* Tuo - ne - la - han tui - ma tur - pe - he - sen. mi - nä touk - ka

Vla.

132

Voice

Tuo - ne - la - han *rit* tui - ma tur - pe - he - sen.

Vla.

molto rit.

6 Toinen konsertti – Yksi ääni

Kamarimusiikkisali 8.12.2004

kuva 9. Hanni, sähköviulu ja muokkainsaitteita. Kuvaaja Mika Autere.

Lähtökohdat ja työryhmä

Toista konserttia työstäessä painopiste oli äänentoiston ja live-äänenmuokkauksen opiskelemisessä. Olin seurannut muutamien tuttujen muusikoiden esityksiä, joissa käsiteltiin ääntä esitystilanteessa, ja halusin kokeilla mitä saisin aikaan samoilla metodeilla omista lähtökohdistani. Tavoitteeni oli tutkia minkälaista viululaulumusiikkia syntyy hyödyntämällä esimerkiksi erilaisia kaikuja ja efektejä sekä kerrostamalla tuottamiani ääniä. Äänentoiston käyttäminen oli ennestään tuttua esiintymisistä, ja äänen jälkikäsittelyyn olin tutustunut studioissa työskennellessä. Esityshetkellä tapahtuvan äänenmuokkauksen aloitin aivan alusta.

Halusin edelleen tiivistää viulun ja laulun yhteyttä niin että ne muodostaisivat yhden äänen, yhteisesti muodostuvan saundin. Tavoitteeni oli myös opetella tekemään äänimaisemia ja uskaltautua

improvisoimaan vapautuneemmin. Sävellyksellisenä tavoitteena oli saada aikaan uusia sävyjä, muorakenteita ja muita ulottuvuuksia verrattuna aiempiin kappaleisiini.

Yksi äänentoistollinen haaste oli saada mikitys mahdollisimman lähelle optimaalista. Kuten taustaosiossa olen kuvannut, viululaulun mikittäminen on hankalaa, koska akustiset äänilähteet ovat niin lähellä toisiaan. Äänten erottaminen täydellisesti omille mikserikanavilleen on mahdotonta. Toiveeni pystyä liikehtimään musiikin mukana asettaa lisävaatimuksia mikrofoneille ja niiden sijoittelulle. Suunnittelin kokeilevani viuluun kiinnitettynä kahta erityyppistä mikrofonia (kontakti- ja elektreettimikrofoni) yhtä aikaa. Ajattelin mikityksen olevan joka tapauksessa kompromissi, koska hyvää laulumikrofonia on hankala yhdistää kiertovaaran takia viulussa kiinni olevan kondensaattorimikrofonin kanssa.

Alkuperäisessä suunnitelmassani toinen konserttini oli sooloesitys. Mielikuvassani ajattelin tuottavani hienoja äänimaisemia istuen yksin lavalla jalat erilaisten polkimien päällä säätelemässä lukuisia efektejä sekä luuppauslaitetta. Oli selvää, etten saisi tällaisesta laitteistosta tarpeeksi irti itsekseni. Tunsin entuudestaan viulisti Pekka Kuusiston, ja koska tiesin hänellä olevan paljon kokemusta äänenmuokkauslaitteiston käytöstä, pyysin häntä konserttikohtaiseksi ohjaajakseni. Pekka innostui ajatuksesta heti, ja olin iloinen ja ylpeä saadessani tilaisuuden työskennellä maailman huippuviulistien joukkoon kuuluvan monipuolisen taiturin kanssa. Toivoin saavani imettyä itseäni edes hiukkasen Pekan heittäytymiskyvystä ja mielikuvituksesta.

Kävin konserttia valmistellessa äänenhuoltotunneilla puheterapeutti Aino Laukon luona. Hän rentoutti ääntäni ja ohjasi lauluosuuksien tekemisessä.

Äänimiehenä oli jälleen aviomieheni, ja hänen kanssaan puimme konserttia koskevia asioita useaan otteeseen. Kävimme läpi laitteistoa sekä kokonaisuutta. Olin alun perin ajatellut hänelle hiukan merkittävämpää roolia, mutta oma kapasiteettini työryhmän ohjaamisessa ei riittänyt, enkä osannut pukea sanoiksi mitä olin vailla. Ensin ajattelin, että äänimies olisi ikään kuin yksi esiintyjistä instrumentteinaan tietokone ja miksauspöytä. Luovuin kuitenkin ajatuksesta, kun aika ei riittänyt sen suunnittelemiseen niin että sävellystyö pohjautuisi äänimiehen luovan roolin huomioon ottamiseen.

Halusin konserttiin visuaalisuutta, ja koska tunsin entuudestaan Ari ”Valo” Virtasen, pyysin hänet mukaan projektiin. Tiesin Valon olevan haluttu ja kiireinen, ja olin hyvin otettu siitä, että hän otti työn vastaan.

Valmistautuminen

Toisen konsertin työstäminen tapahtui hyvin erilaisissa olosuhteissa kuin ensimmäinen: sain valmistella sitä apurahan turvin. Mahdollisuus ajatusten ja ajankäytön keskittämistä vain jatko-opintoihin tuntui lottovoitolta. Esittelin ensimmäisiä ideoita konsertista jatkotutkintoseminaarissa maaliskuussa 2004. Tuolloin pohdin muun muassa mikä olisi konsertin punainen lanka, miten käyttäisin laitteita ja miten esitystä visualisoidaisiin. Pohdin myös missä esitys tulisi olemaan ja mikä olisi käyttämäni mikitys. Pääajatukseni oli tehdä äänimaisemia soolona ja kuvata erilaisia tunnetiloja kolmiosaisessa juontamattomassa ohjelmassa. Suunnittelin käyttäväni jossain kohdassa puhetta sekä eri kieliä saundinomaisesti. Seminaarilaiset Heikki Laitisen johdolla antoivat ideoinnin alkutaipaleella erinomaisia neuvoja ja kyseenalaistivat olennaisia asioita. Minua kehoitettiin säveltämään ensin musiikkia ja vasta sitten ottamaan lisäksi muokauslaitteet. Joku heitti jopa idean ottaa mukaan toinen esiintyjä laitteita käyttämään, jotta voisin keskittyä instrumentteihini. Minulle suositeltiin myös paljoa improvisoimista sekä säveltämistä soittelemalla, ei niinkään ajattelemalla.

Lähtökohta laitteiden opettelussa oli tutkia niiden ominaisuuksia improvisoimalla instrumenteilani sekä erikseen että yhtä aikaa. Tavoite oli näin saada aikaan uutta musiikkia, jossa muokattu viululaulun ääni on pääosassa. Ennen kuin olin saanut äänenmuokauslaitteet lainaksi, oli vaikea kuvitella kovin tarkkaan minkälaista musiikki tulisi olemaan, ja siksi alun suunnitelmat koskivat lähinnä kokonaisuutta. Tuottajan käyttöä varten tekemäni luonnehdinta oli ”Mielen kuvia kahdella instrumentilla, jotka ovat yhtä. Esiintyjät Hanni Autere, viululaulu ja Mika Autere, saliaäni”.

Ideoin tulevaa konserttia kevään ja kesän 2004, ja yritin saada kiinni Pekkaa, joka osoittautui hyvin kiireiseksi. Olin jo menettänyt toivoni hyvän ohjaajaidean toteutumisesta, mutta tavattuamme ensimmäisen kerran elokuun alussa olin täynnä positiivista energiaa. Kävimme läpi aikataulua sekä joitain käytännön järjestelyitä. Olimme samaa mieltä siitä, että visuaalisuutta täytyy olla. Lupasin toimittaa Pekalle taustamateriaalia orientoitumisen avuksi, sillä tietääkseni hän oli ensimmäistä kertaa ohjaamassa jatkotutkintokonsertin tekijää.

Tavattuamme kävi pian ilmi, että myös ohjaajani ilman muuta soittaisi konsertissa. Tämä oli molempien mielestä luonteva raami. Jo toisen kerran luovuin alkuperäisestä ajatuksesta esittää jatkotutkintokonsertti yksin. Päätös oli kuitenkin helppo, koska tarjolla oleva vaihtoehto tuntui heti hyvältä. Sain Pekalta lainaksi hänen aiemmin käyttämänsä kolme efektilaitetta. Etupäässä erilaisia särösaundeja varten oli Line6 POD -merkkinen laite. Delay-efektejä ja luoppausta varten sain Line6 DL4:n. Erilaisia oktaavimuutoksia saatiin aikaan Digitech XP 100:lla. Kotoa sain käyttööni hiukan myöhemmin myös Alesis Quadraverb -multiefektilaitteen. Kävin läpi myös lainaksi saamani Line6 -midiohjaimen, mutta sen mukaan ottamisesta luovuin melko nopeasti, koska se tuntui ylimääräiseltä. Lisäksi käytössäni oli Mackie 1202 VLZ -mikseri sekä laulua varten Audio Technica AT4030 -kondensaattorimikrofoni, jolla mikitin välillä myös akustiset viuluni. Omasta soitinvastasta löytyi tarvittavia piuhoja ja studiokuulokkeita. Ajatusteni kääntyessä sähköiselle kanavalle syntyi tarve kokeilla myös sähköviulua, jota en ollut aiemmin soittanut. Sain lainaksi 4-kielisen Yamaha-merkkisen viulun, jonka soittaminen vaati hiukan totuttelua, sillä sähköviulu poikkeaa tuntumaltaan akustisesta viulusta.

Ensimmäinen opeteltava asia oli laitteiden kytkeminen toisiinsa. Mieheni opasti liittimien paikoissa sekä laitteiden ominaisuuksien kartoittamisessa. Tutkin efektilaitteet läpi kokeilemalla ensin jokaisen yksittäisen saundin, joista monet olivat inspiroivia. Luoppauslaitteella aloin tehdä kerrostettuja lyhyitä sointukierroja joiden päälle soitin ja lauloin improvisoiden. Huomasin nopeasti miten armoston luoppauslaite on sekä tempon että intonaation kannalta. Laulun sekä soiton piti olla hyvin varmaotteista ja onnistua kerralla. Bordunan tekeminen oli haasteellista, mutta olin tyytyväinen kun keksin itse miten se onnistuu. Piirsin kytkentäkaavioita aina kun laitteistossa tuli muutoksia. Ilman kotoa saamaani tukea ja tarvikkeita tämän aiheen opiskelu olisi ollut huomattavasti vaikeampaa.

Loppukesällä 2004 jousikäteni kipeytyi ja olin asiasta melko huolissani, koska pelkäsin, että minun täytyy pitää pitkään tauko soittamisesta. Sain tulehduskipulääkkeitten lisäksi lähetteen fysioterapeutille, jonka hoidot auttoivat paranemisessa. Jouduin kuitenkin olemaan soittamatta joitain viikkoja. Mielialani kohosi merkittävästi, kun kipu alkoi hitaasti hellittää ja käden toiminta elpyä.

Minulla oli halua tutkia erilaisia laitteita ja säveltää niiden inspiroimana, mutta aika tuntui loppuvan kesken. Niin ikään mielikuvitukseni loppui kesken enkä tiennyt miten saisin luotua jotain uutta ja mielenkiintoista. Aloin huolestua lukossa olemisen tunteistani. Olin uudessa tilanteessa, koska minun piti opiskella melko lyhyen ajan kuluessa jotain täysin uutta ja outoa, suurimmaksi osaksi itsekseni. Harjoittelumetodi ei ollut selvä, ja yritin koko ajan keksiä tapoja joilla edetä. Laitteiden toimintaan keskittyminen oli kuluttavaa ja vei minua pois viululaulamisen ytimeistä. Jäin kiinni epäolennaisiin asioihin, koska en osannut päättää minkälaista musiikkia halusin tehdä ja miten.

Syyskuun puolivälissä kyselin taas Pekalta tapaamisaikaa ja neuvoa jumin purkamiseen. Hän ohjeisti tekstiviestissään näin: ”Testaa elää ilman biisirakenteita ja kokeile enemmän äänitaiteen suuntaan...”. Tämä oli hyvä neuvo, ja pääsin taas hiukan eteenpäin. Olin jo pannut merkille, että saan esimerkiksi jostain saundista inspiroituneena aikaan melko helposti jonkinlaisen A-osan, mutta jatkoa oli vaikea keksiä. Saadakseni ideoita kuuntelin muun muassa Timo Väänänen ja Markku Veijonsuon live-äänenuokkausta käsitteleviä levyjä. Olin kuitenkin liian lukossa ottamaan vastaan itselleni outoa musiikkia ja inspiroitumaan siitä.

Tapasin Valon ensimmäisen kerran syyskuussa. Kuvailin hänelle siihenastisia ideoita musiikista ja konsertin kokonaisuudesta. Valo antoi hyvin kannustavaa palautetta hänelle lähettämistäni harjoitusnauhoista ja vaikutti heti alussa innostuneelta työstä. Olin vaikuttunut Valon ideoista ja syventymisestä.

Harjoittelimme Pekan kanssa ensimmäisen kerran syyskuun loppupuolella. Muutamien tapaamisten jälkeen sain hiukan rauhallisemman olon ajattelemalla, että Pekka voi tehdä maisemallisia pohjia ja minä viululaulan niiden päälle. Erityisesti hidastempoisia äänikuvia oli melko helppo saada aikaan. Pekka kannusti minua johtamaan, jotta roolimme eivät konsertissa menisi nurinpäin. Luomalla eri tyyllisiä pohjia improvisoidessamme hän yritti kannustaa minua vapaan mielikuvituksen käyttämiseen. Jo ensimmäistä harjoitusnauhaa kuunnellessa sain idean ehdottaa laulumikrofonian myös Pekalle. Huomasin heti hänen ennenkin käyttäneen ääntään viulun kanssa, ja ihastuin sekä hänen äänenväriinsä että estottomaan tapaansa käyttää ääntään.

Keksin vähitellen harjoittelutapoja työskennellessäni laitteiden parissa. Kirjoitin muistiin inspiroivat saundit, tein lukuisia nuottimuistiinpanoja, ja äänitin laitteiden kanssa tehtyjä harjoituksia useita tunteja. Äänitin myös lähes kaikki Pekan kanssa pidetyt harjoitukset. Keskustelimme useaan otteeseen musiikista ja sen tekemisestä. Esittelin omia ideoitani sekä konsertin kappaleista että tunnelmista. Sain vinkkejä laitteiden käyttöön, mutta huomasin kaipaavani vielä yksityiskohtaisempia käytännön neuvoja. Olimme molemmat ennen kokemattomassa tilanteessa, enkä osannut kertoa mitä tarkkaan ottaen Pekalta halusin.

Konserttiohjelman tempolliseksi rungoksi muodostui jo varhaisessa vaiheessa nopea-hidas-nopea. Tätä mielessä pitäen järjestin eri osia paikoilleen. Yksityiskohdat muotoutuivat paljon myöhemmin. Vaikka olin alun perin ajatellut, että tuottaisin musiikkia joka voitaisiin luokitella äänimaisemalliseksi, ohjelmaan alkoi muotoutua muutamia kansanmusiikilta kuulostavia kappaleita. Näin kävi luultavasti koska koin, että taitoni eivät riittäneet siihen, että olisin vain heittäytynyt tunnelmoimaan ja ”leikkinyt” laitteilla maalaillessi maisemia kokonaisen tunnin. Epävarmuus ajoi minut kohti tutumpia elementtejä, ja otin mukaan muutaman aiemmin sävelletyn melodian, joihin lisäsin uudet sanat. Eräs tuttava ehdotti jonkun kansansävelmän mukaan ottamista ja sovittamista sähköviululle ja laitteille. Innostuin ajatuksesta ja valitsin kappaleeksi *Haapalan polskan*. Olin sovittanut siihen aiemmin viulustemman, ja lisäsin loppuosaan laulun. Tein lisäksi rytmisen riffin luoppaamalla. Ajatus oli, että konsertin lopussa olisi hieno tunnelman nostatus nopeatempoisella polskalla, jota esittäessä voisimme ”jammailla” vapautuneesti.

Tekstejä etsiessäni löysin *Kantelettaresta* kaksi hienoa runoa. Toisesta sain sanat kappaleeseen *Koivu ja tuomi* ja toisen luin *Metsä* -kappaleen loppupuolella lupatun sointimaton päälle. Lisäksi löysin sanat *Tuuli* -nimiseen kappaleeseen. *Epäkelpoon* olin jo aiemmin ottanut tekstin niin ikään *Kantelettaresta*.

Kun Pekka oli lähes kuukauden matkoilla palaten Suomeen kymmenisen päivää ennen konserttia, kaipasin kiihkeästi apua työssäni. Miettiessäni vaihtoehtoja mieleeni tuli pitkäaikainen opiskelu ja yhtyetoveri Timo Väänänen. Hän on hyödyntänyt äänenmuokkausta sähkökanteleen kanssa ja on sittemmin tehnyt aiheesta taiteellisen tohtorintutkimuksen. Sain loppusyksystä Timolta lainaksi Electrix Repeater -luoppauslaitteen, joka tuntui heti selkeältä ja helppokäyttöiseltä. Timo kannusti

myös ajattelemaan painopisteenä tärkeintä, eli musiikkia: ”Älä ota paineita opinnäytteen antamisesta lautakunnalle, vaan tee hyvä konsertti.” Tämä oli mainio ohje, mutta edelleen kaipasin lisäksi jotain konkreettisempaa neuvoa. Jouduin kuitenkin työskentelemään ja tekemään päätöksiä enimmäkseen yksin, mikä tuntui yhtytyöskentelyyn tottuneelle välillä hankalalta.

kuva 10. Pekka valmistautumassa harjoituksiin. Kuvaaja Hanni Autere.

Harjoittelu sisälsi paljon improvisoimista ja säveltäminen eteni enimmäkseen kokeilemalla saundeja ja tekemällä luppeja. Keksin luupeille nimet, joiden avulla niitä oli helpompi työstää. Käytössäni oli lopulta soittamista enimmäkseen sähköviulu. Toisena soittimena oli altto. Erään harjoituskerran aikana Pekka teki tärkeän huomion: konsertin alku pitäisi olla sellainen, että yleisölle tulee selväksi ettei sitä voi tehdä akustisilla soittimilla. Ajatus oli mielestäni erittäin hyvä ja olin samaa mieltä. Kun marraskuussa harjoittelin lähes kuukauden itsekseni en kuitenkaan saanut aikaan musiikkia, jossa tuo idea olisi ollut kuultavissa. Sen sijaan palasin kohti lähtöruutua.

Suoranainen turhautuneisuus iski vaarallisen lähellä konserttia. Päiväkirjassani on merkintä 22.11. edellisenä yönä näkemästäni painajaisesta, jossa viuluni oli pahasti haljennut. Tämä kuvannee hyvin yhä lähemmäs hiipivää paniikinomaista tunnetta. Päätin jättää kaikenlaiset laitteet hetkeksi syrjään ja säveltää vain viululaululla. Minun oli helpompi tuoda koneiden maailmaa akustisesti tehtyyn musiikkiin kuin säveltää koneiden ehdoilla. Tätä minulle ehdotettiin seminaarissa jo alkumetreillä, mutta havahduin vasta aivan liian lähellä konserttia toteuttamaan sitä.

Samaan aikaan konsertin valmistamisen kanssa ajoittuivat omia sävellyksiäni sisältävän levyni äänittäminen ja miksaaminen sekä lukuisat levyn julkistamista edellyttävät toimet. Tämä verotti aikaa ja voimia, ja kun levy oli saatu valmiiksi lokakuun loppupuolella, vapautui paljon energiaa konsertin työstämiseen.

Konsertin kappaleista *Epäkelpo* oli osittain aiemmin sävelletty, mutta en ollut esittänyt sitä enkä tehnyt siitä kokonaista kappaletta. Etsin ohjelmaan nopeatempoista kappaletta ja sain idean sovittaa *Epäkelpo* uuteen uskoon. Aikaa konserttiin oli tuolloin kaksi viikkoa, ja omalla mittakaavallani

tällainen teko oli rohkeaa heittäytymistä. Työstin kappaletta kiihkeästi, ja viimeisten viikkojen muistiinpanot ovatkin lähinnä nuottiversioita *Epäkelposta*. Sen ohella harjoittelin läpimenoa, koska kappaleista oli noihin aikoihin jo vakiintunut lopulliseen muotoonsa.

Viimeisten kymmenen päivän aikana ennen konserttia pidimme Pekan kanssa useat monituntiset harjoitukset. Tunnelma oli pääasiassa positiivinen ja innostunut, ja olimme monista musiikillisista yksityiskohdista samaa mieltä. Kaiken kaikkiaan yhteisiä tapaamisia oli projektin aikana kymmenkunta, joista osa oli keskusteluja.

Pidimme harjoituskonsertin itsenäisyyspäivänä Kamarimusiikkisalissa, ja se oli tärkeä kokemus. Tilanne oli hiukan jännittävä, mutta kaikki sujui suunnilleen aiotun mukaisesti. Oli erittäin hyvä saada pitää harjoitusesitys samassa paikassa kuin varsinainen konsertti. Valaistuksena olivat tuolin salin omat yleisvalot, joten tunnelma oli siltä osin harjoituksenomainen.

Konsertti

Äänentoiston sekä valojen rakentaminen oli aloitettu Kamarimusiikkisalissa jo edellisenä iltana. Valokalustoa ja muuta visualisointiin liittyvää oli pieni kuorma-autollinen. Äänenmuokkauslaitteista konsertissa käytössäni oli lopulta vain Timolta lainaamani luuppauslaite, jota ohjasin pääasiassa jalkiolla. Aivan kaikkia äänentoistoasioita ei ehditty rauhassa testata, ja se aiheutti minulle hiukan epävarman olon. Alto oli mikitetty piezo- eli tallamikillä, jotta kitara-asennossa soitetut näppäilyosuudet saataisiin hyvin kuuluville. Sekä sähköviulussa että altossa oli elektreetit eli pienikalvoiset kondensaattorimikrofonit. Näissä leukatuen läheisyyteen kiinnitetyissä mikrofoneissa oli pallokuvio, ja siten ne poimivat tarkasti myös lauluäänen. Laululle oli lisäksi telineeseen kiinnitetty mikrofoni, jota käytin vain yhdessä kappaleessa näppäillessäni alttoa. Äänentoisto oli osittain hankala toteuttaa, koska mikrofoniin ja niiden johtojen asettelu vaati erityistä suunnittelua ja testausta. Lisäksi tuottamani kerrostetut äänet sekä livesoitto yhtä aikaa oli hankala kuulla tarkasti monitorista. Halusin myös vapauden liikkua jonkin verran, mikä oli syynä viulussa kiinni olevien mikrofoniin käyttämiseen.

kuva 11. Hanni ja Pekka konsertissa. Kuvaaja Jorma Airola.

Ennen konserttia ei jäänyt juurikaan aikaa rauhassa keskittymiseen. Työryhmä toimi hyvin yhteen ja kiireen tunnusta huolimatta sain kuitenkin rauhoituttua esityksen alkaessa. Pekan ehdotuksesta

istuimme yleisön sisään tullessa lavan vasemmassa reunassa olevalla sohvalla. Pekka soitti samalla sylissään olevaa syntetisaattoria ja teki konsertin teemaan johdattelevaa äänimaisemaa.

Johdantona ensimmäisessä, *Epäkelpo* -nimisessä kappaleessa olivat Pekan sähköviululla ja äänenmuokkauslaitteilla tekemät efektiiviset äänet. Kappaleessa oli rytmisen luuppi ja sen päällä lyhyistä melodianpätkistä muodostuva rakenne, jossa viululauloin välillä unisonossa ja välillä kaksi- tai kolmiäänisesti. Laulussa oli välillä sanat ja välillä pelkkä vokaali. Pekka säesti särökitaran kuuloisella muuntelevalla sointukierrolla. Viululaulua kappale sisälsi melko pelkistetyssä muodossa viulun enimmäkseen säestäessä laulua.

Tuuli vei tunnelman hyvin toisenlaiseen suuntaan. Se on valoisa valssi, joka pohjautuu bordunamaiseen rikkiin. Viululauloin sen päälle joko unisonossa tai altolla laulua säestäen. Kappaleen sanat pohjautuvat *Kantelettaren* runoon nro 104, *Veneelle tuulta*, jota olen muokannut poistamalla joitain tavuja, jotta säkeet sopisivat melodiaan. Mukana soivat Pekan tekemät efektit ja säkeitten taitteita täyttävät melodia- ja bassokulut sähköviululla ja laululla.

Sortunut ääni alkoi suoraan edellisen kappaleen jälkeen. Tämän yksin altolla ja laululla esittämäni sävellyksen myötä tunnelma muuttui jälleen melko päinvastaiseksi edelliseen verraten. Rauhallisuus kuitenkin säilyi hitaan tempon vuoksi. *Kantelettaren* teksti korostaa kappaleen kansanmusiikillista sävyä, ja dominoiva elementti on alttosäestyksen toistuva kvintti-tritonius -kierto.

Tässä kohtaa olleen *Metsä* -niminen kappaleen esittelen tarkemmin seuraavassa luvussa.

Olen tehnyt *Koivu ja tuomi* -kappaleen melodian alun perin Eino Leinon runoon, mutta löydettyäni *Kantelettaresta* tämän hienon tekstin päätin vaihtaa kappaleeseen sanat, jotka puhuttelivat minua filosofiallaan. Runossa koreileva tuomi päättyy tuhoon, mutta tavallinen koivu on onnellinen ja elää pitkään vaatimattomista ominaisuuksistaan ja kasvuoloistaan huolimatta. Soittimenani oli alto, jota soitin sekä jousella että kitara-asennossa näppäillen. Pekka istui sohvalla syntetisaattori sylissään, ja ihailin hänen tyylikästä musisointiaan sekä luontevaa soittoaan tässä kappaleessa. Löysimme ikään kuin ”yhteisen sävelen” *Koivun ja tuomen* popahtavassa tulkinnassa. Tämä kappale oli oma suosikkini ohjelmassa.

Ennen viimeisiä kappaleita kiitin työryhmää ja esittelin mukanaolijat yleisölle. Sitten alkoi *HP-polska*, ”loppunostatus”. Siinä pohjana oli rytmisen borduna-tyyppinen luuppi, jonka päälle Pekka soitti efektoituja ääniä. Luuppi pyöri koko ajan ja viululauloimme siihen sooloja vuorotellen. Idea sinänsä oli kelvollinen, mutta lisäharjoitus olisi tuonut siihen vakuuttavuutta omalta osaltani. *Haa-palan polskassa* oli niin ikään rytmisen luuppi jonka teimme Pekan kanssa yhdessä. Muutoin soitin koko ajan melodiaa, ja loppupuolella lauloin päälle pitkiä ääniä. Pekalla oli viulustemma. Alkuperäinen idea sähköviulun ja äänenmuokkauksen hyödyntämisestä sovituksessa ei lopulta toteutunut kuin luupin käyttämisenä.

Esimerkkikappale Metsä

Konsertin painopisteeseen liittyen *Metsässä* on olennaisessa roolissa luuppauslaitteen käyttö, ja siksi valitsin sen esimerkkikappaleeksi. Teos on myös hyvin äänimaisemallinen, joten siinä mielessä se edustaa kokeellista osaa ohjelmasta. Valon tekemä visualisointi auttoi musiikkia kantamaan pitkissä rauhallisissa jaksoissa.

Luuppaamista harjoitellessani kokeilin kaiun käyttämisestä inspiroituneena myös vihellystä, ja lisättyäni siihen naksutuksia sekä muita metsäneläimiltä kuulostavia ääniä, ajauduin työstämään

metsäistä äänimaisemaa. Hahmotellessani konsertin musiikkia etsin ideoita myös runoista, ja löysin *Kantelettaren* runon nro 331 *Mielly, metsä, miehi'ini*. Halusin ottaa mukaan puhuttua tekstiä, ja yhdistin tuon runon metsänääni-luuppiin, johon se sopi mielestäni hyvin. Halusin kuvata erilaisia luonnon tunnelmia, ja aloitin rauhallisesta bordunan päälle laulettuista melodiasta. Kokeilin erilaisia ideoita, ja pikku hiljaa kappaleeseen muodostui luontevalta tuntuva rakenne. Halusin tuoda esille myös pelkällä viululla tuotettua äänenväriä sekä viululaululla tehtyä harmoniaa.

Metsä oli konsertin puolivälissä lähes kokonaan yksin esittämäni kappale, ja se sisälsi rakenteen muotoa lukuun ottamatta enimmäkseen improvisaatiota. Ensin rakensin luupiksi metsän eläimiä matkivia ääniä. Sitten lauloin rauhallista melodiaa viululla tehdyn h-bordunaluupin ja metsän äänien päälle. Asteikko oli harjoitellessa muodostunut toistuvasti harmoniseksi h-molliksi. Tämä laulujakso olisi voinut olla pidempi, ja olisin voinut hyödyntää siinä paljon korkeampiakin säveliä sekä rakentaa melodian kaarta aluksi vähemmällä sävelillä. Seuraavaa jaksoa, kerrostettua h-pohjaista viuluosuutta, olisi pitänyt suunnitella tarkemmin, koska siihen muodostuneet soinnut olivat välillä turhan riitaisia.

Käytin luoppauslaitetta näennäisen rauhallisesti, kuin se olisi tuttuakin puuhaa. Viulukuoron päälle luin otteen valitsemastani *Kantelettaren* runosta. Tämän jälkeen Pekka tuli hetkeksi mukaan syntetisaattorilla hitaasti vaihtuvilla bassoäänillä, ja itse improvisoin viululaululla kolmiäänisesti. Sävelpuhtaus hiukan kärsi erityisesti korkeammissa sävelissä. *Metsä* loppui lintujen laulua matkivaan luupin kohtaan ja säestyksettömään laulujaksoon, joka olisi voinut olla pidempi. Tunnelma oli varsin rauhallinen, ehkä hiukan ponnetonkin. Kaikua oli ilmeisesti hieman liikaa, koska lautakunnan mukaan kappaleen puhutuista sanoista ei saanut selvää. Äänitallennetta kuunnellessa sanat kuulostivat hiukan sameilta, mutta ne erottuivat mielestäni riittävän hyvin. Konsertin kokonaisuutta ajatellen *Metsän* pelkällä laululla tehtyt osuudet olivat virkistäviä, vaikkakin äänenkäyttö olisi voinut olla osin vahvempaa ja moniulotteisempaa.

Suuri osa kappaleesta oli improvisoitua ja pulssitonta, mikä hankaloitti nuotintamista. Viululaulamista *Metsässä* oli vain loppupuolella kolmiäänisessä, osittain ennalta päätetyssä osuudessa (Nuottiesimerkki 4). Liite-cd:llä kohta on aikakoodilla 6:31-7:46. Olen valinnut nuotinnettavaksi tuon katkelman, vaikka suorituksena se ei ollut konsertissa täysin onnistunut. Nuotintaminen oli *Metsän* kohdalla Timon harteilla. Tein nuottiin vain muutaman pienen korjauksen. Timon luonnehdinta *Metsästä*: ”Kappaleen nimen mukaisesti tulee mieleen onnellinen kävelyretki satumetsässä. Duurisävellajin eri vivahteet korostavat tätä hausvasti.”

Ote runosta *Mielly, metsä, miehi'ini*

*Metsä haiskosi me'elle,
Simalle salo sininen,
Suovieret sulalle voille,
Abovieret viertehelle!
Soita metsä kanteletta,
Kukunta salo käkeä,
Jotta kulta kuuntelisi,
Hopia tilin tekisi,
Alla kuusen kukkalatvan,
Alla kaunoisen katanan!*

Metsä

Hanni Autere

Rubato

Score for Voice, Violin, and Organ, measures 1-6.

Voice: Treble clef, key signature of three sharps (F#, C#, G#), 4/4 time. Dynamics: *p* (measures 1-2), *mp* (measures 3-4), *p* (measure 5), *mp cresc.* (measure 6). Trills marked with a '3' and a bracket.

Violin: Treble clef, key signature of three sharps, 4/4 time. Dynamics: *mp* (measures 1-2), *p* (measure 5), *mp cresc.* (measure 6). Trills marked with a '3' and a bracket.

Organ: Bass clef, key signature of three sharps, 4/4 time. Dynamics: *mp* (measures 1-2), *pp cresc.* (measures 3-4), *mp* (measures 5-6). Trills marked with a '3' and a bracket.

Score for Voice, Violin, and Organ, measures 7-11.

Voice: Treble clef, key signature of three sharps, 4/4 time. Dynamics: *mf* (measures 7-8), *mp* (measure 9), *mf* (measures 10-11). Trills marked with a '3' and a bracket.

Vln.: Treble clef, key signature of three sharps, 4/4 time. Dynamics: *mf* (measures 7-8), *mp* (measure 9), *mf* (measures 10-11). Trills marked with a '3' and a bracket.

Org.: Bass clef, key signature of three sharps, 4/4 time. Dynamics: *mf* (measures 7-8), *mp* (measure 9), *mf* (measures 10-11). Trills marked with a '3' and a bracket.

Score for Voice, Violin, and Organ, measures 12-15.

Voice: Treble clef, key signature of three sharps, 4/4 time. Dynamics: *p* (measures 12-13), *mf* (measures 14-15). Trills marked with a '3' and a bracket.

Vln.: Treble clef, key signature of three sharps, 4/4 time. Dynamics: *p* (measures 12-13), *mf* (measures 14-15). Trills marked with a '3' and a bracket.

Org.: Bass clef, key signature of three sharps, 4/4 time. Dynamics: *mf* (measures 12-13), *mp* (measures 14-15). Trills marked with a '3' and a bracket.

Score for Voice, Violin, and Organ, measures 16-19.

Voice: Treble clef, key signature of three sharps, 4/4 time. Dynamics: *mp* (measures 16-17), *pp* (measures 18-19). Trills marked with a '3' and a bracket.

Vln.: Treble clef, key signature of three sharps, 4/4 time. Dynamics: *mp* (measures 16-17), *p* (measures 18-19). Trills marked with a '3' and a bracket.

Org.: Bass clef, key signature of three sharps, 4/4 time. Dynamics: *mp* (measures 16-17), *p* (measures 18-19). Trills marked with a '3' and a bracket.

kuva 12. Hanni ja valo. Kuvaaja Kari Nissinen.

Jälkitunnelmat

Yleistunnelma konsertissa oli rauhallinen, sillä se sisälsi paljon hidastempoista musiikkia. Päälimmäinen muistikuvani esityksestä oli kuitenkin epävarmuus. Kuvataidetta katsoessa panin merkille vaisun olemukseni. Syynä oli se, että ohjelma sisälsi melko paljon improvisoituja osia sekä se, että luuppauslaitteen käyttö oli minulle vielä vierasta. Olin kuvitellut oppivani laitteiden käyttöä riittävästi sekä tekemään erilaisia äänimaisemia. Harjoitukset osoittivat, että kapasiteettini improvisoidessa sekä säveltäessä äänenmuokkauksen avulla ei ollut riittävä. Olisin tarvinnut muutaman kuukauden lisää aikaa, jotta olisin saanut tarpeeksi irti eri laitteista luodakseni musiikkia, jossa keskiössä on viululaulun kehittäminen. Opin kuitenkin asennoitumaan erilaisiin laitteisiin pelottomasti ja käyttämään muutamaa niistä auttavasti, vaikka en kaikkia konserttiin ottanutkaan. Joka tapauksessa tällaisen konsertin valmistaminen oli hieno, opettavainen ja ehdottomasti kokemuksen arvoinen projekti. Tutkintoprosessissa se oli merkittävä jakso, jossa opin muusikkoudesta, itsestäni ja uudesta tavasta tehdä musiikkia.

Kotona harjoitellessa uskallan kokeilla asioita paljon estottomammin, mutta esiintyessä olen hyvin turvahakuinen, ja haluan tietää etukäteen mitä on tulossa. Pekalla oli taitojen ja kokemuksen tuomaa rohkeutta heittäytyä hetkeen ja mennä lavalle tekemään instant-taidetta. Pekan tapa tehdä musiikkia sähköviululla ja muokkauslaitteilla oli niin eri tasolla minuun verrattuna, että puhuimme välillä jossain määrin eri kieltä. Olin estoinen ja lukossa, enkä tiennyt miten pääsisin tuosta tilanteesta ulos. En osannut korostaa riittävästi, että lähdän nolasta sekä laitteiden käyttämisessä että äänimaisemien ja improvisoimisen kanssa. Oli hyvin opettavaista seurata Pekan työskentelyä. Kadehdin hänen kykyään loihtia mitä ihmeellisempiä ääniä ja antautua rohkeasti mielikuvituksensa armoille. Pekan villit sävelideat ja laaja musiikillinen tietämys tekivät suuren vaikutuksen ja olivat olennaisesti vaikuttamassa konsertin musiikkiin.

Lähes koko marraskuun yksin työskenneltyäni, ohjelmasta muodostui jollain tasolla läpisävelletty. Minulle oli turvallisen tuntuista suunnitella etukäteen esimerkiksi kappaleitten rakenteet. Kokonaan uusia kappaleita ohjelmassa oli paljon vähemmän kuin olin alun perin suunnitellut, mutta lähes kaikissa oli jonkinlainen improvisoitu osuus. Siinä mielessä tein jotain itselleni uutta, ja koin ylittäneeni yhden kynnyksen lisää improvisoimisen kanssa. Etukäteen sävelletyt kappaleet olivat kuitenkin minun turvani. Minusta ei ollut heittäytyjäksi, vaikka alun perin juuri sitä halusin Pekalta oppia. Kotona harjoitellessa uskalsin irrotella ja leikitellä instrumenteillani, mutta rohkeus ei kantautunut esiintymislavalle asti. Olen kuitenkin tyytyväinen harjoitteluprosessiin, sillä kaikki harjoittelu on pääomaa tulevalle työlle. Minulle tuntemattomasta syystä en saanut toteutettua monia niistä hyvistä neuvoista joita sain useilta tahoilta.

Tavoitteeni äänenmuokkauslaitteistoon tutustumisesta toteutui siinä määrin kuin se oli muutama kuukaudessa mahdollista. Äänimaisemien tekemisessä pääsin vain hipaisemaan pintaa, mutta toivottavasti saan vielä mahdollisuuden päästä syvemmälle. Tavoitteeni viulun ja laulun yhä tiiviimmästä yhteydestä ei varsinaisesti toteutunut, sillä panin kaiken aikani ja voimani äänenmuokkauslaitteiden opiskeluun enkä saanut musiikkiini kovin paljon uusia sävyjä, muotoja ja muita ulottuvuuksia.

Viululaulamisen kannalta konsertin valmistaminen synnytti jonkin verran uutta. Erityisesti luuppausharjoituksena tehdyt äänitykset olivat hyödyllisiä. Sähköviulu oli mielenkiintoinen tuttavuus, mutta minun käsissäni se ei päässyt vielä oikeuksiinsa. Sävellyksellisesti uutta olivat luoputut kappaleet.

Konsertissa oli toki onnistuneita asioita, kuten kappaleista esimerkiksi *Koivu ja tuomi* sekä *Sortunut ääni*. Valaistus oli tähänastisista hienoin, jossa olen esiintynyt. Lavastus koostui matoista ja kankais-

ta joilla lattia, takaseinä ja soitinpöydät oli peitetty. Valojen tuoma tunnelma on lavalla aina hyvin merkittävä. Äänentoisto oli haasteellinen tehtävä, mutta sekin saatiin toimimaan. Yksi ongelma-kohta oli luupin ajoittainen huono kuuluvuus, mikä tuli esille viimeisessä osiossa.

Tutkintokonserttien ominaisuus on usein aplodittomuus, ja niin kävi nytkin, vaikka kerran jopa kumarsin. Kuulijat tuntuivat kuin sopineen yhteisesti, että aplodit ovat vasta lopussa. Yllätyin hienoisesti, kun yleisö kuulosti lopun aplodeista päätellen kovastikin pitäneen esityksestä.

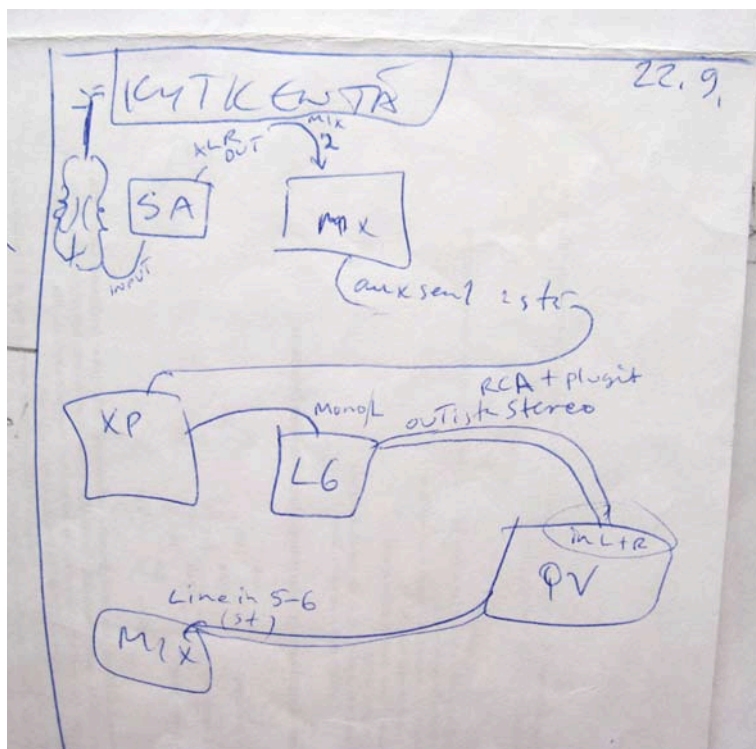
Päätös äänittää ja julkaista levy samaan aikaan jatkotutkintokonsertin valmistelun kanssa osoittautui huonoksi. Toisen ison projektin tekeminen tärkeän konsertin kanssa yhtä aikaa verotti voimia ja hajotti ajatuksia. Omista sävellyksistä muodostuvan levyn äänittäminen, miksaaminen ja tuottaminen oli suurempi urakka kuin olin kuvitellut. Jatkossa osaan mitoittaa voimani ja aikani paremmin.

Lautakunnalta kiitosta sai ”akvarellinomainen” lauluääni ja pienten asioiden herkkyyks kuten kappa-leissa *Tuuli* sekä *Koivu ja tuomi*. Kritiikkiä sain konsertin keskeneräisen kuuloiseksi jääneestä loppuosasta sekä epävarmuutta aiheuttaneesta tekniikan hallitsemattomuudesta. Sanoista ei lautakunnan mukaan saanut selvää. Sähköviulun käyttö miellettiin turhaksi sen ”hapettomuuden ja tehotto-muuden” takia. Kontrasteja kaivattiin enemmän. Oli helppo olla samaa mieltä kritiikin kohteina olevista asioista.

Kommentteja yleisöltä

”Kiitos Hanni konsertista! Se yllätti minut täysin. Odotin jotain aivan toisenlaista, perinteisempää. Tosi mielenkiintoista, mageita biisejä. Monta kertaa musiikki vei mielen näkemään maisemia. Uskon, että sinä sävellät vielä elokuvamusaa! Rentouduin pitkästä ajasta kuuntelemaan.” Kari N.

”Kiitokset aivan mahtavasta konsertista! Erityisen upea biisi oli Koivu ja tuomi, todellista hittiainesta. :-)” Paula S.

kuva 13. Kytkenäköaavio. Kuvaaja: Hanni Antere

7 Kolmas konsertti – Trio kahdelle

Leonora-sali 30.–31.5.2005

kuva 14. Hanni ja Sari suunnittelemassa. Kuvaaja Mika Autere.

Lähtökohdat ja työryhmän valinta

Ote jatkotutkintosuunnitelmastani:

Idea tanssin ottamisesta mukaan viululauluun syntyi vuonna 2002 kanneltaja Sari Kaurasen tutkintokonsertissa, jossa muusikon liikkeet olivat olennainen osa kokonaisuutta. Niin ikään tanssin ja soiton yhdistäneen viulisti Piia Kleemolan maisteriopintojen aikainen tutkintokonsertti vahvisti ajatusta toteuttaa jotain vastaavaa.

Tanssi ja liikkuminen on ollut minulle olennainen osa musiikista nauttimista pienestä pitäen. Lukiolaisena kävin kilpatanssitunneilla, ja maisteriopintojen aikana harrastin kuubalaisia tansseja sekä kävin ahkerasti kansantanssi-illoissa. Olin vuosia yhdistänyt soittoa, laulua ja tanssia kuubalaista musiikkia soittavassa orkesterissa, mutten ollut ajatellut aktiivisesti tanssiaskelten yhdistämistä kansanmusiikkiin tai omiin sävellyksiini. Salsaorkesteri-kokemus antoi kuitenkin uskoa siihen, että pystyisin viululaulamaan ja tanssimaan yhtä aikaa. Soiton ja liikkumisen yhdistelmää kokeilin myös vuonna 2004 Jyrki Karttusen teoksessa *Ilman kuuta ja aurinkoa*, vaikkakin siinä muusikkojen liikkeet olivat lähinnä kävelyä. Jatkotutkinnon tekeminen mahdollisti vuosia hautuneen haaveeni

yhdistää kolme esittämisen elementtiä, soiton, laulun ja liikeilmaisun, lähtökohtina oma musiikkini ja suomalainen kansantanssi.

Alun perin ajattelin konserttini keskittyvän selkeämmin kansantanssiaskelikkojen ja viululaulun yhdistämiseen. Kuin varkein opiskelu suuntautui lopulta paljon laajempaan aiheeseen: kokonaisvaltaiseen, improvisatoriseen liikeilmaisuun sekä näyttämöllisyyden lisäämiseen esitykseeni. Se oli minulle täysin uutta, joten aloitin taas yhden opiskeluprojektin nollasta. Tutkintoni pääaiheita on viululaulun lisäksi improvisoiminen, ja kolmatta konserttia valmistaessa improvisoin paitsi viululaululla, myös vartalollani. Fyysiseen olotilaani ja konsertin työstämiseen vaikutti merkittävästi jo edellisen jatkotutkintokonsertin aikoihin alkanut esikoisen odotus, joten vartaloni opiskeli tuolloin kovastikin uusia asioita.

Työryhmän valinta oli helppoa. Sari Kauranen on ollut opiskelukollegani ja ystäväni yli 20 vuoden ajan. Pyysin hänet mukaan, koska tiesin hänen tanssivan ja laulavan hyvin mielellään, ja lisäksi hänen instrumenttinsa on kantele, jota halusin kokeilla viululaulun kanssa. Sari asuu Raahessa, mikä hiukan hankaloitti harjoitteluamme muttei estänyt häntä tulemasta mielellään mukaan projektiin.

Ohjaaja-koreografi Päivi Järvistä en tuntenut henkilökohtaisesti ennestään, mutta olin seurannut hänen ohjaamiaan produktioita. Koska Päivi on alun perin tanssija ja tehnyt paljon yhteistyötä muusikoitten kanssa, ajattelin hänen olevan juuri sopiva ohjaajakseni tähän konserttiin. Tiesin myös, että Päivi ohjaa nimenomaan koko esiintymistä, mikä tuntui houkuttelevalta.

Valosuunnittelija Janne Teivainen on minulle tuttu jo lukioajoilta, mutta emme olleet aikaisemmin tehneet töitä yhdessä. Tiesin Jannen valmistaneen lukuisia produktioita tanssijoiden kanssa, ja siksi pyysin hänet mukaan. Jannekin suostui ilokseni työryhmään, suuremmin houkuttelematta.

Konsertin musiikillinen ohjaaja oli professori Heikki Laitinen, ja lisäksi työtä käsiteltiin jatkotutkintoseminaarissa. Sain myös muutamia tunteja improvisaatio-opetusta Jouko Kyhälältä sekä äänenhuollon ohjausta Aino Laukolta.

Konsertin nimi *Trio kahdelle* kuvaa sitä, että esiintyjä on kaksi, ja he yhdistävät kolme esittämisen elementtiä: soiton, laulun ja liikkeen.

Valmistautuminen

Aloitin varsinaisen valmistautumisen tammikuussa 2005. Tuolloin käytössäni oli apuraha, joten minulla oli mahdollisuus keskittyä intensiivisesti konsertin työstämiseen. Edellisestä konserttiprojektista oli hyvin vähän aikaa, mutta olin jo saanut ajatuksissani tilaa uusille haasteille.

Alkuperäinen tavoitteeni oli esittää tunnin mittainen tauoton konsertti. Aloin hahmotella ohjelmaa lukemalla balladien sanoja sekä lähes koko *Kantelettaren* etsien ideoita uusiin kappaleisiin. Löysin useita sopivia runoja, ja lauloin niitä improvisoimillani melodioilla. Selkeät sävellysideat kirjoitin heti muistiin. Halusin mukaan yhden balladin, koska ajattelin siitä syntyvän helposti pidemmän dramaturgisen kokonaisuuden. Balladiteksti löytyi nopeasti, ja aloin työstää sitä säveltämällä siihen melodian edellä mainitulla metodilla. Ajatukseni oli edelleen esittää konsertissa pääosin omia viululaulusävellyksiäni, mutta halusin kuitenkin ohjelmaan mukaan Sarin Eino Leinon runoon säveltämän *Pyhät pihlajat*. Siihen Sari oli tehnyt rytmikkään melodian ja tanssiaskleet. Kappale oli erinomainen lisä ohjelmaan, koska se oli tanssillinen ja lisäksi hyvä kontrasti mukana oleville rauhallisille kappaleille.

Alkuvuodesta joitain viikkoja meni vain lepäämiseen. En kuitenkaan ollut huolissani, sillä oloni oli hyvin positiivinen työn ajoissa valmistumisen suhteen. Tein töitä voimieni mukaan, ja ajatuksissa konsertti pyöri yötä myöten. Tärkeä sysäys projektin etenemisessä oli ensitapaaminen Päivi Järvisen kanssa 24. tammikuuta, jolloin esittelin hänelle ideoitani tulevasta projektista. Päivi taas kertoi omista metodeistaan työstää konserttikokonaisuuksia. Toivoin saavani hänestä ohjaajan, joka opettaisi paitsi liikeilmaisua myös ohjaisi esityksen näyttämöllisiä asioita. Tämä toteutuikin paremmin kuin hyvin.

Kerätessäni ideoita ohjelman eri osia varten improvisoin paljon viululaulamalla. Esimerkiksi *Tanssisarjaa* työstäessäni annoin itselleni tehtäväksi viululaulaa menuettia ja polskaa. Etsin uusia sävyjä ja tekniikoita sekä niiden erilaisia yhdistelmiä. Kokeilin eritempoisia riffejä, ja äänitin lähes kaiken minidiskille tai tietokoneelle.

Konsertin musiikki sai osin alkunsa ajatellessani tanssiaskeleita, ja osin lähtökohtana oli teksti. Koska ajattelin liikeosuuden olevan kansantanssien askelia, hahmottelin osien sisältöä ja järjestystä myös sen perusteella. Niin ikään mietin soolo-duetto -rakennetta sekä musiikin että tanssin suhteen. Otin myös huomioon mahdollisuuden, että saatan tarvita raskauden takia johonkin kohtaan pienen tauon liikkumisesta. Aivan sattumalta kappaleet loksahdivat luontevasti yhteen, jopa niin että käytetyt tekstit olivat sisällöltään johdonmukaisessa järjestyksessä.

Sekä Päivi että Heikki painottivat ajatusta siitä, että konsertissa esitetään yksi teos jossa on monta osaa. Olennaista eri osien yhdistämisessä oli taitekohtien sisältö ja luonne. Koska käytössäni oli sekä viulu että alttoviulu, minun piti joka tapauksessa miettiä taitekohtia jo pelkästään soittimenvaihtojen kannalta. Viulujen vaihtaminen aika ajoin vaikutti myös Sarin olemiseen lavalla.

Ajattelin Päivin puuttuvan myös koreografioihimme enemmän, mutta hän ei juurikaan ohjannut niitä. Saimme Sarin kanssa hyvin vapaasti päättää askelkuvioista. Koska asuimme kaukana toisistamme, työemme keskittyi muutamiiin intensiivisiin harjoitusperiodeihin ja puhelinkeskusteluihin. Lisäksi toimitin Sarille äänimateriaalia postitse. Koska tunnumme toisemme Sarin kanssa hyvin, yhteistyö oli miellyttävää ja vaivatonta. Olin positiivisesti yllättynyt siitä miten hyviä ideoita hän esitti harjoitellessamme joko kaksin tai Päivin ohjatessa minua muutamassa osassa. Sari oli kannustava ja positiivinen koko ajan. Olin välillä harmissani, kun en ollut saanut aikaiseksi musiikkiosuuksia ajoissa enkä voinut antaa hänelle kovin tarkkoja ohjeita. Konserttien lähestyessä oma osuuteni kuitenkin selkeni ja sitä mukaa varmentuivat myös Sarin soitto- ja lauluosuudet.

Edelliset kaksi konserttia olin pitänyt Sibelius-Akatemian Kamarimusiikkisalissa, mutta kolmannen halusin esittää muualla. Helpoimmin järjestettävissä oli joku Sibelius-Akatemian tila, ja parhaaksi vaihtoehdoksi osoittautui Kallio-Kuninkalan kurssikeskuksen tunnelmallinen Leonora-sali. Jo mainitsemani Sarin konsertti oli myös siellä, ja sali oli tuttu aiemmasta työskentelystä. Tilan muoto ja liikuteltavat seinäelementit antoivat monia mahdollisuuksia esityspaikan lavastamiseen ja valaistukseen sekä liikkumiseen. Se, että asuin tuolloin lähellä Kallio-Kuninkalaa oli suuri etu. Pääsin pariin otteeseen lyhyellä varoitusajalla harjoittelemaan Leonora-saliin, mikä oli tanssia ja liikkumista ajatellen optimaalinen tilanne. Kotona liikeilmaisun harjoittelu oli tilan puutteessa hyvin vaillinaista.

Päätin jo työstämisen alkuvaiheessa ettei konserttia esitetä äänentoiston kanssa, koska liikettä on niin paljon. Myös toisen konsertin tekniset hankaluudet olivat tuoreina mielessä. Päätökseen vaikutti lisäksi se, että tiesin Leonora-salin akustiikan riittävän hyvin ilman vahvistusta.

Konsertin oheisjärjestelyihin meni yllättävän paljon aikaa. Muun muassa konserttituottajalle lupaamani kuvan ottamiseen sekä käsiohjelman ja pressitiedotteen tekemiseen meni kokonainen

työpäivä. Tekstien työstäminen oli kuitenkin oikein hyödyllistä, koska silloin piti miettiä mitä tarkkaan ottaen on tekemässä. Aikaa meni myös esiintymisvaatteiden etsimiseen ja jousen hankintaan, koska kumpaakaan ei saanut kotipaikkakunnaltani. Erilaisten aikataulujen ja muistettavien asioiden tiedottamiseen työryhmälle sekä muun muassa apurahojen anomiseen meni usein monta tuntia päivässä.

Minulla oli vahva usko siihen, että konsertista tulee hieno kokonaisuus. Luottavaista oloa lisäsi työryhmän hyvä henki. Jouduin välillä taistelemaan estoisuuttani vastaan voidakseni tehdä joitain asioita, koska varsinkaan liikeimprovisaatio ei ollut vahva puoleni. Toisaalta olin kuitenkin yllättynyt siitä miten helposti pystyin tekemään Päivin ohjaamat harjoitukset. Tutkintoprosessin aikana oli siis tapahtunut kehitystä, koska ennen sitä kaikenlainen improvisoiminen oli ollut minulle kauhistus.

Vaikka tässäkin konserttiohjelmassa oli jotain ennestään tuttua, kokonaisuuden valmistamisessa oli valtavasti uutta prosessoitavaa. Joskus tuntui, että Päivin ohjeet vaativat lähes näyttelijän taitoja. Yritin kaikkeni, jotta saisin asennoiduttua avoimesti kaikkeen eteen tulevaan. Ohjelman rakentessa siihen tuli useita melko suuriakin muutoksia, joista osa oli työlästä muistaa tai toteuttaa. Osin ilmaisullisuus tuli juuri liikkeestä, mutta sen lisäksi tuntui olevan valtavasti opittavaa musiikin keinoin tehtävässä tulkitsemisessä.

Sävelsin ja viululauloin paljon improvisoimalla, mikä vaikutti siihen että muun muassa intonaation varmuus lisääntyi. Nyt huomasin ettei minun tarvinnut kovin hanakasti keskittyä siihen, vaan saatoin viululaulaa omasta päästäni vapaammin kuin aiemmin.

Aluksi valmistauduin pääasiassa itsekseni, mutta loppua kohti yhteistyö ohjaajan kanssa tiivistyi. Vielä loppumetreillä Päivi antoi muutos- ja parannusohjeita. Viimeiset päivät ennen konsertteja olivat jo hiukan hankalia, kun tuntui että on liikaa omaksuttavaa ja muistettavaa. En ollut tottunut jättämään niin monia asioita niin viime tippaan. Esimerkiksi esiintymislavan muoto ja koko muutui vielä konserttipäivänä. Joitain muutoksia tehtiin valaistuksen takia ja joitain esityksen draamallisen kaaren sekä lavalla liikkumisen takia.

Päivin roolissa yllätys oli se, että hän otti niin vahvasti ohjat käsiinsä myös sekä valaistuksen ja lavastuksen että esiintymisvaatteiden ideoimisen ja tekemisen suhteen. Oli hienoa päästä seuraamaan hyvin kokonaisvaltaisen ohjaajan työtä ja olin otettu Päivin syventymisestä.

Janne tuli mukaan varsinaisesti viimeisessä harjoitusjaksossa. Hän toi muutamia omia valojaan saliin, ja ne olivat hyvin teoksen tunnelmaan sopivia. Olin kerran keskustellut hänen kanssaan ja näyttänyt videolta harjoitusläpimenon. Lisäksi Janne oli yksissä harjoituksissa tutustumassa saliin ja siellä oleviin välineisiin.

Konserttikohtaisena musiikillisena ohjaajana toiminut Heikki Laitinen seurasi joitain harjoituksia ja kommentoi sävellysten rakenteisiin tai tulkintaan liittyviä asioita.

Konsertti

Konsertin kuvaaminen sanallisesti antaa erittäin vaillinaisen kuvan kokonaisuudesta, kun painopiste on kokonaisvaltaisessa näyttämöllisessä ilmaisussa. Analysoin seuraavassa kuitenkin oman kehitykseni kannalta olennaiset asiat. Kuvaan myös kappaleitten kehittymistä lopulliseen muotoonsa.

Trio kahdelle esitettiin Järvenpään Kallio-Kuninkalassa kahtena peräkkäisenä iltana, joista jälkimmäisenä oli varsinainen tutkintokonsertti. Kaikissa ohjelman kappaleissa oli jotain etukäteen suunniteltua sekä suunnittelematonta. Keskittyminen ennen konserttia jäi lyhyeksi, sillä viime hetken harjoitukset kestivät lähes konsertin alkamiseen asti. Takana oli edellisen illan kokemus esityksestä, mikä helpotti hiukan oloani. Jännittämiseen ei juuri jäänyt aikaa, vaan keskityin muistamaan kaikki viimeisimmät muutokset. Yleisöstä kuulunut pikkulapsen juttelu hiukan lamaannutti keskittymistäni, koska olin itselleni erityisen vaativan esityksen kynnyksellä.

Johdanto alkoi narussa roikkuvan alttoviulun keinuttamisella. ”Tutkimme” sitä Sarin kanssa ja lopulta otettuamme sen alas soitimme sitä koputellen jousella ja liikkuen samalla lavan etuosaan. Tämä numero sisälsi improvisoitua liikettä ja äänenkäyttöä. Oma ilmaisuni oli melko vaisua, sillä tunsin oloni epävarmaksi. Alun perin tavoitteeni oli tehdä *Johdannosta* soolona noin kymmenen minuutin mittainen esittely viulun ja laulun sekä liikkeen yhdistämisestä. Sekä Sarin, Päivin että minun ideoita kehittelemällä lopputulos oli toisen esityksen kaltainen. Päivää ennen ensimmäistä konserttia Päivi ehdotti, että Sari tulisi mukaan *Johdantoon*, ja se tuntui heti hyvältä ajatukselta. Huomasin että minun on helpompi olla lavalla kun sain vuorovaikutusta ilmaisullisesti rohkeammalta Sarilta.

Sarin poistuttua lavalta siirryin eteen valokiilaan. Seuraava osio oli *Tanssisarja*, joka sisälsi kolme tanssia: menuetin, polskan ja valssin. Levollinen *Leonooran menuetti* syntyi viululaululla improvisoiden. Näin saaduista ideoista kehittyi jonkinlainen rakenne ja muutama teema. Suurin osa kappaleesta oli esityksessä improvisoitua. Yleisöstä kuuluva kolina häiritsi hiukan lopun hiljaisessa kohdassa, mutta olin tyytyväinen kun pikkulapsi kuulosti poistuvan tilasta.

Menuetin ja polskan taitteessa vaihdoin soitinta, mikä vaati hiukan suunnittelua. Ratkaisu oli se, että kävelin viululaulaen tuolilla olevan viulun luo, laskin alton alas ja vaihdoin viuluun laulaen samalla menuetin viimeisiä fraaseja.

Viulupolska oli yksi viimeisimmistä valmistuneista osista. Aluksi polska oli soolonumero, mutta kokeiltuani tanssin yhdistämistä viululauluun totesin, että tähän tarvitaan toinen tanssija. Kehittelin ensin ideoita itsekseni, ja Sarin kanssa harjoitellessamme työstimme polskaa yhdessä. Se alkoi improvisaatiota sisältävällä viululauluosuudella, johon Sari yhtyi kävellessä yleisön takaa lavalle samaan aikaan kannelta rapsuttaen. Oma osuuteni sisälsi koko kappaleen ajan sekä soittoa että laulua. Tekemämme yksinkertainen koreografia esitteli polskan perusaskelia ja paikoitellen saimme esityksen liikeilmaiseltaan rauhallisemmille osille kontrastiksi toivomaani vauhtia.

Polskan loputtua siirryimme leikkisästi hapuillen selät vastakkain ja Sarin kanteleesta saadun alkuäänen avulla aloitimme valssin *Hyvä tässä on* laululla, johon yhtyivät vähitellen viulu ja kantele. Ajatus valssin tunnelmasta lähti *Kantelettaren* runosta *Hyvä tässä on olla neien*. Runo alkoi elää, kun lauloin sitä improvisoiden syntyneellä valssimelodialla. Päivin ohjaus esitteli idean siskoksista, jotka laulavat hyvää oloaan ylistäen kodin veroisia olojaan miehelässä. Kappale oli alusta lähtien läpikävelletty.

Myös tämä valssi osoittautui yhtäaikaisen tanssimisen ja soittamisen takia raskaaksi laulaa. Sarilla oli käytössään 10-kielinen kantele, joka oli mukana jo polskassa. Omalla kohdallani keskittymistä hankaloitti se, että piti muistaa niin monta edellisestä illasta muuttunutta asiaa. En edelleenkään ollut tottunut improvisoinnin tuomaan epävarmuuteen siitä, mitä tapahtuu seuraavaksi.

Valaistus toimi jälleen hienosti seuraavan taitteen tukena. Valssin loppusoiton aikana tanssimme pois päin yleisöstä; ikään kuin saatoin Sarin pois lavalta. Kävelin muutaman askeleen takaisin lavan keskelle ja aloitin seuraavan osan.

kuva 15. Käsiohjelman kuva. Kuvaaja Mika Antere.

Viuh! -niminen kappale sai alkunsa ajatuksesta liikettä sisältävän ääni-improvisaation ottamisesta mukaan ohjelmaan. Huitomalla jousella sain aikaan suhinaa ja pörinää, kuin tuulen ääniä. Eri suuntiin tehdystä liikkeestä tuli eri taajuuksia, joita sitten matkin äänellä. *Viuh!*:n äänimaisema syntyi kokeilemalla samaan tapaan lukuisia liikkeitä ja ääniä. Kappaleeseen tehtiin eräänlainen käsikirjoitus, joka sisälsi sekä äänet että liikkeet. Raskaaksi esitettäväksi tämän teki se, että piti muistaa niin monta näyttämöilmaisullista asiaa, joista suuri osa sovittiin muutamaa päivää ennen konserttia.

Viuh! oli minulle ehdottomasti vaikein kohta ohjelmassa. Osa oli hyvin kaukana siitä, mikä tuntui minulle luonteelta ja tutulta. Käsikirjoituksellinen näyttämöilmaisullinen esitys oli minulle aivan uutta, ja oli valtava ponnistus uskaltaa tehdä monia asioita, esimerkiksi olla yleisön edessä hiljaa ja tehdä vain jotain pientä liikettä. En ole muusikkona sellaiseen tottunut. Oli yllättävää nähdä videolta, miten paljon kuitenkin sain vartalostani irti. Viululaulullisesti tämä osuus oli kokeellisinta, mitä olin koskaan tehnyt.

Pyhät piblat -kappaleen alkaminen oli psyykkisesti helpotus, sillä olin päässyt yli hankalimmasta kohdasta. Kappale oli minulle tuttu muutaman vuoden takaisista Loituman harjoituksista. Sari oli tehnyt kappaleeseen askelkuvion, jolla tämä osuus alkoi. Äänikuvallisesti pelkän askelluksen kuuluminen jonkin aikaa kuulosti hyvältä. Siihen lisättiin efektin omaiset nopeat uloshengitykset, ”hähätykset”, polyrytmisessä kuviossa. Laulun alettua askelikko pysyi mukana Sarin tanssisooloon asti. Soolon viululaulu-säestyksessä käytin melko laajaa ambitusta erityisesti laulussa, ja olin tyytyväinen kun sain rakennettua nopeatempoisen osuuden itselleni.

Seuraavana oli balladi *Yksi kauppias Intiasta*, jonka esittelen lähemmin seuraavassa luvussa.

Ajatus raskauden hyödyntämisestä konsertin musiikissa kehittyi ideaksi *Kehtolaulusta*. Tähän suunnitelin ensin alttoa ja laulua sekä kannelta. Alto kuitenkin jäi pois jo varhaisessa vaiheessa, ja näin syntyi kantele-lauluimprovisaatio. Sen harjoittelu yksin oli oikeastaan mahdotonta. Kun kokeilimme sitä ensimmäistä kertaa, suoraan läpimeno-harjoituksessa, se syntyi vaivattomasti ja juuri sellaisena

kuin olin ajatellut. Emme olleet Sarin kanssa improvisoineet aiemmin yhdessä, ja siksi tuntui erityisen hienolta, että tämä kappale syntyi niin intuitiivisesti ja helposti. Olimme sopineet vain pohjasävelen ja rakennetta sen verran, että Sari aloittaa kanteleella ja minä yhdyn siihen hyräillen. Kehtolaulun loppuosan liikkeen idea tuli keinumisesta, ja ajattelin sen viittaavan myös alun viulun keinumiseen.

Konsertti loppui silittäessäni hitain liikkein pyöristynyttä vatsakumpuani ja hyräillessäni rauhallista improvisoitua melodiaa ja keinuen jalalta toiselle. Tunnelma oli hyvin seesteinen, ja kappaleessa tuli ilmi monotonisuus, joka ilmentää kehtolaulun rauhoittavaa tehtävää.

Esimerkkikappale Yksi kauppias Intiasta

Valitsin balladin tarkemman kuvaamisen kohteeksi, koska siinä on paljon erityylistä yhtäaikaista soittoa ja laulua. *Yksi kauppias Intiasta* -balladi tuli mukaan ohjelmaan siksi, että halusin ohjelmaan jonkun kertovan laulun, josta saisin vähintään kymmenen minuutin pituisen. Mietin vaihtoehtona runolaulua, mutta päädyin balladiin, koska se tuntui itselleni luontevammalta laulutyyppiltä. Päädyin tähän tarinaan, koska se oli onnellisine loppuineen tavanomaisesta poikkeava. Tarina Juliaanasta antoi mahdollisuuden rakentaa musiikillisesti vaihteleva ja vahva draamallinen kaari. Siinä tunteet vaihtelevat ilosta murheeseen ja lempeästä vihaiseen. Otin tavoitteekseni lautakunnan toiveen mukaan monipuolistaa ilmaisuani sekä erilaisten soitto- ja laulutekniikoiden käyttöä.

Sävelsin tekstiin 4/4-tahtilajissa kulkevan C-duurimelodian, jossa oli kaksi kansansävelmältä kuulostavaa osaa. Alkuperäisen melodian kanssa säkeistöjä oli tuplasti, mutta tein uuden melodian, jossa joka toinen säkeistö oli A-osa ja joka toinen B-osa. Näin kerronta oli sujuvampaa ja lisäksi muistin sanat helpommin. Jaoin tekstin osiin niin, että kahden tai kolmen säkeistön jälkeen oli aina jonkinlainen välisoitto. Juliaanan kuoleman kohtaan kehitin ”enkelisoolon”, jonka alkuosassa soitin akordeja ja pariääniä. Tämän tapaista klassista soittotekniikkaa olin kaivannut musiikkiini jo pitkän aikaa. ”Enkelisoolo” jatkui akordiosan jälkeen niin, että soitin asemia hyödyntäen korkeassa rekisterissä rubato-melodiaa. Sitten yhdistin soittoon unisono-laulun (Nuottiesimerkki 5). Liite-cd:llä kohta on aikakoodilla 5:34-6:23.

Nuottiesimerkki 5.

Balladi, part 1

Hanni Autere

The musical score for 'Balladi, part 1' is presented in three systems. Each system consists of a Voice part (soprano clef) and a Viola part (alto clef). The key signature is two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 4/4. The tempo is indicated as quarter note = 68. The score includes various musical notations such as slurs, ties, and dynamic markings. The first system (measures 1-5) includes a 'gliss' marking and a '3' indicating a triplet. The second system (measures 6-8) includes a 'more rubato' marking and a 'gliss' marking. The third system (measures 9-11) ends with a double bar line. The Viola part is written in alto clef and includes various musical notations such as slurs, ties, and dynamic markings.

Tarinan toinen dramaattinen kohta on merimiehen kuolema. Sitä korostin tekemällä ”murhesoolon”, joka alkoi fortessa alton ja laulun muodostamalla mollikolmisoinnalla. Soolo jatkui alton vaihdellussa muutamaa sointua ja laulun esittäessä melodian. Tämänkin soolon alku syntyi kerätessäni ideoita improvisoiden viululaululla. Olin päättänyt tehdä alun aina samoin, mutta muutoin soolo oli improvisoitu (Nuottiesimerkki 6). Liite-cd:llä kohta on aikakoodilla 7:07-9:00.

Nuottiesimerkki 6.

Balladi, part 2

Hanni Autere

$\text{♩} = 80$

Voice *poco rubato*
Kii-rees-ti kir - joi - tet - iin se me-ri-mie-hel - le. I - loi - nen ehk' e-i

Viola

$\text{♩} = 70$

Voice
ol - lut se kir - je - hä-nel - le. Hän si-ne-tin kun a-vas nä-ki sen sa-no-

Vla. *rit a tempo rit*

$\text{♩} = 50$

Voice
man, niin tun - no-ton - na vai-pui hän maa - han

Vla. *rit a tempo rit*

$\text{♩} = 40$

Voice
ma - ka - *cresc. maan.* Hee - he-he- hee - *gliss.* hee -

Vla. *cresc. f*

$\text{♩} = 65$

Voice *voc simile*
gliss.

Vla. *rubato*

$\text{♩} = 65$

Voice *gliss.*
dim. mp mf

Vla. *mf*

$\text{♩} = 65$

Voice *gliss.*
p mf p mf mp p dim. pp

Vla. *mf*

Aluksi Sarin oli tarkoitus olla tässä mukana kanteleella, mutta hän ehdotti sitten, että voisi jäädä pois. Olin jo harjoitellut kappaletta pelkästään viululaululla, ja se tuntui kantavan riittävän hyvin. Ajattelin myös, että soolo-osuuksia on hyvä olla ohjelmassa useampia. Balladista kehkeytyi yksi lempiosistani konsertissa.

Aloitin balladin pelkällä laululla vapaassa tempossa lavan takaosassa, ja kävelin hiljakseen eteen ottamaan alton. Olin suunnitellut laulun alkavan heti oikeasta sävellajista ja olinkin laululla samassa vireessä kuin altolla aloittamani näppäilysäestys. Ajattelin alun perinkin, että balladissa en liiku kovin paljon. Lähinnä etenin kävelen rauhallisesti kohti viimeistä esityspaikkaa, vasemmassa reunassa olevaa lavakoroketta. Tässä kappaleessa Päivi ohjasi ilmaisua melko paljon, ja sain ohjeita myös Heikiltä. Musiikillinen osuus valmistui suhteellisen myöhään, kun tuntui että on varaa jättää se kehittymään rauhassa. Tavoitteeni oli saada parannettua ilmaisuani erityisesti laulussa. Aluksi tarinan laulaminen vakuuttavasti oli melko vaikeaa, kun soitto vei paljon huomiota. Sitten kun sain soitto-osuuden lopulliseen muotoonsa ja harjoiteltua sitä varmemmaksi, oli helpompi keskittyä lauluun.

Koska en ole saanut näyttelijäkoulutusta enkä juurikaan ilmaisun opetusta tätä ennen, tulkitsemisessäni oli paljonkin puutteita. Laulun sävyjen muutokset olivat alkupuolella haparoivia, mikä johtui osin keskittymisestäni muistamaan liikkumiset. Improvisoidut välisat onnistuivat hyvin. Pitkän tarinan muistamisessa oli melko suuri työ, ja lopussa unohtinkin sanat hetkeksi. Melko korkealle korokkeelle nouseminen kappaleen lopussa oli hiukan pelottavaa ajatellen raskauttani, mutta pääsin turvallisesti alas seuraavan kappaleen alkaessa.

Tämän konsertin osalta äänitallenteen laatu kärsi esityksen olennaisena osana olleesta liikkumisesta, sillä mikrofoni sijoittelu oli ongelmallista. Soittimien vaihtojen takia koin hankalaksi viuluun ja alttoon kiinnitetyt langattomat mikrofonit. Nuotintamista varten ja tallennusdokumenttina äänitys oli kuitenkin riittävä.

Balladista poimittujen katkelmien nuotintaminen oli jälleen Timon tehtävänä. Tarkistin itse lähinnä jousituksia. Timon luonnehdinnat nuotinnetuista kohdista: ”Unisono on ensimmäisessä osuudessa hyvin vaikuttava kauniissa ja haikkeassa suomalaisessa mollimaisemassa. Toisessa katkelmassa alton säestysrooli tukee hyvin laulua. Surumielinen kertomus huipentuu riipaisevaan valitukseen, jossa harmoniat viulun ja laulun yhteistyönä toimivat hyvin.”

Jälkitunnelmat

Osaltaan asioiden jättäminen improvisaation varaan on hyvä ratkaisu, osaltaan ei. Ennalta harjoiteltu esitystapa antaa varmuutta, koska tietää esittäessään mitä tulee seuraavaksi. Toisaalta vapaa esittäminen antaa mahdollisuuden ottaa riskejä ja synnyttää jotain ainutkertaista ja ennalta arvaamatonta. Yksin improvisoidessa on helpompi leikkiä esimerkiksi rytmeillä, mutta yhdessä improvisoiminen antaa mahdollisuuden hyödyntää vuorovaikutusta. Tämä voi parhaimmillaan tuottaa huikean hienoa musiikkia ja unohtumattomia tilanteita. Harjoittelumuotona improvisoiminen on joka tapauksessa monipuolinen ja hyödyllinen. Esitysmuotona se on minulla vielä alkutekijöissään.

Nyt tuntuu, että erityisesti laulaminen on saanut uutta ilmaisuvoimaa tämän projektin myötä. Olen oppinut löytämään uusia sävyjä ja tehoja äänen käytössä sekä tekstien tulkitsemisessa. En ole ennen tuntenut itseäni erityisesti laulujen tulkitsijaksi, mutta nyt muusikkouteeni on tullut sitä puolta lisää. Päivin kanssa työskennellessä opin miten tärkeitä tulkitsemisessa ovat ilmeet, eleet ja asennot sekä äänenvärit ja tempot. Hyvän muusikon ammattitaitoon kuuluva vakuuttavuus luo kuulijassa vahvan reaktion, vaikka joku muu elementti esityksestä puuttuisi.

Hyvästä laulun tulkitsemistaidosta on apua myös soittamisessa, johon saa uusia sävyjä. Tavoitteeni oli tässä konsertissa tuoda esille viulunsoiton osaamistani monipuolisemmin kuin aiemmin. Omasta mielestäni onnistuin tavoitteessani, mutta varaa olisi ollut vielä selvempään eroon aiempiin konsertteihin verraten. Mukana oli nyt muun muassa akorditekniikkaa, jota en ole aiemmissa konserteissa käyttänyt. Käytin myös korkeita asemia enemmän kuin aiemmin. Ääni-improvisointi viululla on laajentanut sävyskalaani tavanomaisessa soitossa. Niin ikään improvisoiminen viululaululla on selvästi vaikuttanut yleiseen varmuuteen sekä siihen, että saan nyt tuotua rohkeammin esille mielikuvitukseni tuotteita. Eniten koen viulun ja laulun vastavuoroisuutta vapaassa improvisoinnissa. Molemmat instrumentit antavat ideoita toisilleen, ehkä eniten sävymielessä.

Liikkeellä voi helposti korostaa musiikissa tehtyjä asioita, esimerkiksi aksentteja, glissandoja tai legatoja sekä erilaisia tunteita kuvaavia sävyjä. Opin tämän projektin aikana lukuisia asioita liikkeen yhdistämisestä musiikkiin. Liikeilmaisua opetellessa käytössäni oli halpa viulu ja ostin myös uuden, edullisen jousen tätä projektia varten, sillä en uskaltanut ottaa riskiä kalliimman soittimeni tai jouseni rikkoutumisesta. Alttoni puolesta pelkäsin hiukan, mutta onneksi se ei pudonnut keikkuessaan konsertin alussa ohuen narun päässä.

Se, että niin moni asia ohjelmassa jäi improvisaation varaan oli minulle henkisesti raskasta. Viime hetkillä tehdyt muutokset opettivat heittäytymistä, ja siinä mielessä tämä oli varsin tehokasta koulutusta minulle muusikkona, esiintyjänä ja ihmisenä. Tavoitteeni kokonaisvaltaisen ilmaisun lisäämisestä esiintymiseeni toteutui mielestäni hyvin. Jälleen kerran huomasin miten tärkeä rooli kokonaisuudessa on valaistuksen sekä lavastuksen tuomalla tunnelmalla.

Lautakunnan kommentaista jäi mieleen yllättävän vahva kriittisyys. Monissa puheenvuoroissa perättiin juuri sitä mitä olin mielestäni esityksessä toteuttanut, eli laajempaa ilmaisua äänenkäytöllisesti sekä laulussa että soitossa. Ohjelmakokonaisuus koettiin sirpalemaisena. Kiitosta sain muun muassa balladista sekä rohkeudesta esittää *Vihlin* kaltainen numero. Minulle oli tärkeää, että lautakunta lopulta hyväksyi konsertin yksimielisesti, sillä tunsin voittaneeni itseni monessa asiassa.

Yleisön läsnäolo ei aiheuttanut kovin merkittävää jännitystilaa, vaikka olin huolissani siitä muistanko kaikki sovitut asiat. Tämän tyylinen ohjelma tuntui luontevalta esittää ilman väliplodeja, ja se osaltaan auttoi keskittymisessä. Oli mielenkiintoista huomata kuinka yksimielisesti yleisö oli jälleen lähes tunnin taputtamatta. Seuraavassa muutamia kommentteja yleisöltä, osa ensimmäisestä esityksestä ja osa toisesta:

“Olipa vaikuttava konsertti! Se välitti vahvaa iloa ja kaunnetta; taidokkaasti ja taiteellisesti esitettynä. Hieno kokonaisuus hengityksen, äänen, soittimen/soitinten, liikkeen ja valon/varjojen harmoniaa. Elämän yksinkertainen, pelkistetty ykseys, elämässä risteilevät tunteet.... pelkojen kohtaaminen erilaisissa tilanteissa... upeasti toteutettu sinun välineilläsi.” (Maaret K.)

”Teidän konserttinne oli hyvin harvinaista herkkua: bienovaraista kaunnetta ja kuulijaan luottamista ei ole vaivaksi asti liikkeellä. KIITOS!” (Tuomo H.)

“Kiitos upeasta taide-elämyksestä, josta pelkkä konsertti-sana antaisi liian kapean kuvan.” (Riitta N.)

“Just wanted to congratulate you for a really beautiful concert. We found it very inspiring and imaginative in the way you performed. It was truly a very moving and emotional concert for us.” (Russ P.)

“Kiitos esityksestä! Tuli ihan tippa silmään lopussa, kun vauvavatsa oli niin isossa osassa siinä. Huikea työ olla siinä yleisön silmien alla tunnin ja pitää yllä intensiteettiä, mutta hyvin onnistuitte.” (Leena K.)

8 Neljäs konsertti – Viulajan laulu

Pitskun Kulttuurikirkko 22.–23.5.2008

kuva 16. Pitskun kulttuurikirkko. Kuvaaja Mika Autere.

Tavoitteet ja tekijät

Sana *viulaja* syntyi ajatuksesta muodostaa sanoista viulu ja laulu niiden ykseyttä korostava yhdistelmä. Tämän ykseyden vahvistaminen oli päätavoitteeni neljännen konsertin työstämisessä. Saavuttaakseni tuota päämäärää suunnittelin keskittyväni improvisoimaan viululaululla etsien ilmaisua, joka olisi minulle luontevinta. Halusin tutkia ja kokeilla keinoja luoda jotain ennen kuulematonta ja persoonallista. Tavoitteeni oli ottaa käyttöön aiempaa enemmän teknistä osaamistani viulusoitossa. Pidin mielessäni lautakunnan esittämän toiveen sekä oman tavoitteeni tuoda selkeämmin esille monipuolisuutta sävyissä sekä soitto- ja laulutavoissa. Edelliseen konserttiin viitaten sain ohjeen tällä kertaa keskittyä muusikkouteen ja ilmaisuun musiikin keinoin.

Sävellyksellinen tavoite oli edelleen rikkoa tähänastisten kappaleitteni rakenteellista, rytmistä, melodista ja harmonista säännöllisyyttä. Halusin myös oppia lisää improvisoinnista ja kehittyä suvereenimmaksi viululaulajaksi. Suvereeniudella tarkoitan tässä kykyä tuottaa viululaulumusiikkia niin, että tekninen taitotaso ei ole esteenä esittäessä musiikillisia ajatuksia sävellettynä tai improvisoiden. Ajattelin konsertin muodostuvan kokonaan hetkessä syntyvistä teoksista, joissa hyödyntäisin ääni-improvisaatiota sekä viululla että laululla. Alkuperäinen tavoite oli esittää konsertti yksin, ja tällä kertaa pysyin suunnitelmassani. En ollut koskaan aiemmin esittänyt tunnin mittaista ohjelmaa itsensä, ja ajatus siitä sekä hykerrytti että pelotti.

Työryhmä alkoi hahmottua jo tammikuussa 2007. Toimin tuolloin äitiysloman jälkeisen vuoden virkaa tekevänä soitonopettajana haaveillen opintojen jatkamisen mahdollistavasta apurahasta. Minulle myönnettiin tunteja Anna-Kaisa Liedekseltä, Jouko Kyhälältä ja Aino Laukolta. Olin suunnitellut, että Anna-Kaisan kanssa opiskelen ääni-improvisaatiota, Ainon kanssa äänenhuoltoa ja Joukon kanssa improvisaatiota.

Konserttikohdaiseksi ohjaajaksi pyysin Maria Kalaniemeä. Marian eli Mian erikoisala oli harmonikan ja laulun yhdistäminen, mikä on instrumentaationa samantapainen kuin omani. Mia innostui konserttini ohjaamisesta heti, mistä olin hyvin iloinen. Olin pitkään ihaillut häntä sekä opettajana, muusikkona että ihmisenä. Suunnitteluvaiheessa ajattelin, että kokonaisuuden ohjaamisen lisäksi Mia voisi olla osassa ohjelmaa myös esiintymässä, mutta hän kannusti minua tekemään soolokonsertin.

Jälleen työskentelyyn osallistui myös jatkotutkintoseminaari, jossa jo suunnittelun alkuvaiheessa esitettyjä tavoitteita olivat muusikkouden vahvempi esille tuominen ja opettajien ottaminen mukaan projektiin alusta lähtien.

Valmistautuminen

Ajatuksissa neljäs konsertti alkoi pyöriä jo pian edellisen jälkeen, mutta varsinainen valmistautuminen alkoi syksyllä 2007. Jatkoisin tuolloin osallistumista seminaareihin ja otin yhteyttä opettajiini. Minulla oli iltaisin viuluoppilaita muutamassa eri paikassa, ja esikoisen ollessa päivähoidossa saatoinkin keskittyä muihin töihin. Konsertin valmisteluun käytettävissä oleviin voimavaroihin vaikutti se, että rakensimme samaan aikaan taloa, jonne pääsimme muuttamaan jouluna 2007. Pienen lapsen kanssa eläminen, jatko-opinnot, opetustyö sekä rakentaminen samanaikaisesti oli haasteellista sekä fyysisesti että psyykkisesti. Uupumuksesta huolimatta motivaationi oli korkealla ja koin saavani opiskelusta tarvitsemiä henkireiä, vaikka samaan aikaan ikävöinkin lastani. Koneen säätiön myöntämän apurahan ansiosta saatoinkin vähentää opetustöitä kevätkaudelta 2008 ja keskittyä muuton ja rakennustöiden jälkeisessä kaaoksessa luomaan uutta musiikkia.

Aloitin työn alttoviululla, joka tuntui soittamista inspiroivammalta. Työskentelymetodinä oli jälleen improvisoiminen, joka alkoi tuottaa ideoita kiihtyvään tahtiin. Kokeilin erilaisia soittotapoja, ja etsin uusia sointivärejä sekä laululla ja viululla erikseen että yhtä aikaa. Teknistä varmuutta harjoittelin soittamalla muun muassa pariäänisteikkoja ja huiluäänä sekä viululaulamalla unisono-asteikkoja. Tein lukuisia kokeiluja unisono-saundeilla, erilaisilla nyanseilla, rytmiaiheilla sekä harmonioilla. Tutkin kolmisoinnuilla tehtyä satsia niin että viulun pariäänillä oli päämelodia ja laulu säesti, useimmiten bordunalla. Sijoittelin myös melodiaääntä eri kohtiin kolmisoinnussa ja tutkin miten se vaikuttaa kuulokokemukseen. Äänitystä kuunnellessa huomasin, että laulu kannattaa olla hyvin hiljaista kun se on säestysroolissa. Huomasin myös, että kun laulettu sävel on soinnussa keskimmäisenä niin viulun pariääninen, esimerkiksi sekstin ylempi sävel kuulostaa olevan melodian ääni.

Työ ruokki itseään jatkuvasti. Olin suunnitellut kuuntelevani potentiaalisia inspiraatiota antavia levyjä, mutta omia ideoita tulikin todella paljon, enkä uskaltanut tukahduttaa tai ohjata tuota virtaa. Muutamia kertoja mielessäni häilyi muistikuva Bittován musiikista, mutten uskaltanut sekoittaa ajatuksiani kuuntelemalla edes tämän ainoan idolini musiikkia. Lopulta päätin keskittyä työstämään jo olemassa olevia aiheita, jotta ohjelmasta ei tulisi liian sekava. Runsas ideamäärä suuntasi välillä ajatuksia myös viidenteen konserttiin, jota hahmottelin yhä useammin.

Alkuvuodesta 2008 etsin uusia laulunsanoja ja tutkin runokirjavarastoani. Löysin lopulta Larin-Kyöstin runon *Hämärän ääniä nro 1*, ja otin sen käyttöön. Siitä syntyi *Uni*-niminen kappale. Mietin myös puhutun runon tai muun puheen käyttämistä efekteinä. Kokeilin muun muassa improvisoiden

syntyntyttä, itä-eurooppalaiselta kuulostavaa kieltä viulun näppäilyn päälle. Idea oli mukana ohjelma loppusuoralle asti, mutta jätin sen pois ettei erilaisia äänikuvia tulisi liikaa.

Merkittävä huomio harjoittellessa oli se, että aiemmin paljon huomiota saaneet balanssiongelmat laulun ja viulun välillä tuntuivat hävinneen tyystin. Alusta asti jätin pois sordiinot, enkä missään vaiheessa kaivannut niitä viuluini. Tämä oivallus oli hyvin vapauttava. Toinen huomio oli se, että kun olin päässyt vapaan tuottamisen makuun, en kaivannut selkeää muotorakennetta enkä sen enempää neljällä jaollisia tahtimääriä.

Yhdeksi johtoajatukseksi tulivat alkuvaiheessa ulkomaiset kielet, joita aloin ajatella saundeina ja äänimaisemina. Tästä lähtökohdasta syntyi musiikkia, joka kuulosti esimerkiksi keskiaikaiselta kirkkolaululta, ruotsalaiselta kansanmusiikilta tai romanttiselta oopperalta. Improvisoin siis viululaululla muun muassa hyödyntäen mielikuvia, jotka tulivat eri musiikkikulttuureista. Tällainen työtapana ja sillä syntyvä musiikkityyli tuntui olevan juuri se mitä olin vuosia etsinyt. Halusin kiihkeästi saada aikaan jotain omaa, ja pyrin tekemään sen tavalla joka kuulostaisi persoonalliselta ja omaperäiseltä. Jatkuvien uusien ideoiden määrä ihmetytti ja ilahdutti, ja vajaan neljän kuukauden jälkeen konserttia tiesin pystyväni esittämään konsertin kokonaan yksin.

Helmikuussa hauduttelin ohjelmaa kaksi viikkoa kun olin äänittämässä Kaisa Rastimon ohjaaman *Myrsky* -elokuvan musiikkia. Oli hienoa saada olla mukana projektissa ja päästä soittamaan erittäin taitavien muusikoiden kanssa. Projekti soi harvinaisen mahdollisuuden oppia elokuvamusiikin tekemisestä. Uskalsin tarvittaessa myös hiukan improvisoida vuorollani 16-henkisen orkesterin säestäessä, mikä oli jälleen todiste muusikkouteni kehittymisestä tutkintoprosessin aikana.

Palattuani tutkintokonsertin valmisteluun aloin tehdä 30-60 minuutin pituisia improvisoituja kokonaisuuksia, joita äänitin ja analysoin. Kirjasin muistiin hyviä sekä vältettäviä ideoita, ja hahmottelin sekä yksityiskohtia että pitkän kokonaisuuden musiikillista kaarta. Uusien äänenvärien ja muiden ideoiden selkeytyessä listasin nimeämiäni osia peräkkäin, ja testasin erilaisia kappalejärjestyksiä. Tein joihinkin kohtiin aina tietyn melodian tai soinnun ja improvisoin loput. Äänitin lähes kaiken harjoitusmateriaalin tietokoneelle. Alkuvaiheessa kuuntelin paljonkin äänityksiäni, mutta tämä tapa jäi taka-alalle konsertin lähestyessä. Keskityin tuolloin eniten tekemiseen, enkä pikku hiljaa hiipivän kiireen tunnun takia uskaltanut kuluttaa aikaa äänitysten kuuntelemiseen. Edelliseen konserttiin verraten tunsin helpotusta, kun sain kerättyä konserttiohjelman pääideat kasaan hyvissä ajoin.

Alun perin ajattelin, että Mia olisi päävastuullinen ohjelman kokonaisuuden ohjaamisessa, Jouko antaisi opetusta improvisaatiossa ja Anna-Kaisa äänenkäytössä. Käytännössä kaikki kuitenkin antoivat vinkkejä myös kokonaisuuden muokkaamisessa. Minun kohdallani se oli vain hyvä, koska kaikilla oli arvokkaita mielipiteitä. Mian rooli ohjaajana kärsi hiukan siitä, että hänen oma tohtorintutkintonsa oli tuolloin hyvin intensiivisessä vaiheessa. Olin kuitenkin hyvin iloinen saadessani häneltä edes sen ajan ja huomion joka oli mahdollista saada. Sekä opettajien että seminaarilaisten kanssa käydyt keskustelut olivat hyvin tärkeitä.

Minulla oli edelleen estoja ja pähänpintymiä, jotka vaikuttivat ilmaisuuni ja musiikkiini. Ajattelin etten osaa kovin hyvin viululaulaa, ja siksi improvisoiminen yleisön edessä oli välillä hankalaa. Keskityin vain taitojen puutteeseeni enkä saanut siksi mielikuvitustani ja ilmaisuani lentoon. Toisaalta välillä tuntui, että ongelma on mahdollisuuksien valtava määrä, joka lamaannutti ja tyhjensi päätäni. Jouko kannusti keskittymään olennaiseen: ”Älä pelkää ettet osaa tarpeeksi. Tee eri osiin juonellinen tarina ja mieti mikä on ohjelman punainen lanka.” Sekä seminaarilaiset että opettajani varoittivat tekemästä konsertista saundiesittelykavalkadia. Minua kehoitettiin ottamaan riskejä, selkeyttämään ja kiteyttämään ideoitani sekä viipymään yhdessä aiheessa pidempään.

Kahta kuukautta ennen konserttia kyynänpääni alkoivat kipeytyä. Jatkoin harjoittelua, koska olin sopinut pitäväni harjoituskonsertin huhtikuun lopussa, noin kuukautta ennen varsinaista konserttia. Testasin ohjelmaa Kellokosken kirkossa, ja kokemus oli hyvä. Mia ehdotti vapun tienoilla taukoa soittamisessa, ja uskaltauduin pitämään kokonaisen viikon soittamattomuuslomaa. Lepo teki hyvää käsilleni sekä jo melko stressaantuneelle olotilalleni. Tauon jälkeen esitin ohjelman seminaarissa, jossa sain rohkaisevaa palautetta.

Vapun tienoon lepoviikon jälkeen hoidin kuumeista esikoistani viikon, ja sen jälkeen sairastuin itse. Rungas viikko ennen konserttia työkuuntani oli huolestuttava. Kurkkukipu, yskä ja nuha seurasivat toisiaan, ja henkinen paine kasvoi päivä päivältä. Eniten huolta aiheuttivat käheä ääneni, huimaus sekä osin menetetty soittokunto. Pelkäsin että konsertti pitää perua, mitä en missään nimessä halunnut. Olin tehnyt suuren työn ja hyvin motivoitunut suorittamaan tämän osan tutkinnosta alkuperäisessä aikataulussa. Taistelin kaikin mahdollisin keinoin tautia vastaan ja yritin samalla harjoitella mielikuvilla, koska en voinut laulaa enkä jaksanut soittaa.

Konserttia edeltävinä päivinä harjoittelin pääosin hyvin kevyesti voimiani säästäen. Kävin Mian, Ainon ja Anna-Kaisan tunneilla läpi joitain yksityiskohtia ja sain vielä hyviä vinkkejä sekä kannustusta. Voimani palautuivat lähes ennalleen ja lauluääni alkoi toimia niin että uskalsin tehdä päätöksen konsertin pitämisen puolesta. Mielialaa kohotti tuore tieto siitä, että saisin apurahan seuraavaksi vuodeksi. Se antoi uskoa omiin kykyihin ja kannusti yrittämään parhaani opiskelijana ja muusikkona.

Konsertti

Esitin neljännen konserttini Pitskun Kulttuurikirkossa kahtena peräkkäisenä iltana. Analysoin seuraavassa jälkimmäisen esityksen, jossa läsnä oli myös lautakunta.

Edellisen illan kokemus tuntui arvokkaalta keskittyessäni varsinaiseen tutkintokonserttiin. Lämmittelyn jälkeen oli hyvä olo, ja säästääkseni ääntäni en tehnyt harjoitellessani mitään täysillä. Mieheni asensi mikrofonia äänitystä varten, ja konserttipaikan emäntä Päivi Järvinen asetteli paikoilleen muutamia valoja sekä lavasteina toimineita kankaita. En juurikaan jännittänyt etukäteen enkä myöskään konsertissa. Pääsin aloittamaan lähes 15 minuuttia myöhässä kun odottelimme erästä ulkomaista vierasta. Päätimme mieluummin viivästyttää konserttia kuin ottaa sen riskin, että koko yleisön sekä minun keskittymiseni häiriintyy kun joku tulee sisään intiimiin, hämärään tilaan.

Sain keskityttyä paremmin tähän toiseen esitykseen, ja olin tyytyväinen, että minulla oli tilaisuus yrittää parantaa suoritustani edellisestä illasta. Lavalle tullessani huomasin, että melkein kaikki tuolit salissa olivat täynnä, mikä loi minulle heti positiivista oloa. Yleisö oli alkuaplodien jälkeen hyvin hiljaa, ja vaikka en jännittänyt erityisen paljon, oloni oli hiukan ujo ja vaivautunut. Epävarmuus erityisesti lauluäänen suhteen vaikutti olemukseeni. Valaistus ja lavasteet loivat rauhallista tunnelmaa ja tukivat musiikkia. Kappaleiden pääteemana oli useimmiten esillä jokin äänenväri tai äänikuva. Sävellajit olivat määrättyneet osin sattumanvaraisesti ja osin tarkoituksellisesti. Muodoltaan ja joiltain teemoiltaan eri osiot olivat samanlaisina toistuvia, mutta muutoin sävellykset *Uni*-kappaletta lukuun ottamatta syntyivät esityshetkellä.

Konsertti alkoi *Koraali*-nimisellä kappaleella. Se muodostui lähinnä improvisoiduista kolmisointukuluista, joita tein soittamalla alttoviululla paria ääniä ja laulamalla niiden päälle kolmannen äänen. Kappaleen punainen lanka jäi epäselväksi, ja viimeistelyn ollessa puutteellinen, epävarmuus heijastui suoritukseeni. *Koraalissa* lauloin ja soitin koko ajan.

Seuraavaan kappaleeseen johtaneessa taitteessa laulun viimeiset äänet limittyivät alttoviulun aloittamaan uuteen äänensävyyn. *Hento* perustui alttoviulun kähisevään saundiin, jonka tein soittamalla kevyellä jousella ja niin, että viulukäden sormet koskivat kieltä vain hipaisemalla. Altto kuulosti paikoitellen matalarekisteriseltä puiselta huilulta, niin kuin olin ajatellutkin. Laulu tuli mukaan niin ikään kähisevällä saundilla oktaavi-unisonossa. Tavoittelin sävyllä hentoa, lapsenomaista ääntä, mutta ”tarina” oli tässäkin osassa hiukan hukassa.

Kolmantena esittämässäni *Gloriassa* tavoitteeni oli jäljitellä kvinttipitoista, keskiaikaista äänimaisemaa. Sanat syntyivät mielikuvasta, joka tuli kuorossa laulamistani sielunmessuista. Alton osuus oli laulun melodian alkaessa bordunaa ja sen jälkeen pitkään puhtaudellisesti haastavaa kvinttiotteella etenevää melodiaa, jossa laulu oli oktaaviunisonossa ylemmän sävelen kanssa.

Glorian rytminen, niin ikään kvinttisävytteinen toinen osa oli vastakohta ensimmäisen osan rauhallisuudelle. Siinä määräävä elementti oli riittäisalta kuulostava sointi. *Glorian* lopussa oli vielä lyhyehkö rauhallinen osa, jossa altto pysytteli enimmäkseen kvintti-bordunassa laulun esittäessä liikkuvan melodian.

Seuraava kappale, *Heijastus*, oli pääosin alttosoolo. Ajatukseni oli heijastella mieleni maisemia alton kautta. Kehittely ja päämäärä jäivät kuitenkin hiukan epäselviksi. Kappaleen loppupuolella oleva jouhikkosävelmä-teema oli kiihtyvine tempoineen hyvä lisä muutoin rauhallisessa osassa. Laulun mukaan tulo puolusti paikkaansa saundina, ja viululauluosuus olisi voinut olla pidempikin.

Taite *Unen* johdantoon muodostui lyhyestä ristifeidistä. Alun säestyksettömän laulun jälkeen altt-osuus lähti juuri suunnitellusta sävellajista. Tässä kappaleessa oli rauhallinen ja varmempi ote kuin muissa numeroissa, koska esitin itselleni tutumpaa, ennalta suunniteltua musiikkia.

Unen jälkeen vaihdoin soitinta ja sain pienen hengähdystauon, samoin kuin yleisökin. Seuraavana ollut *Tsiki* on esimerkkikappaleena, ja analysoin sen seuraavassa luvussa.

Tummaa sielunmaisemaa kuvastava *Jag ska lämna* alkoi hauraalla huiluääni-bordunalla, joka muodostui kvintistä d2-a2. Kappaleen määräävä elementti oli staattinen tunnelma, jota laulu väritti hidastempoisella improvisoidulla melodialla ja ruotsiksi laulettuilla tekstillä. Tavoitteena kappaleessa oli äänimaisema, joka viittasi ruotsalaiseen kansanmusiikkiin, erityisesti laulun melodian ja korujen takia. *Jag ska lämna* sisälsi viuluvälisoiton, jonka soitin kokonaan huiluäänillä.

Viimeinen kappale, *Viilto*, alkoi suoraan edellisen jälkeen. Tässä viuluosuus sisälsi paljon arpeggioita, jota en ollut aiemmin musiikissani juurikaan käyttänyt. Viululaulullisesti *Viilto* toi esiin uusia tulkintakeinoja, ja se sisälsi melko rajuakin improvisaatiota, joka oli minulle ilmaisullisesti uutta. *Viilto* ja koko konsertti loppui rauhalliseen osaan ja oktaavi-unisonoon.

Olin alun perin suunnitellut, että aplodit saavat tulla konsertin loppuksi. Ajattelin taputusten rikkoivan keskittymistäni, joten rakensin ohjelman niin, että kaikki kappaleet liittyvät saumattomasti toisiinsa. Poikkeuksen tässä teki ainoastaan kohta, jossa vaihdoin viulua. Yleisö tuntui olevan hiukan varuillaan, mikä varmasti osin johtui omasta varauksellisesta olemuksestani ja ehkä myös siitä, että musiikki oli vieraan kuuloista. Lisäksi tutkintokonsertit koetaan ilmeisesti usein melko vakaviksi tilaisuuksiksi.

Esimerkkikappale Tsiki

Tämä kappale valikoitui esiin nostettavien joukkoon temponsa sekä kokeellisuutensa takia. *Tsiki* sai alkunsa halusta opetella uudenlaista, perkussiivista jousenkäyttöä ja tavoitteesta saada ohjelmaan jotain rytmikästä. Minulle on tähän asti ollut työläämpää tuottaa nopeatempoisia kappaleita, ja halusin pakottaa itseni tiheämpien rytmien ääreen. Tavoite oli päästä irti neljällä jaollisista ajatuksista, ja pureutua ääni-improvisaatioon viululla sekä laululla. Halusin kokeilla käyttää ääntä rytmisenä elementtinä, puheenomaisesti. *Tsiki* lähtikin muotoutumaan ääni-improvisaatiosta Anna-Kaisan tunnilla. Varsinainen ääni-improvisaatio ei kuitenkaan tuntunut luontevalta, joten kappale alkoi kehittyä musiikillisempaan suuntaan.

Tsiki pohjautuu viulun ja puheäänien lyhyeen rytmiseen a-mollissa kulkevaan riffiin. Tämä kappale muuttui paljonkin alkuperäisestä ideasta. Rakenteellisesti *Tsiki* oli virkistävä, sillä se alkoi ilman johdantoa, ja lisäksi tempon vaihdos oli hyvä leikkaus kokonaisuudessa. Alku oli hiukan haparoiva tunnelmaltaan, mutta loppua kohti epävarmuuteni hiukan hellitti. Soittamani jatkuvasti muuntelevat fillit onnistuivat paikoitellen mielestäni hyvin, mutta niistä olisi voinut rakentaa selvemmän kaaren. Viulun soolo oli sovituksellisesti hyvässä kohdassa. Ääni-improvisaatiosoolossa oloni oli epävarma, vaikka se ei videolta kovin häiritsevästi näy. Soolon loppu oli hiukan kömpelö ja vailla selkeää päämäärää. Viulu tuli mukaan sopivassa kohdassa, mutta sen sisääntulon olisi voinut pohjustaa muutosta ennakoivalla nousulla. Laulu tuli uudelleen sisään melko varmaotteisesti, mikä johdatti osin siitä, että loppuosaan olin miettinyt valmiiksi rakenteen. Mikäli olisin hymyillyt enemmän, esitys olisi ollut vakuuttavampi. Yleisön olisi voinut kuvitella aplodeeraavan tällaisen vauhdikkaan, vahvasti päättyvän osan jälkeen, mutta kukaan kuulijoista ei edelleenkään rikkonut hiljaisuutta.

Innostuneimmillani kokeilin ottaa mukaan myös tanssia, mutta en ehtinyt kehitellä ideaa loppuun asti. Kuvittelin itseni lavalla esiintymässä, ja suunnittelin kohtaa jossa voisin nousta ylös korkeajalkaiselta jakkaraltani. Sitten antaisin musiikin viedä minut mukaan rytmiseen kokovartalo-ilmaisuun. Ehkä teen näin jossain tulevassa esityksessä. Oli hienoa huomata, että tällainen idea edes tuli mieleeni, sillä se oli taas osoitus positiivisesta muutoksesta muusikkoudessani.

Liite-cd:llä nuotinnettu katkelma (Nuottiesimerkki 7) on aikakoodilla 4:12-loppu. Ihailin estoitta Timon kykyä muuntaa näin nopeatempoisessa kappaleessa kuulemansa nuoteiksi. Oma osuuteni oli tehdä muutama vähäinen korjaus. Timon kuvaus *Tsikistä*: “Hauska rytmikäs dooris/kuusisävelasteikkoinen, energinen ja positiivinen tunnelma. Staccatot, pariäänet ja ’takapotkukomppi’ rullaavat...”

Tsiki

Hanni Autere

$\text{♩} = 160$

Voice

Violin I

4

Voice

Vln. I

7

Voice

Vln. I

10

Voice

Vln. I

13

Voice

Vln. I

16

Voice

Vln. I

20

Voice

Vln. I

f

f

aa. He - - - i - ee - - - i - ee - - - i -

ee - - - i - aa. aa.

Tyn-ty-ts-kä- tyn, (Hä) - tyn-ty-ts-kä- tyn san simile

24

Voice

Vln. I

28

Voice

Vln. I

32

Voice

Vln. I

36

Voice

Vln. I

40

Voice

Vln. I

45

Voice

Vln. I

49

Voice

Vln. I

hee

yi - yi

gliss

gliss

gliss

Jälkitunnelmat

Vaikka konserttiesityksessä oli paljon ilmaisullisia sekä soitto- ja lauluteknisiä puutteita, ja sen kuunteleminen jälkikäteen oli paikoitellen tuskallista, olin erittäin tyytyväinen projektin varsinaisen valmisteluun. Se johdatti minua muusikkona aivan uuteen ja oikealta tuntuvaan suuntaan. Tämän konsertin työstäminen oli kuin löytöretki viululauluun, uuteen musiikkiin ja itseeni. Tunsin saavuttaneeni uuden tason viululaulajana ja päässeeni lähemmäs tavoitetta instrumenttityhdistelmäni paremmasta hallinnasta. Kaiken kaikkiaan pääidea neljännessä konsertissa oli hyvä, ja mielestäni tavoite uusien sävyjen käytöstä ja monipuolisuuden esiin tuomisesta toteutui. Niin ikään pääosin improvisaatiota sisältävän kokonaisen konsertin läpi vieminen yksin toteutui. Musiikissa kuului osin uuvuttava elämäntilanteeni. Huomasin jälleen, miten haasteellista on olla lähes tunti yleisön edessä paljastamassa melko intiimejä asioita itsestään.

Ulkoa kuuluvat liikenteen äänet häiritsivät hiukan, joskin etukäteen olin pelännyt niiden häiritsevän enemmänkin. Keskittymiseni oli ilmeisesti kuitenkin niin intensiivistä, että en muista juurikaan kuulleen autojen ääniä, jotka huomaa äänitallenteelta hyvinkin selvästi.

Huomasin jälleen miten valtavasti viululaulamisessa on vielä opeteltavaa. Tuntuu, että taitojen pikku hiljaa karttuessa kunnianhimo kasvaa, ja itsekritiikki voimistuu. Improvisoinnissa, ilmaisussa ja teknisessä suorituksessa on paljon puutteita, joiden kanssa tulen työskentelemään vielä vuosia. Tätä konserttia valmistaessa oli kuitenkin vapauttavaa huomata, että minussa on paljon käyttämättömiä musiikillisia ja tulkinnallisia voimavaroja. Päätin jatkossa opiskella improvisaatiota vielä syvällisemmin. Niin ikään päätin opiskella lisää laulun tekniikkaa, sillä nyt pelkän laulun harjoittelu jäi aivan liian vähälle huomiolle. Olin huolissani viululaulun harjoittelemisesta enkä uskaltanut panna paljoa aikaa vain toiseen instrumenttiin.

Sain lukuisia erinomaisia ohjeita ja vinkkejä sekä seminaarilaisilta että opettajilta, mutten saanut toteutettua niistä kuin osan. En osannut kanavoida energiaani oikein, vaan juutuin harjoittellessa usein epäolennaisiin asioihin. Loppusuoralle osunut sairastaminen oli erittäin harmillinen, koska tuo ajanjakso olisi ollut tärkein viimeistelyvaihe. Jatkossa osaan nyt paremmin arvioida onko sairastamisen takia parasta pitää vai perua tärkeä konsertti.

Konsertin tekninen työryhmä toimi hyvin. Äänitallennetta varten olevat mikrofonit oli aseteltu riittävän kauas, eivätkä ne millään tavalla sitoneet liikehtimistäni. Oli jälleen miellyttävää esiintyä muussa kuin yleisvalossa, ja valojen lisäksi muu Päivi Järvisen loihtima lavastus oli kokonaisuuteen hienosti sopiva.

Lautakunnan palautteessa keskityttiin enimmäkseen kritisoidaan vaisua ilmaisua sekä intonaation epätarkkuutta. Jälleen kerran toivottiin lauluosuuden vahvempaa läsnäoloa. Kuten tavallista, palautteen vastaanottaminen oli heti valtavan ponnistuksen jälkeen ja helpotuksen tuoman väsymyksen takia hankalaa. Jälkikäteen en muistanut palautteesta kuin muutaman asian. Olin hiukan yllättynyt kritiikistä, joka koski sävyjen ja soitto- ja laulutapojen kapea-alaista käyttöä, koska mielestäni olin jälleen juuri niitä monipuolistanut tässä projektissa. Konsertin äänitallennetta kuunneltuani olin täysin samaa mieltä lautakunnan kanssa ilmaisuni vaisuudesta sekä intonaation epätarkkuudesta.

Olin konsertin jälkeen melko väsynyt, mutten kokenut niin suurta helpotusta kuin olin kuvitellut. Suuren ponnistuksen jälkeen tulee yleensä tyhjän olon vaihe, ja sitä odotin nytkin. Pieni lapsiperheessä aiheutti kuitenkin sen, että ajatukset täyttävää puuhaa riitti välittömästi projektin jälkeen. Tässä vaiheessa tutkintoa ajauduin pohtimaan koko prosessia ja sen tähänastisia tuloksia. Halusin palavasti jatkaa opiskelua ja päästä vielä syvemmälle tasolle työskentelyssäni. Kuten lautakuntateks-

tissäni kirjoitin: ”Liekö äitiyden ja rankkojen opetus- ja rakennusvuosien ansiota, mutta suhtaudun opintoihini ja musiikin tekemiseen entistä syvemmin, intohimoisemmin ja omasta mielestäni rohkeammin.”

Kommentteja yleisöltä

”Konsertti oli vaikuttava, persoonallinen ja rohkea. Musiikissa vahvaa beittäytymistä ja uusia sävyjä. Kiitos!” (Tuula O.)

”Esitys ja valot nivoutuivat niin hyvin yhteen, että oli ikään kuin ”mukana itsekkin” koko teoksessa. Tunnelmat olivat hyvin vaihtelevia, niihin tempautui mukaan. Näin maallikolle uudenlainen, intensiivinen kokemus!” (Marjatta A.)

”Olipa taitavaa äänen käyttöä ja hämmästyttävän monipuolista viulunsoittoa myös! Kokemus oli uusi. Joku varmaan ihastui siihen valtavasti, mutta minä taidan kuulla niihin jotka hieman hämmentyi. Tämä johtui varmaan siitä, että odotin jotakin sellaista jota olin ennenkin kuullut sinun esittävän tai vain muuten joltain ennestään tuttua. Koin jotakin sellaista kuin nykytaiteen suhteenkin, että ymmärtääkseen tätä pitäisi olla alan opiskelija tai ammattilainen. Nyt tiedän kuitenkin enemmän viulun ja sen soittajan oman ääni-instrumentin mahdollisuuksista (kuinka monin tavoin niitä voikaan käyttää). Vaikutelmaksi jäi, että sinä olet todella taitava viulisti ja sinulla on upea, vahva ääni!” (Pia V.)

kuva 17. Harjoituskonsertti Kellokosken kirkossa. Kuvaaja Jaska Hovi.

9 Viides konsertti – Valon aika

Kamarimusiikkisali 22.4.2009

kuva 18. Lassi Logrén, Minna Padilla ja Tuukka Haapaniemi. Kuvaaja Hanni Autere.

Taustaa ja tavoitteet

Alkuperäisessä suunnitelmassa tutkintoni viimeinen taiteellinen opinnäyte oli cd-levy. Olin ajatellut levyn sisältävän musiikkia, joka syntyy tutkintoprosessin aikana tapahtuneen kehityksen tuloksena sekä hyödyntää perusopintojeni aikaisia instrumenttitaitoja, muitakin kuin viulua ja laulua. Päiväkirjamerkinnän mukaan olen jo vuonna 2003 saanut idean nelihenkisestä viululauluyhtyeestä. Olen siis melko pian jatkotutkintosuunnitelman kirjoitettuani hahmotellut ajatusta viimeisen konsertin muuttamisesta. Ajatus vielä suuremmasta viululauluyhtyeestä alkoi kehittyä osin neljännen konsertin työstämisessä syntyneistä ideoista. Mietin tuolloin monien kehittämieni saundien kohdalla miltä ne kuulostaisivat useamman viululaulajan tekemänä. Jonkin verran yhtyeajatuksen syntyyn vaikutti myös jo toisen tutkintokonsertin työstämisen aikana syntynyt kerrostettu musiikki.

Tein helmikuussa 2008 apuraha-anomusta, ja sitä kirjoittaessa muotoilin ideaa viululauluyhtyeestä näin:

Yhtye toimii tarvittaessa jousiorkesterina tai kamarikuorona sekä niiden yhdistelmänä, jossa kaikki laulavat ja soittavat samanaikaisesti. Mukana olevat muusikot hallitsevat eri tyylilajeja sekä nuoteista soitettuna että improvisoiden.

Tavoite on valmistaa konsertti, jossa viululauluyhtye esittää Hanni Autereen viululaulusävellyksiä. Konseptia on tarkoitus käyttää tämän jälkeenkin sekä mahdollisuuksien mukaan kehittää edelleen. Tavoitteena

on julkaista viululauluyhtyeen musiikkia cd:nä ja/tai internetissä sekä luoda yhteistyötä Sibelius-Akatemian eri osastojen viululaulajien sekä esim. tanssijoiden kanssa.

Hanni Autere säveltää pääosan musiikista ja työssä olisivat apuna sävellyksen opettajina esim. Heikki Valpola ja Anna-Mari Kähärä. Osa konsertin ohjelmasta syntyy yhtyeen säveltämänä ja/tai sovittamana. Harjoitusvaiheessa käytetään sekä nuotteja että kuulonvaraista opettelua. Intensiivinen harjoitusperiodi pidetään Järvenpään Kallio-Kuninkalassa kahdesti.

Suunnitelma viidennen konsertin sisällöstä tarkentui syksyn 2008 aikana. Yhtyeellä toteutettuine moniäänisine lauluineen ja soittoineen se oli idealtaan samantapainen kuin levy olisi ollut. Koska olin tuottanut tutkintoprosessin aikana myös paljon soolomusiikkia, halusin esittää konsertissa jotain myös yksin. Niin ikään jo vuonna 2004 olin puhunut Sara Puljulan ja Eero Grundströmin kanssa trio-ajatuksesta, ja ajattelin sen voivan toteutua tässä konsertissa.

Sävellyksellisesti suurin työmaa oli viululauluyhtye, sillä en ollut koskaan tehnyt musiikkia kvartetia suuremmalle ryhmälle. Nyt minun piti säveltää yhtä aikaa sekä pienelle kuorolle, jousiorkesterille että niiden yhdistelmälle. Tavoitteeni oli kirjoittaa kaikille mielekästä ja sopivasti haasteellista laulettavaa ja soitettavaa. Tunnelmaltaan halusin konsertin olevan pääosin iloisen, sillä olin samaa mieltä saamastani kommentista, että edellisessä konsertissa esiinnyin enimmäkseen vakavana. Koska vakavuus on kaikkea muuta kuin luonteenomaista minulle, päätin nyt tehdä parhaani saadakseni esille sen musisoimisen riemun jota parhaimmillaan tunnen. Halusin valmistaa esityksen, jossa olisi musiikillista huumoria ja valoisaa mieltä. Useasta edellisestä konsertistani poiketen halusin tällä kertaa luoda tunnelmaa perinteisemmällä tavalla, ottaen kontaktia yleisöön ja jättämällä mahdollisuuden aplodeihin kappaleitten välissä. Suunnittelin myös kertovani juonnoissa kappaleiden taustoista ja esimerkiksi tekstien valinnoista.

Työryhmän muodostuminen ja sävellystyö

Jo ennen neljännen konsertin valmistumista aloin hahmotella työryhmää kysyen tuntemiltani muusikoilta kiinnostusta viimeiseen tutkintoprojektiini. Kokonaisuutta ohjaamaan pyysin Anna-Mari Kähärää, mutta kiinnostuksestaan huolimatta hän ei voinut ottaa työtä vastaan muiden kiireidensä takia. Sen sijaan hän ehdotti tehtävään kitaristi-säveltäjä Jarmo Saarta. Olin kuullut Jarmosta positiivisia kommentteja hänen ollessaan osastollamme yhteydenottoin opettajana, ja lisäksi tiesin Jarmon olevan sekä innovatiivinen soittaja että hyvä laulaja. Hän oli siis erinomainen ohjaaja projektiini, ja ajattelin saavani häneltä myös jonkin verran improvisaatio-opetusta.

Varsinainen valmistautuminen alkoi syyskuussa 2008. Olin tuolloin yhteydessä Jarmoon ensimmäisen kerran. Esitin hänelle ideani viululauluyhtyeestä, ja hän oli heti kiinnostunut työskentelystä projektissa. Yhtyeen muusikoiksi kelpuutin mukaan kaikki ne, joiden tiesin joko esittäneen yhtäaikaista viulunsoittoa ja laulua tai kokeilleen sitä. Alun perin ajattelin, että olisi hyvä saada mukaan 12-14 muusikkoa, mutta sain projektiin lopulta mukaan viisi kansanmusiikin osastolaista (Sara Puljula, Kukka Lehto, Minna Padilla, Lassi Logrén ja Anna E. Karvonen) sekä kaksi musiikkikasvatusosastolaista (Tuukka Haapaniemi ja Selina Sillanpää). Muilla oli soittimina viulut, Tuukalla altto ja Saralla basso.

Yhtye muodostui kahdeksasta muusikosta, mikä osoittautui sopivaksi määräksi sekä säveltämisen että käytännön järjestelyjen kannalta. Saran, Eeron ja minun muodostamasta triosta piti luopua aikatauluongelmien takia. Konsertin valmistelun edetessä ohjelmalle hahmottui uudenlainen kaari. Huomasin, että voin käyttää yhtyettä niin että se on koko ajan lavalla, mutta välillä vain osa muusikoista on äänessä. Näin toteutuisi myös ajatus pienyhtyeestä.

Työryhmä täydentyi, kun mukaan tuli Sibelius-Akatemian oma valoteknikko Sirje Ruohola. Toimitin hänelle äänimateriaalia hyvissä ajoin ennen konserttia ja sain siitä positiivista palautetta. Sirjen kanssa työskentely oli vaivatonta ja miellyttävää.

Syyskaudella varsinainen luova työ pääsi käyntiin melko hitaasti. Sävellystyöni painottui koko ajan yhtyeen osuuteen. Äänitin ideoita tietokoneelle, esittelin niitä seminaarissa ja kuuntelin musiikkia saadakseni uusia näkökulmia sovittamiseen. Tapasin loppuvuoden aikana Jarmon muutamia kertoja, ja kävimme läpi työstämiäni kappaleita esitellen ideoita puolin ja toisin. Olin vaikuttunut Jarmon paneutumisesta asiaan ja iloinen siitä, että yhteistyömme tuntui niin luontevalta.

Työskentelyolosuhteisiin syyskaudella vaikutti se, että hoidin osan päivästä esikoistamme, ja se, että opetin kahtena iltana viikossa. Loppuvuodesta sain lisäksi tietää olevani vihdoin toista kertaa raskaana. Konsertin valmistamisen aiheuttaman paineen lisääntyessä päätin vähentää opetusta kevätkaudella sekä laittaa esikoisen kokopäivähoitoon. Raskaus eittämättä vaikutti työn edistymiseen, mutta onnekseni siitä aiheutuneet vaivat olivat hyvin lieviä. Saatoinkin keskittää päähuomioni ja -huoleni konsertin työstämiseen.

Tammikuusta 2009 alkaen sain mahdollisuuden työskennellä kokopäiväisesti konserttia varten. Suurin osa ajasta meni yhtyeosuuksien säveltämiseen ja sovittamiseen. Varovainen toiveeni oli ulkomuistista esitetty konsertti, mikä vaikutti jonkin verran kirjoittamaani musiikkiin. En halunnut rasittaa muusikointani kohtuuttomalla määrällä henkilökohtaista harjoittelua. Säveltäessä pidin mielessä myös muusikoiden henkilökohtaiset vahvuudet laulajana tai soittajana. Mukanaolijoiden varmistuttua pystyin määrittelemään käytettävissä olevan ambituksen lauluosuuksissa. Sävellystyötä varten tarvitsin kipeästi tukea, ja minulle myönnettiinkin sävellystunteja Heikki Valpolalta. Hänen tunneillaan sain hyviä ohjeita sekä ahaa-elämyksiä. Jo se, että esittelin jotain kohtaa ulkopuoliselle auttoi minua keksimään parempia sävellyksellisiä ratkaisuja, ja lisäksi sain tapaamisissamme tärkeää positiivista palautetta.

Tätä konserttia valmistaessani tunsin todella säveltäväni. Istuin pianon ja tietokoneen ääressä ja haaskelin rytmejä, harmonioita ja melodioita soittamalla paljon pianoa. Olisi voinut kuvitella, että musiikki syntyisi ennemmin viululaulamalla, mutta minulle pianon ääressä säveltäminen tuntui sopivan hyvin. Sain äänitettyä sähköpianooni kaksi raitaa, ja saatoinkin nopeasti kokeilla miltä joku idea kuulostaa kolmella stemmalla tai soinnuilla ja bassokululla säestäen.

Työn edetessä aloin säveltää myös viululaulamalla. Äänitin ideoita Garage Band -ohjelmalla sekä Pro Toolsilla. Näin sain kuvan siitä miltä sävellykseni suunnilleen kuulostavat oikeilla instrumenteilla. Projektin aikana opettelin käyttämään auttavasti Sibelius-nuotinkirjoitusohjelmaa, jota käytin myös säveltämiseen kokeillen erilaisia rakenne- ja harmoniavaihtoehtoja kirjoittamalla ne nuotille ja kuuntelemalla niitä.

Sävellysideointi oli käynnissä lähes vuorokauden ympäri. Yöllä herätessäni työstämisen kohteena oleva kappale alkoi heti soida päässä. Autolla ajaessa kuuntelin radiota ja kiinnitin erityisesti huomiota jousisovituksiin, bassolinjoihin sekä laulustemmoihin. Siihen, että tunsin ensimmäistä kertaa todella säveltäväni vaikutti varmasti myös lähes krooninen luomisen tuska. Usein keksittyäni jonkin teeman tai musiikillisen idean työstin sitä esimerkiksi kaksi päivää vain huomatakseni, etten pääse idean kehittämissä eteenpäin. Silloin tehty työ ja aika tuntui menneen hukkaan ja turhauin. Helpottavia ja vapauttavia hyvän inspiraation hetkiä oli yllättävän harvoin, mutta olin silti hyvin innoissani säveltämisestä.

Muusikoiden väliseen kommunikointiin saadaan suhteellisen helposti huumoria ja iloa, mutta tuntui hankalalta löytää niitä keinoja, joilla huumoria saisi musiikkiin itseensä. Aikaa ei lopulta ollut riittävästi pureutuakseni tähän humoristiseen elementtiin kovin syvällisesti. Luotin siihen, että hauskuus löytyy pääasiassa muusikoiden välisistä eleistä ja heidän tuottamistaan äänistä.

Harjoittelu ja opiskeleminen

Suuren yhtyeen harjoittamisessa suurin ongelma oli saada kaikki paikalle yhtä aikaa. En ollut vaurautunut siihen, että kahdeksan ihmisen aikataulut oli niin vaikea saada sopimaan yhteen. Äänitin lähes kaikki harjoitukset ja lähetin yhtyeläisille työstämisen avuksi aina viimeisimmät versiot soitetuista kappaleista. Opettelu ei siis ollut vain nuottien ja yhteisharjoitusten varassa. Minun olisi pitänyt valmistaa joitain asioita ja ideoita pidemmälle, ennen kuin vein ne yhtyeen työstettäväksi, mutta olin niin tottunut Loituman kanssa tekemään sovituksia yhdessä, etten osannut valmistautua tämän yhtyeen kanssa paremmin. Varsinkin ensimmäisissä harjoituksissa meni paljon aikaa yksityiskohtien, muun muassa jousitusten ja stemmajakojen selvittämiseen. Piti ottaa huomioon äänialat sekä soitettavan ja laulettavan äänen suhde toisiinsa. Esimerkiksi joillekin oli helpompaa laulaa ja soittaa samaa ääntä, mutta joidenkin mielestä oli helpompi kuulla sävelpuhtaus, jos soitti yhtä säveltä ja lauloi toista. Koska useimmiten joku puuttui, jouduin paikkaamaan jotain stemmaa, enkä päässyt kokeilemaan omaa osuuttani yhteisharjoituksissa.

Omien viululauluosiuksieni harjoittelemisen jäi liian vähälle, mutta paine saada aikaan musiikkia koko yhtyeelle oli niin kova, että jouduin nipistämään säveltämiseen aikaa omasta harjoittelusta. Toisaalta lohduttauduin sillä ajatuksella, että tämän konsertin pääasia oli nimenomaan musiikin tekeminen viululauluyhtyeelle. Se oli jälleen uusi aspekti tutkimuskohteeseeni. Siinä mielessä koin pääasian toteutuvan.

kuva 19. Työpöytä. Kuvaaja Hanni Autere.

Jarmo oli kuuntelemassa yhtyeen harjoituksia useaan otteeseen ja teetti yhtyeellä pyynnöstäni muutamia improvisointiharjoituksia. Niistä saimme arvokasta kokemusta, ja ne vaikuttivat osaltaan konsertissa tehtyyn improvisaatioon. Yleisesti ottaen olin hyvin tyytyväinen Jarmon osuuteen, hänen rauhalliseen olemukseensa ja syventyneeseen otteeseensa työstäni.

Huhtikuun alussa pidettiin toinen kolmepäiväisistä harjoitusperiodeista. Kahtena ensimmäisenä päivänä paikalla oli kuusi muusikkoa. Annoin nuotit kahdesta kokonaan uudesta kappaleesta (*Helios* ja *Krazem*) ja lisäksi *Hämmin* uudesta osasta taitteineen. Jo ensimmäisenä päivänä kävi ilmi, että tämä periodi tulisi olemaan hyvin hedelmällinen. Tunnelma oli innostunut, ja saimme paljon aikaa. Kappaleet hioutuivat vielä lisää toisena päivänä, ja soitimme jo osia kappaleista ulkoa. Tuon periodin viimeisenä päivänä, sunnuntaina 6.4., pidettiin konsertin esitarkastus ja päivä oli siihenastinen huipennus; oli suurta juhlaa saada kaikki paikalle yhtä aikaa. Vasta tuolloin selvisi lopullisesti mitkä ovat minun osuuksiani. Ohjelma oli saatu kasaan ja enää puuttui viimeistely, johon oli vielä kaksi viikkoa aikaa.

Se, että koko yhtye oli paikalla esitarkastukseen mennessä vain yhden kerran oli minulle valmistelutyön aikana melko suuri pettymys ja jopa masennuksen aihe. Minulla oli kuitenkin koko ajan vahva luottamus siihen, että konsertista tulee tutkintoni ehdoton huipennus. Muutamat yhtyeläisistä valoivat uskoa siihen, että muusikot tekevät osuutensa ammattitaitoisesti ja taitavasti. Opin projektin myötä varautumaan jatkossa siihen, että suuren esiintyjäjoukon kanssa esiintyminen vaatii toleranssia eri lailla kuin yksin esiintyminen.

Ajattelin saavani yhtyeen osuuksia valmiiksi huomattavasti aiemmin kuin lopulta sain. Psykkisen paineen tunne alkoi kertyä pikku hiljaa jo syyskaudella, ja kevätkauden alussa olin jo melko stressaantunut. Säveltäminen, yhtyeen harjoittaminen ja lapsiperheen arki muodostivat haastavan yhdistelmän. Apurahojen anomiseen ja harjoitusaikataulujen tekemiseen kului paljon aikaa, mikä harmitti kun olisi pitänyt päästä säveltämisen kimppuun. Uupumuksen vaivatessa kaipasin kovasti tukea ja kannustusta, ja onneksi sitä sainkin työryhmän jäseniltä.

Sain kevään aikana opetusta Aino Laukolta ja Outi Pulkkiselta, joilla oli paljon annettavaa äänenhuollon ja kehonhallinnan alueilla. Improvisaatiota opiskelin Jouko Kyhälän johdolla. Nämä työkiopinnot olivat olennainen osa projektia, sillä ne olivat suoranaisesti apuna konserttia esitettäessä.

Lukuun ottamatta ensimmäistä konserttia improvisointi on ollut pääasiallinen työmuoto musiikkia tehdessä. Neljännen ja erityisesti tämän viimeisen konsertin työstämisessä pääsin improvisoimisessa uudelle tasolle. Erityisesti viululauluyhtyeen yhteiset improvisaatiot olivat innostavia, mutta myös Joukon tunneilla sain monia ahaa-elämyksiä asiasta.

Olin tunnollisesti paikalla jatkotutkintoseminaareissa ja esittelin siellä työtäni useaan otteeseen. Keskustelut jäivät usein hiukan kesken, koska aikataulun tiukkuuden takia varaamaani aikaa jouduttiin lyhentämään. En saanut niin paljon palautetta työstäni kuin olisin halunnut, ja osaltaan syytä oli myös se, etten pystynyt aina esittämään kovin valmiiksi mietittyjä asioita. Sävellysten kanssa puurtaminen ei jättänyt aikaa pohittamiselle ja kokonaisuuden tarkastelulle. Päällimmäisenä oli lähes koko ajan tunne riittämättömyydestäni ja luomisen tuskasta.

Konsertti

Valmistautuminen konserttiin alkoi iltapäivällä, kun kokoonnuimme esiintyjien kanssa Kamari-musiikkisaliin. Suunnittelimme lähituntien työjärjestyksen, ja kun viimeinenkin muusikko ehti paikalle testasimme akustiikkaa, sovimme esiintymispaikat ja teimme läpimenon. Sirje oli asentamassa valoja samaan aikaan. Ennen konserttia ei jäänyt kovin paljon aikaa keskittymiselle, mutta tunnelma yhtyeläisten kesken oli hyvin positiivinen.

Olin pyytänyt jatko-opiskelijakollegaani juontamaan konsertin alun. Tällainen ”sisäänheitto” oli yksi niistä asioista, joka teki konsertista vapautuneemman. Kävellessämme lavalle yleisöstä jo kuului huudahduksia, mikä loi valoisaa tunnelmaa saliin.

Valon aika oli sekä konsertin että ensimmäisen kappaleen nimi. Halusin kokeilla sävellyksessä selkeästi klassisen kuuloista laulua yhdistettynä viuluun. Kappale alkoi syntyä pianoa soittamalla, jolloin keksin lyhydisessä asteikossa kulkevan riffin. Työnimenä oli *Auringonnousu*, jota kuvaamaan tein alun staattisen koko yhtyeen kvinttipohjaisen sointimaton, jonka päälle viululauloin unisono-soolon. Päivänkoitosta lähti ajatus jatkosta, jossa valo täyttää maiseman ja luonto herää. Sitä kuvaamaan syntyi kappaleen nopea osa, jossa on kolmiääninen viulusatsi, soolo-osuuksia ja koko yhtyeen viululaulua. Koska nopeasta osasta tuli lopulta pidempi kuin alun maalauksellisesta rauhasta, vaihdoin kappaleen nimen *Valon ajaksi*. Siitä sain myös keväisen nimen konsertille. Yleisöstä kuului kappaleen jälkeen huudahduksia, joten olimme onnistuneet antamaan valoa kuulijoiden mieliin.

Koska minulla oli käytössäni kokonainen yhtyeellinen viululaulajia, halusin kokeilla miltä kuulostaisi yhteinen improvisaatio tällä kokoonpanolla. Harjoituksissa tekemämme kokeilut olivat inspiroivia, ja päätin ottaa ohjelmaan koko ryhmän improvisaation. *Tuokio* oli sijoitettu ohjelmaan ehkä hieman liian aikaisin, mutta ajattelin yleisön olevan tuossa vaiheessa varmemmin vastaanottavainen. Tätä osiota olisi ehkä voinut suunnitella enemmän, sillä se kuulosti paikoitellen hiukan sekavalta. Kahdeksan muusikon voimin improvisaatiosta tulee helposti hyvin runsasääninen. Basson rooli oli melko dominoiva, sillä se erottui selvästi muusta, korkeammasta rekisteristä. Jotkut aiheet olisivat voineet kehittyä pidempään, mutta oli välillä hankala päättää mitä ideaa lähdetään työstämään ja mitä ei. Ryhmän yksimielisyys tämän suhteen olisi varmasti karttunut lisäharjoituksilla.

Keksin kysyä Minna Padillaa tekemään kanssani duonumeron. Minna on yhtyeläisistä eniten viululaulanut samaan tapaan kuin minäkin. Hän tarjoutui tuomaan harjoituksiin omia kappaleitaan, joista sitten valitsimme yhden. Alun perin ajattelin tämän duonumeron sisältävän myös vapaan improvisaatio-osuuden, mutta jätimme sen pois, koska ohjelmassa oli jo melko pitkä koko yhtyeen improvisaatio. *Tanssivaa rakkautta* oli mielenkiintoista työstää, koska en ollut aiemmin esittänyt muiden säveltämiä viululaulukappaleita.

Tässä välissä ollut *Krazem* on esimerkkikappaleena, joten esittelen sen seuraavassa luvussa tarkemmin.

Halusin tuoda esille koko yhtyeen unisonoa, ja *Hämärän* aiemmin käyttämätön, kymmenen vuotta sitten säveltämäni melodia tuntui siihen sopivalta. Koska kaikki muusikoista ovat soittaneet ja laulaneet klassista musiikkia, tuntui luontevalta tuoda esille myös perinteistä jousiorkesterin sekä sekakuoron saundia, jota *Hämärässä* hyödynnetään. Kappaleessa oli myös esittämäni improvisoitu, enimmäkseen altolla esitetty soolo.

Helios sai alkunsa Jarmon ehdottaessa konsertin lopetuskappaleeksi ”renkutusta”. Tämä reipastempoinen, kolmiääninen oodi valolle syntyi viime tipassa. Kappaleen tuoreus aiheutti jonkin verran epäpuhdasta intonaatiota sekä rytmistä epätarkkuutta. *Helios* kuitenkin puolusti paikkaansa rauhallisten osien välissä. Nopeasta temposta johtuen tein *Heliokseen* melko yksinkertaiset lauluosuudet.

Ahdistava kiireen tunne ja valtava työmäärä projektin aikana sai minut kaipaamaan rauhaa ja kiireettömyyttä. Ihastuin Larin-Kyöstin runoon nro 1 sarjasta *Hämärän ääniä*, koska se kuvasi omaa tunnetilaani niin täsmällisesti. Viimeinen kappale, *Ilta*, alkoi syntyä runon ympärille, ja siihen muodostui kaksi erilaista tunnelmaa. Alkuosassa houkutellaan pehmeällä äänimaisemalla illan hämyä ja rauhaa tulevaksi, ja toisessa osiossa manataan pois kiirettä ja meteliä hakkaavalla jousisatsilla säestetyllä kuorolla. Konsertin varsinainen ohjelma loppui viimeisen osan a cappella -kuoron pehmeään pyyntöön: ”Tule, iltainen mieli”.

Encorena yhtye esitti *Krazemin* nopeasta osasta loppupuoliskon. Yleisön yhä aplodeeratessa menin vielä lavalle yksin, ja esitin neljänneistä konsertista *Uni*-nimisen kappaleen. Yleisö kuunteli sitä

hämmentävän hiljaa. Konsertin ja koko tutkinnon taiteellisen osuuden päättymisen kruunasi *Unen* jälkeen yleisöstä kuulunut äänekäs ”JIHUU!”.

Esimerkkikappale Krazem

Viimeinen konsertti sisälsi useita esimerkiksi kelpaavia sävellyksiä. Valitsin *Krazemin*, koska sen molempien osien luonteet kuvaavat mielestäni hyvin tutkintoprosessin lopuksi löytynyttä musiikkouteni ydintä. Ensimmäinen osa on tulos tutkimusmatkailusta mielikuvien innoittamien saundien maailmaan, ja toinen ilmentää puhdasta musisoimisen iloa. Viululaulamisen kannalta *Krazem* sisälsi useita asioita, joita olin pohjustanut jo edellisessä konsertissa.

Eeron, Saran ja minun trion kaaduttua aikatauluongelmaan pyysin Saraa mukaan duonumeroon. Halusin yrittää jotain villiä hulluttelua hänen kanssaan, mutta huomasin, etten ainakaan vielä kykene sellaiseen. Olin kehitellyt ideaa käyttää eri kieliä saundinomaisesti, ja halusin kokeilla tuottaa unkarin tai tsekin kuuloista kieltä. Työstin joitain tavuja, jotka kuulostivat sen suuntaisilta, ja lopulta kappaleeseen muodostuivat tietyt äänteet ja sanat, jotka sitten opetin myös Saralle. Aloin kirjoittaa d-pohjaiseen hidastempoiseen kappaleeseen basso-osuutta alun improvisatorisen soolon jatkeeksi. Musiikillinen painopiste oli alusta lähtien vahvasti resonoivissa riitaisissa intervaleissa ja erityisesti laulun Itä-Eurooppaan viittaavassa äänenvärissä sekä sanoituksessa.

kuva 20. Viululaulijat eli Lassi Logrén, Minna Padilla, Hanni Autere, Tuukka Haapaniemi, Sara Puljula, Kukka Lehto, Anna E. Karvonen ja Selina Sillanpää. Kuvaaja Jorma Airola.

Kaipasin lisäksi jotain rytmikästä, ja aloin hahmotella erilaisia parittomista tahtilajeista muodostuvia melodioita. Lähtökohta oli ilakoiva tunnelma sekä rytmi, ei niinkään melodia. Ideoista syntyi lopulta G- ja A-duurissa kulkeva 7/8-melodia, jossa on vaikutteita itäeurooppalaisesta kansanmusiikista. Toinen osa oli alun perin tarkoitus esittää kokonaan duona, mutta päätin sitten tehdä vielä C-osan, johon kirjoitin neliäänisen a cappella -kuoron. Hiukan myöhemmin syntyi ajatus ottaa loppuun kaikki viulutkin, joille tehty tekstuuri syntyi osittain hyvin mekaanisesti kirjoittamalla melodiaan sopiva stemma. Yhteisharjoitusten aikana sovitus sai uusia piirteitä, ja lopulta kaikki myös lauloivat viimeisissä osissa.

Krazemin ensimmäinen osa alkoi juontamatta edellisen kappaleen jälkeen. Leikkaus oli onnistunut, mutta saundillisesti hidas osa olisi voinut olla selkeämpi. Toisen osan alussa improvisoitu johdannon lauluosuus onnistui mielestäni hyvin. Muistan nauttineeni esiintymisestä tuossa kohdassa erityisesti. Koin ensimmäistä kertaa, että improvisoiminen yleisön edessä voi olla hauskaa. Yleisöstä kuuluneet pari naurahdusta tuntuivat sykehdyttäviltä, ja lisäsivät positiivista tunnelmaani. Sovituksellisesti toisessa osassa oli ontuvia kohtia, mutta sitä oli erittäin mukava soittaa ja laulaa. Tämä varmasti näkyi ja kuului yleisölle, joka hurrasi kappaleen jälkeen.

Alkuosan improvisoidun osan nuotintaminen oli jälleen Timon tehtävänä. Duo-osuuden pohjana oli alkuperäinen nuotti. Siihen teimme tahoillamme täsmennyksiä (Nuottiesimerkki 8). Liite-cd:llä katkelma on kappaleen alusta kohtaan 3:03. Timon luonnehdinta *Krazemista*: ”Rubato-alku pariäänineen ja vocalese-lauluineen tuo balkanmaisen tunnelman hienosti esiin. Molliasteikko ei tässäkään kuulosta surumieliseltä vaan pikemminkin iloiselta. Basson ja laulun mukaan tulo lopettavat osan onnistuneesti.”

Jälkitunnelmat

Pääasiallinen tunteeni konsertin jälkeen oli innostunut ja positiivinen. Rankka opiskelemis- ja luomisprosessi huipentui hyvin onnistuneeseen esitykseen. Olin sanomattoman tyytyväinen yhtyeen ponnisteluihin edeltävinä viikkoina sekä konsertissa. Projektin jälkeen häämöttävä helpotus ja paineisen tunteen päättymisen kytivät alitajunnassa, ja vaikuttivat positiivisesti esiintymiseeni. Konsertti ei myöskään tuntunut niin tutkintomaiselta kuin edelliset, mistä olin hyvin iloinen. Tavanomaisempi suora kontakti yleisöön tuntui minulle luontevammalta ja helpommalta kuin useassa konsertissani toteutettu juontamattomuus ja aplodittomuus. Tavoitteeni yleisöystävällisemmästä, valoisan tunnelman konsertista toteutui.

Muusikkouteen, säveltämiseen ja viululauluun liittyvien tavoitteiden saavuttamista projektin aikana helpotti se, että mukana oli joukko arvostamiani taitavia muusikoita. Heidän panoksensa inspiroi ja asetti vaatimuksia, joiden vuoksi ponnistelin ja joita tavoittelemalla omaksuin paljon uutta. Koska kyseessä oli tutkintoprosessin eräänlainen päätepiste, tuntui hyvältä huomata oppineensa paljon uutta muusikkona, säveltäjänä sekä yhtyeen johtajana.

Asiaa kovin paljon suunnittelema ohjelma sisälsi jonkinlaisen soolon jokaiselle, ja ajattelin sen olleen motivoivaa yhtyeläisille. Opin taas enemmän ymmärtämään muusikkoutta ja sitä miten olennaista on antaa tilaa luovalle ilmaisulle. Sitä olisi voinut olla enemmänkin, mutta koska kyseessä oli minun tutkintokonserttini, en halunnut jakaa vastuuta liikaa muille.

Jos olisin tiennyt miten valtava urakka tällainen opiskelumäärä ja sävellystyö on, olisin varannut valmisteluun puoli vuotta enemmän. Mikäli aikaa olisi ollut käytettävissä olisin ottanut lisää sävellys- sekä improvisaatiotunteja, koska ne olivat olennainen apu konsertin valmistamisessa. Tämä projekti oli minulle upea tilaisuus oppia taas lisää, vaikka se oli myös aivan valtava ponnistus. Työskentelin sekä psyykkisten että fyysisten voimieni äärirajoilla, mutta koko ajan ajatellen, että tulossa on hieno konsertti.

Viululaulamisen harjoittelu olisi niin ikään vaatinut lisää aikaa. Huomasin hyvin pian sävellystyön aloitettuani, että suurin osa ajasta meni muuhun kuin viululaulamisen harjoitteluun. Oma suoritukseksi konsertissa olisi varmasti ollut parempi, mikäli olisin ehtinyt perusteellisesti paneutua myös soiton ja laulamisen yksityiskohtiin. Jossain vaiheessa asia mietitytti, mutta päätavoitteeni kuitenkin oli tällä kertaa säveltäminen yhtyeelle. Vaikka tutkintoprosessi lähene loppuaan kehitykseni viululaulajana ei ollut päättymässä. Pikemminkin päinvastoin.

Sain vihdoin vakuutettua myös lautakunnan, joka antoi pääasiassa positiivista palautetta. Kritiikin kohteista, kuten ajoittaisesta epätäsmällisyydestä olin samaa mieltä. Harmittelin yhteen ääneen lautakunnan kanssa esiintyjien yhteisten harjoitusten vähyyttä ja hehkutin yhteen valtavaa potentiaalia jatkoa ajatellen.

Jarmolta saamani kirjallinen palaute oli hyvin innostava: ”Hanni onnistui mielestäni loistavasti konserttia varten asetettujen tavoitteiden osalta. Monipuolinen muusikkous ja säveltäjäys nousi hienosti esille. Ensemble työskenteli innostuneesti ja ihailtavan sävykkäästi. Konsertin tunneskaala ja teemat toteutuivat kirkkaasti ja raikkaasti. Oli ilo työskennellä Hannin ja koko porukan kanssa!”

Kommentteja yleisöltä ja esiintyjiltä

”Kiitos, oli upea musiikkielämys kuulla illan keikka!”

(Kirsi V.)

”Hanni! Superisti KIITOS, OLI ILO JA KUNNIA OLLA MUKANA! Olit ihana.”

(Anna E. K.)

”Kiitokset vielä eilisestä konsertista. Se oli tosi mahtava.”

(Mirja A.)

”Kiitokset ja onnittelut vielä konsertista!! Se meni hienosti, helminä Krazemin eka osa ja sinun encore!”

(Lassi L.)

kuva 21. Puhun puille -levyä äänittämässä. Kuvaaja Mika Autere.

Krazem part 1

Hanni Autere

Rubato

Voice

mf Kra - zem, *cresc.*

Viola

mf *f* *mf* *f* *mf* *f* *mf* *dim.* *p* *cresc.* *mf* *dim.* *mp* *cresc.* *mf*

11 *gliss*

Voice

f kra - zem nu - ju. *mf*

Vla.

mp *mf*

19 *gliss*

Voice

f Kra - *vibrato* zem, *gliss.*

Vla.

mp *mf*

27 *gliss*

Voice

3 Kra zem nu - ju

Vla.

3

34 *gliss*

Voice

3 *3* *3* *3*

Vla.

3 *3* *3* *3*

41

Voice

Kra - zem nu - ju.

Vla.

48 *gliss*

Voice

Kra - zem nu - ju.

Vla.

56 Kra - zem, _____

Voice *f* *mf cresc.* *f*

Vla. *f* *mf cresc.* *f*

Cb. *f arco* *mf cresc.* *f*

62 kra - zem_ nu - ju, _____ kra - zem_ nu - u - ju. Kra - zem, _____

Voice *mf cresc.* *f* *mf* *cresc.* *f* *mf cresc.* *f*

Vla. *mf cresc.* *f* *mf* *cresc.* *f* *mf cresc.* *f*

Cb. *mf cresc.* *f* *mf* *cresc.* *f* *mf cresc.* *f*

67 kra - zem_ nu - ju, _____ kra - zem_ nu - u - ju.

Voice *mf cresc.* *f*

Vla. *mf cresc.* *f*

Cb. *mf cresc.* *f*

71 Dzen - dzy - re dzy - ri - no. Kra - zem_ ne.

Voice

Vla.

Cb.

10 Epilogi

Kirjoittaminen ja nuotintaminen

Nostan lopuksi esille ajatuksia, jotka ovat kirkastuneet minulle saatuaani tutkinnon taiteellisen osuuden valmiiksi. Kirjoittamisen myötä nuo asiat ovat entisestään selkiytyneet samalla kun olen jatkanut opiskelamista minulle tärkeän kommunikointitavan, kielellisen ilmaisun parissa. Siinä, että tein tutkintooni liittyvän kirjallisen työni vasta viimeisen konsertin jälkeen oli hyvät ja huonot puolensa. Vaikka matkan varrella tallennetut dokumentit ovat olleet suureksi avuksi, on asioita, joita ei muista monen vuoden takaa. Toisaalta ajan kuluminen on ollut hyödyksi, sillä kaiken tämän analysoimiseen on ollut jälkikäteen huomattavasti paremmat edellytykset.

Kuten konsertteja valmistaessa myös tätä kirjoittaessani muiden kommentit ovat olleet korvaamattomia. Kirjallista työtäni on puitu vuoden ajan useaan kertaan jatkotutkintoseminaareissa, ja olen luetuttanut osia siitä lukuisilla tutuillani, joilta olen saanut arvokasta palautetta. Monella tapaa kirjoitusprosessi on ollut hämmentävän saman tapainen kuin mikä tahansa tutkinnon konsertti-projekteista. Ajatusten kerääminen ja muokkaaminen kirjallisesti esityskelpoiseksi on varsin samanlaista kuin säveltäminen ja harjoitteleminen. Voin liioittelematta sanoa, että omalla kohdallani kirjallinen työ on ollut vähintään yhden tutkintokonsertin veroinen urakka.

Kirjoittaessani olen kiihkeästi imenyt oppia sekä tyylillisistä että kieliopillisista yksityiskohdista. Olen myös joutunut pohtimaan tapoja ilmaista asioita, jotka ovat itselleni itsestäänselvyksiä tai niin tunnepohjaisia, että niitä on vaikea pukea sanoiksi. Tutkintoprosessin analysoiminen kirjallisesti on ollut olennainen osa kokonaisuutta ja tärkeä väline prosessin tulosten sekä ajatusteni esille saamisessa ja selkiyttämisessä.

Esimerkkikappaleita nuotintaessa törmäsin osaamattomuuteeni nuotinkirjoitusohjelman kanssa sekä siihen tosiasiaan, että tyhjentävää tapaa siirtää soivat äänet kirjalliseen muotoon ei ole. Oma työni sisälsi myös pohdintaa siitä mikä on olennaista laittaa näkyville ja mikä ei. Niin ikään oli mielenkiintoista jälleen huomata kuinka dominoiva lauluääni on suhteessa viuluun tai alttoon. Monessa kohdassa oli hankala erottaa soittimen sävelet laulun alta. Toisaalta, silloin olen päässyt tavoitteeseeni viulun ja laulun ykseydestä.

Nuotinnostyössä sain avuksi säveltäjä-muusikko Timo Alakotilan, jonka kanssa kävimme läpi nuotinnettavan materiaalin hyvin huolellisesti. Sävellysteni jouduttua viivaston vangiksi hahmotin tekemisiäni aivan uudella tavalla. Toisaalta erityisesti improvisoidun musiikin näkeminen nuotilla tuntui omituiselta, mutta toisaalta se konkretisoi esityshetkellä tapahtuvan sävellystyön tuloksia. Panin merkille muun muassa runsaan muuntelun *Meret suuret sulavat* -kappaleessa sekä yleisesti laulun lukuisat korusävelet. Sekä Timo että minä kuulumme *Krazem*-nuotinnoksen soivassa osuudessa harmoonin, jota äänitteellä ei ole. On mahdotonta tietää miltä yhteissointimme on esityksessä tarkalleen kuulostanut, mutta tuonkaltainen illuusio on juuri sellainen joita haluan saada viululaulumusiikilla aikaan.

Luovat prosessit ja opiskeleminen

Jatko-opintojeni keskiössä oli hyvin vahvasti itselleni uusien asioiden tutkiminen ja niiden opettelu. Lähestyin aiheitani useista uusista näkökulmista, mutta samalla pääsin etenemään yhä

syvemmälle pohdinnoissa siitä, mitä haluan muusikkouteni ja viululauluni olevan. Tutkintoprosessin aikana löysin olennaisia asioita muusikkoudestani ja samalla uusia ulottuvuuksia persoonastani. Jatkotutkiminnon tekeminen oli ainutlaatuinen tilaisuus kehittää itseäni, ja se mahdollisti sellaisten asioiden tekemisen, joita en muutoin olisi päässyt kokemaan. Samaan tulokseen ovat tulleet omalla kohdallaan monet muut taiteellisen tohtorintutkiminnon tehneet muusikot, ja liityn nyt ylöspäin ja kiitollisena heidän joukkoonsa.

Ajan kulumisen prosessin aikana on ollut merkityksellistä. Olen samaan aikaan tullut äidiksi, rakentanut talon, kamppailut terveyteen liittyvien asioiden kanssa ja ennen kaikkea kypsynyt taiteilijana. Erilaiset kokemukset elämässä eivät voi olla vaikuttamatta tekemääni musiikkiin, ja siksi olen kuvannut kirjallisessa työssäni myös työelämän ulkopuolisia asioita. Taiteellisen osuuden tekemisessä toistuivat samat vaiheet ja asiat: suunnittelu, sävellys- ja harjoittelutyö, toivo ja epätoivo, esitys, palautekeskustelu ja toipuminen. Tutkintokonserteissa kuultavissa on ollut vain jäävuoren huippu. Esitystä varten tehdystä työstä saatu tiedollinen ja taidollinen pääoma on paljon suurempi.

Alkuperäinen tutkintosuunnitelmani toteutui hyvinkin tarkasti, sillä konserttien painopisteet olivat neljässä konsertissa alkuperäisen idean mukaiset. Esitetystä musiikista lähes kaikki oli säveltämäni ja muutamat käytetyt kansansävelmät sekä muiden sävellykset olivat esittäjien ja minun yhdessä sovittamia. Tavoitteeni muusikkouden monipuolistamisesta ja syventämisestä kirkastui koko ajan tutkintoprosessin edetessä.

Olen saanut tutkiminnon tekemisen aikana korvaamattoman arvokasta ohjausta monilta arvostamilta muusikoilta, ja monet muut taidot ammattilaiset ovat olleet toteuttamassa konserttejani. Olen esityksiä valmistaessa joutunut pohtimaan ja opiskelemaan muun muassa mitä tarkoittavat muusikkous, tulkitseminen, heittäytyminen, säveltäminen ja improvisoiminen.

Kaikki konsertit ensimmäistä lukuun ottamatta syntyivät melko suuren paineen alla. Tähän vaikutti pääosin se, että jouduin omaksumaan niin paljon uutta ja keskittymään niin moneen asiaan samanaikaisesti. Ohjelman valmistamisen ja esittämisen lisäksi olen saanut kokemusta lukuisista asioista: käsiohjelmien ja julisteiden teosta, äänentoistosta, visualisoinnista sekä projektinhallinnasta. Viimeksi mainittuun liitän varsinaisen luomisprosessin lisäksi aikataulujen sopimisen, työryhmän valinnan, päiväjärjestyksen suunnittelemisen sekä perhe-elämän sovittamisen työhön.

Omien voimien ja kykyjen mitoittamisessa oli paljon tekemistä, eikä se aina onnistunut parhaalla tavalla. Luovat prosessit olivat hyvin kuluttavia, koska omat taidot tuntuivat uusien asioiden kanssa painiessa riittämättömiltä, ja käytettävissä oleva aika tuntui hupenevan liian nopeasti. Samaan aikaan, erityisesti kahden viimeisen konsertin sekä kirjoitustyön kohdalla, elämäntilanne oli minulle pienten lasten äitinä hyvin uuvuttava. Paineet kunkin projektin valmistumiseen olivat kovat, sillä jo tehty työmäärä oli hyvin suuri, enkä halunnut luovuttaa. Päämäärätietoisuuteni ruoski minua saattamaan työn loppuun alkuperäisessä aikataulussa, vaikka monessa kohdassa matkan varrella olisi ollut viisainta pysähtyä. Tämä prosessin myötä olen taitavampi olemaan itselleni armollinen, kun tilanne sitä vaatii.

Jatko-opiskelijana asennoiduin konserttien valmistamiseen oppimisprosesseina, ja pyrin tekemään jotain itselleni tuntematonta. Ensimmäinen konsertti oli projektina melko helppo, koska siinä vaiheessa en vielä paneutunut merkittävästi uudenlaisiin äänenväreihin, äänentuottotekniikoihin tai sävellyksiin. Koko konsertin esittäminen yksin olisi tuonut lisähaasteen, mutta en uskaltanut ottaa sitä vastaan. Toinen, kolmas ja neljäs konsertti olivat hyvin haastavia esitettäviä, ja niiden valmistaminen sisälsi paljon painimista muusikkouden perusasioiden kanssa. Näissä esityksissä olin yleisön edessä alastomimmillani, koska esitettävässä ohjelmassa oli niin paljon keskeneräisiä asioita. Konserttien työstäminen oli kuitenkin erittäin hyvää kokemusta matkalla muusikkouteni ytimeen.

Vaikka itselleni jäi sellainen tunne, että olisi pitänyt pystyä parempaan, olin kuitenkin tyytyväinen. Tunsin voittaneeni itseni ja rohkaistuneeni tekemään asioita, joita en olisi aiemmin uskaltanut tehdä, saati esittää.

Viidennestä konsertista jäi kaikkein positiivisin tunne. Palasin tuolloin sellaiseen esittämisen muotoon, joka on minulle luontevinta. Nautin mukana olleiden esiintyjien aikaansaamasta soinnista, yhtymusisoinnista ja tavanomaisesta, juonnetusta ja aplodein katkotusta esityksestä. Tämä viimeinen soiva opinnäyte oli itselleni miellyttävin esitettävä, ja se tuntuu olleen koko prosessin ehdoton huipennus.

Ensimmäisen äitiysloman katkaistessa tutkintoprosessini eräs ohjaajani epäili, etten jaksaisi motivoitua sen jälkeen jatkamaan tutkinnon tekemistä. Olin kommentista hämmentynyt, sillä se oli hyvin kaukana siitä mitä itse ajattelin. Ensimmäisen äitiysloman jälkeen esitetyn neljännen konsertin lautakuntatekstiin kirjoitin, että olen entistä innokkaampi jatkamaan opiskelua ja suhtaudun siihen intohimoisemmin kuin aiemmin. Toisen äitiysloman jälkeen opiskeluintoni vain kasvoi. Nyt valmistuessani tohtoriksi koen saaneeni hyviä työvälineitä itseni kehittämisen jatkamiseen.

Konserttien valmistamiseen liittyneet tukiopinnot olivat merkittävä apu. Ilman äänenhuoltoa, kehohallintaa, kokonaisuuden ohjausta sekä sävellys- ja improvisaatio-opetusta lopputulos kussakin projektissa tuskin olisi ollut näiden konserttien kaltainen. Tutkintoprosessin myötä olen saanut kokemusta ja varmuutta, joilla jatkossa selviän esimerkiksi soolokonsertin valmistamisesta vaivatta.

Säveltäminen ja improvisointi

Jostain tuntemattomasta kumpuaa tarve saada aikaan muusikkona jotain omaa ja ainutlaatuista. Siksi etsin omaa ”saundiani”, musiikkia jota ei tarvitse tai voi määritellä muuten kuin että se on minun musiikkiani. Tarve ilmaista itseäni omalla musiikilla syntyi ja kasvoi perusopintojen aikana. Huomattuani miten monipuoliset mahdollisuudet minulla on ilmaista itseäni viululaulamalla, aloin säveltää musiikkia, jossa viulu ja laulu ovat keskiössä. Kuin varkein uppouduin yhä syvemmälle viululaulamiseen niin, että siitä ja muun muassa säveltämisestä tuli aihe tohtorintutkintoon.

Säveltämistapa riippuu musiikkiperinteestä, ja tässä työssäni keskityn lähinnä omaan tapaan tuottaa musiikkia. Se liittyy tällä hetkellä tiukasti viululaulamiseen, jonka olennainen osa on säveltäminen. Yhtä aikaa soittaminen ja laulaminen on hyvin inspiroivaa, ja koska viululaulumusiikkia on olemassa melko vähän, uuden musiikin luominen tulee mukaan luonnostaan. Tähän mennessä sävellystyöni ovat olleet melko pienimuotoisia, joten en kutsuisi itseäni vielä säveltäjäksi. Oman musiikin tekeminen on minulle kuitenkin tärkeää. Tutkinnossa tavoite kappaleiden muotojen, harmonian, rytmiikan ja melodian kehittymisestä monipuolisemmiksi toteutui suureksi osaksi. Koen päässeeni irti siitä säännöllisyydestä ja tuttuudesta, johon mainituissa elementeissä olen aiemmin pyrkinyt. Samalla kun olen keskittynyt säveltämiseen yksityiskohtaisemmin, olen saanut myös aikaan yhä pidempiä kappaleita.

Säveltämisprosessit olivat hyvin rankkoja, mutta opettavaisia. Erityisesti viimeisen konsertin kohdalla Heikki Valpolan sävellystunnit olivat merkittävä apu, sillä kokemukseni suurelle yhtyeelle säveltämisestä oli melko olematon. Viululauluyhtyeelle säveltäessä työ oli välillä hyvin mekaanista. Esimerkiksi tehdessäni taitetta kahden osan välille minulla oli lähtökohtana edeltävän osan loppusointu ja seuraavan osan lähtösointu. Soitin pianosta muutamia sointuja peräkkäin, kunnes ne muodostivat mielekkään kulun ja johdattivat luontevasti jälkimmäiseen osaan. Sitten kirjoitin äänet nuotille joko käsin tai tietokoneella. Pianon ääressä työskennellessäni tunsin tekeväni kuten kuka tahansa ammattisäveltäjä. Opin ymmärtämään kommentteja

siitä kuinka säveltäminen on enimmäkseen puurtamista, ja vain pieni osa siitä on vaivatonta ja helppoa. Toisinaan annoin itselleni tehtäväksi kirjoittaa esimerkiksi jotain ”rytmikästä” tai ”menevää”. Sitten aloin kokeilla erilaisia rytmisiä tai melodisia teemoja, ja parhaassa tapauksessa ne inspiroivat tekemään stemmoja ja bassokulkuja. Huomasin, että loppupuolella tutkintoa oli jo helpompaa saada aikaan myös B- ja C-osia. Säveltämisen tekniikoita en ehtinyt kovin syvällisesti opiskella, mutta kiinnostus niitä kohtaan kasvoi koko ajan ja toivon, että voin vielä palata säveltämisen opiskeluun.

Turvahakuisuuteni takia omasta päästä soittaminen on ollut minulle pitkään lähes mahdoton tehtävä. Minulle on ollut tärkeää tietää mitä tapahtuu seuraavaksi. Tohtorintutkinnon myötä olen päässyt tuosta tunteesta pikku hiljaa pois päin, ja improvisoinnin maailma on avautunut aivan uudella tavalla. Omalla kohdallani tieto improvisoimisen tekniikoista on ollut hyödyksi. Niitä ovat minulle tutkintoprosessin aikana opettaneet Jouko Kyhälä, Anna-Kaisa Liedes, Jarmo Saari ja Eero Grundström. Erityisesti Eeron ja Joukon kanssa olen paneutunut improvisoimisen teoriaan, mistä on ollut paljon apua peruselementtien oppimisessa.

Säveltämiskeinona improvisoiminen on ollut mukana lähes koko ajan. Suuri osa konserttien ohjelmasta sai alkunsa soittelemalla vapaasti mitä vain mieleen tuli. Tekstin ollessa lähtökohtana sen laulaminen satunnaisilla melodioilla oli alkusysäys sävellyksen synnylle. Ajoittain pyrin tietoisesti tuottamaan erilaisia tunnelmia tietyillä äänenväreillä, rytmeillä tai soinnuilla, ja lähdin hakemaan ideoita vapaasti kokeillen.

Viululaulun näkökulmasta improvisoiminen on haasteellista, koska operoitavana on kaksi instrumenttia yhtä aikaa. On helpompaa tehdä jotain hidastempoista ja äänensävyihin keskittyvää kuin esimerkiksi nopeasti etenevää kaksiaänistä kulkua. Tähänastiset improvisaatioharjoitukset ovat osoittaneet, että unohdan helposti laulamisen erityisesti silloin, kun keskityn improvisoimaan toisen muusikon kanssa. Jostain syystä arkailen vielä äänenkäyttöäni yhteisissä improvisaatio-tilanteissa. Yksin viululaulaessa ideat pulppuavat melko vaivatta, mutta kun improvisoimassa on joku muu tilanne muuttuu olennaisesti. Kokemuksen puute tekee myös sen, että joudun keskittymään intensiivisesti pysyäkseen mukana. Instrumenttien käsittelyn rutiini on avainasemassa silloin kun halutaan vaivattomasti tuottaa ennalta sopimattomia ääniä viululaulaen. Improvisatio-opiskelu on ollut myös luottamisen ja heittäytymisen opiskelua. Heittäytymisessä olennaista on rohkeus, joka ei ole kaikilla sisäsyntyistä. Väärien äänien pelko on vähitellen vähentynyt vapaan soittelun myötä. Kuten niin monessa asiassa, myös improvisoinnissa hyvä instrumentin hallinta auttaa tulkintaa.

Olen oppinut arvostamaan improvisointia uudella tavalla, ja erityisesti oman tyylilajini sisällä koen sen nykyään tärkeänä osana muusikkoutta. Siksi olen tyytyväinen, että olen päässyt aiheessa eteenpäin. Yhtenä esimerkkinä tästä on tilanne koko Sibelius-Akatemian yhteisessä jatko-opiskelijoiden seminaarista, jossa vietimme iltaa Kallio-Kuninkalan navetan alakerrassa. Monet esiintyivät vuorollaan ja muutamat toisiaan aiemmin tuntemattomat eri musiikkilajien edustajat improvisoivat yhdessä. Joku ehdotti kahdelle jazz-osastolaiselle ja minulle yhteistä ”diiba-daabaa”. Hetken epäroinnin jälkeen nousimme lavalle ja esitimme kahden laulajan ja yhden pianistin voimin ”diiba-daabaa”. Tuloksena oli hauska ja minulle sykähdyttävä kokemus, koska muutama vuosi aiemmin en olisi missään nimessä uskaltanut edes epävirallisesti samalle lavalle improvisoimaan jazz-ammattilaisten kanssa.

Muusikkous ja esiintyminen

Opettaminen on tärkeä osa muusikkopersoonani esiintymisen ja säveltämisen lisäksi. Olen opettanut soittoa ja laulua pari vuosikymmentä, joten opettajaksi voin kutsua itseäni syystä. Nautin oppilaideni kanssa tehdystä yhteistyöstä, ja viululauluun paneutuminen on herättänyt paljon lisää siihen liittyviä pedagogisia ajatuksia.

Esiintyjänä olen mieluummin yhtyemuusikko kuin soolomuusikko. Nämä eivät sulje toisiaan pois, pikemminkin tukevat toisiaan, mutta sosiaalinen persoonani vain nauttii enemmän yhdessä tekemisestä. Yhtyeessä työskentely on ollut osa muusikkouttani koululaisesta asti, ja se tuntuu minulle luontevalta tavalta tehdä musiikkia. Viululaulaessani yksin muodostan tavallaan yhtyeen itseni kanssa, mutta samaan aikaan pääsen nauttimaan sooloesiintymisen vapaudesta. Tutkintokonserttien sekä iän tuoma kokemus vaikuttavat siihen, että sooloesiintyminen on minulle nykyään helpompaa kuin aiemmin. Se on intensiivisyydessään haastavaa ja vaatii erilaista keskittymistä kuin yhtyemusisointia.

Viime vuosina työstimisen kohteena on ollut rohkeuden lisääminen esiintymisessäni. Selkeästi näyttämöllinen ilmaisu on alue, jossa työskentelyni on hyvin haparoivaa. Olen kuitenkin kiinnostunut oppimaan eri tapoja tuoda esille musiikkiani, ja toivon että saan vielä tilaisuuden näyttämöllisen musisoinnin opiskeluun. Ilmaisullisiin estoihini luultavasti vaikuttaa vahva taidemusiikkitausta, joka on sitonut minua kiinni ennalta sovittuun, valmiiksi pureskeltuun esiintymiseen. Erityisesti toisessa, kolmannessa ja neljännessä konsertissa tavoite oli oppia rohkeutta olla vuorovaikutuksessa kuulijoiden kanssa. Koen saaneeni lisää näitä elementtejä muusikkouteeni, joskin ne voisivat olla vieläkin vahvemmin läsnä.

Vaikka suurin osa ihmisistä tuntuu arvostavan teknistä taituruutta, rohkeus antautua tunteen viettäväksi on ehkä vielä olennaisempaa. Esimerkiksi Maria Kalaniemi (2009, 27) kertoo kirjallisessa tohtorityössään: ”Konkreettisen harjoittelemisen lisäksi tärkeää on hahmottaa, mitä musiikillaan haluaa välittää. Haluan liikuttaa ihmisiä soitollani, haluan välittää tunteita.” (Kalaniemi 2009) Oman kokemukseni mukaan syvällisimmät ihastuksen ilmaukset saadaan usein vähäeleisestä, intimitä esityksestä, jossa ei ole esitelty yliverstaista tekniikkaa tai ällistyttävää tempoa. Musikaalinen ja syvälinen tunnelmaisuus, joka muodostuu tarkkaan mietittyjen ja toteutettujen yksityiskohtien käytöstä on aina koskettavaa. Kyky edellä kuvattuun on mielestäni tärkeä osa hyvän muusikon määritelmää. Se sisältää niin suvereenin soittimenhallinnan kuin koskettavan tulkintataidonkin.

Hyvän laulajan ja samalla myös hyvän muusikon ominaisuuksista puhuu myös Sanna Kurki-Suonio taiteellisen tohtorintutkintonsa kirjallisessa työssä *Laulajan hiljainen haltioituminen*: ”Sävelpuhutta tärkeämpää on ajatuksen kirkkaus, läsnäolon eräs perusedellytys” (Kurki-Suonio 2009, 11). Erityisesti yleisön edessä muusikon ilmaisuun vaikuttavat paitsi läsnäolon taso, myös tekniset taidot sekä olosuhteet, kuten vireystila ja yleisöstä kuuluvat äänet. Kun kuulijoista joku yskäisee tai huudahtaa herkässä ja hiljaisessa kohdassa, on esiintyjän keskittymiskyky koetuksella. Koen saaneeni tämän tutkinnon myötä paljon kokemusta erityistä keskittymistä vaativista tilanteista. Siitä on apua myös studiotyöskentelyssä, joissa paineet virheettömään suoritukseen ovat usein kovat. Koen myös saaneeni lisää syvyyttä omaan ilmaisuuni, sekä lauluun että soittoon. Olen oppinut niin ikään liikeilmaisun perusasioita, kuten käsityksen eleiden ja ilmeiden sekä pienenkin liikkeen vaikutuksesta visuaaliseen ja auditiviseen kokonaisuuteen.

Jatkotutkintokonserttien muoto on usein esitys, jossa aplodit eivät katko ohjelmaa. Tämä vaikuttaa paljon siihen, miten esiintyjä joutuu keskittymään suoritukseensa. On varsin erilaista esittää joukko kappaleita, joiden jälkeen tulee aina hengähdystauko yleisön taputtaessa. Se on myös yleisölle hyvin erilainen kokemus. Muusikon näkökulmasta tilanne vaihtelee esitettävän materiaalin ja tyylin

mukaan. Yleisön näkökulma on luultavasti pitkälti sama, sillä kuulija on paljolti esittäjän armoilla, hyvässä ja pahassa. On paljon kiinni esiintyjän ilmaisusta, kuinka sekä hän että yleisö kokevat esitystilanteen. Tutkintokonsertit ovat perinteisesti latautuneet erityisen herkillä tunnelmalla, koska paikalla on lautakunta, joka arvioi esiintyjää suorittajana. Lisäksi näissä konserteissa ohjelman valmistaminen on usein sisältänyt erityisen vaativaa uusien asioiden työstämistä.

On merkillepantavaa, että vaikka oma pääasiallinen tunteeni prosessin keskimmaisissa konserteissa oli epävarmuus, yleisön joukossa oli aina monia, joihin esiintymiseni teki positiivisen vaikutuksen. Esiintyjän on tärkeää muistaa, että yleisö kuulee musiikin tällaisessa tilanteessa ensimmäistä kertaa ja suhtautuu siihen hyvin eri tavalla kuin esiintyjä itse. Konserttiesityksen luonteeseen kuuluu, että kuulija ei huomaa eikä muista jälkikäteen kaikkia yksityiskohtia, vaan kokonaisuuden. Esiintyjä taas muistaa usein ne kohdat, joissa oma suoritus olisi voinut olla parempi.

Tunnen aina suurta kiitollisuutta ja ylpeyttä saadessani esiintyä hyvien soittajien ja laulajien kanssa. Arvostan niitä muusikoita, jotka uskaltavat paljastaa sielunsa syviä sopukoita sekä heittäytyä hetkeen ja pitää hauskaa sävelien keralla. Luottamus muusikoiden kesken on olennaisessa roolissa, kun musiikilla käsitellään vahvoja tunnekokemuksia. Asenne musiikin tekemiseen on niin ikään tärkeä. Kuten ruotsalainen kitaristi-säveltäjä Roger Tallroth eräällä yhtyetunnilla totesi, musiikin pitäisi olla leikkimistä. Huiludiplomin suorittanut lastenpsykiatri Jari Sinkkonen (2008, 258) taas kirjoittaa, että leikin korkein muoto on musiikki. Näiden herrojen kanssa on helppo olla yhtä mieltä. Muusikon tulisi olla leikkijä, joka suhtautuu leikkiinsä välillä kevyemmin ja välillä vakavammin, muttei ota tehtävänsä liian tosissaan.

Viululaulaminen

Tutkinnon tekemisen myötä viululaulajuus on kasvanut yhdeksi merkittävimmistä muusikkouteni ilmentymistä. Toki esiinnyn mielelläni pelkästään laulaen tai soittaen, mutta viululauluun suhtaudun tällä hetkellä intohimoisimmin.

Erityisesti tutkintoni alkupuoli sisälsi myös musisointia, joka ei vastaa nykyistä, tarkentunutta määritelmääni viululaulusta. Itselleni viululaulajana asettamani tavoitteet ja vaatimukset kasvoivat tutkintoprosessin myötä, ja kaikki niistä eivät suinkaan täytyneet. Konserttitalenteita kuunnellessa ja katsellessa huomaa lukuisia viululauluun, säveltämiseen ja ilmaisuun liittyviä kohtia, jotka nyt tekisin toisin.

Kuten olen aiemmin tässä työssäni kuvannut, viululaulun olemus on tarkentunut mielessäni tutkinnon edetessä. Toteutin sitä käytännön tasolla selkeimmin neljännessä konsertissa. Tuota ohjelmaa työstäessäni löysin eniten aivan uusia äänenvärejä, ja tunsin pääseväni hyvin lähelle sitä mikä mielestäni on viululaulamisen ydin. Muissa konserteissa huomioni keskittyi toisenlaisiin musiikin tekemisen elementteihin, mikä hajotti keskittymistäni viululaulamiseen. Jatko-opintojeni tavoitteena on kuitenkin ollut juuri noiden tutkimusmatkojen tekeminen. Niiden ansiosta olen saanut aikaan paljon sekä itselleni että yleisölle ennen kokematonta ja päässyt lähemmäksi tavoitettani viululaulun vaivattomasta hallinnasta. Viululaulamisen kautta olen myös saanut äänenkäyttööni paljon ilmaisullista voimaa sekä löytänyt viulustani uusia soinnillisia ja soittoteknisiä ulottuvuuksia. Yksi merkittävä asia, johon edellä mainittu on vaikuttanut, on viulun ja laulun balanssin löytyminen. Minun on nyt paljon helpompi viululaulaa ilman sordinoa.

Matkaa lopulliseen päämäärään viululaulun suvereenista hallitsemisesta on kuitenkin vielä jäljellä, ja minulla on paljon käyttämätöntä potentiaalia instrumenttien hallinnasta ilmaisun eri keinoihin. Jatkossa tavoitteeni on edelleen tiivistää instrumenttieni soinnillista ja rytmistä yhteyttä. Lisäksi haluan oppia eriyttämään niiden käsittelyn paremmin niin, että ne eivät vaikuta toisiinsa häiritsevästi.

Kirjallista työtäni useaan otteeseen kommentoinut ystäväni Kaarina Kilpiö huomioi tarkkanäköisesti seuraavaa: ”Viululaulamiseen uppoamisen prosessi näyttää saaneen aikaan syvällisen muutoksen muusikkoudessasi. Se liittyy myös virtuoottisuuteen, mutta ei sellaisena, jona se perinteisesti käsitetään eli briljeeraamisena tekniikalla, vaan kykyyn toteuttaa omia henkilökohtaisia tiukentuvia vaatimuksia ja pyrkimyksiä.” (sähköpostikeskustelu 7.9.2010) Tämä hämmentävän täsmällinen analyysi teki minuun suuren vaikutuksen. Se sai minut ajattelemaan myös Jouko Kyhälän kanssa käymääni keskustelua virtuoottisuudesta. Hän kyseenalaisti perinteisen tavan tulkita tuo termi, ja sai minut näkemään virtuoottisuuden myös muuna kuin sivistyssanakirjan tarjoamana ”jonkin tekniikan mestarillisena hallitsemisena”. Aiemmin ajattelin ”tekniikan” tarkoittavan viululla esimerkiksi vain mahdollisimman nopeita juoksutuksia tai täydellistä intonaatiota. Nykyään osaan ajatella virtuoottisuutta myös mestarillisena sävyjen, melodioiden tai tunnetilojen luomisena.

Viululaulaja-identiteettini on saanut vahvistusta tutkinnon tekemisen myötä. Viime vuosien työ on niin ikään opettanut minulle, mikä on omalle muusikkoudelleni tunnusomaista ja luontevaa ja mikä ei. Aiemmin ajattelin, etten koe tarvetta olla erityisen taiturillinen minkään instrumentin hallinnassa. Nyt tavoitteeni on osata viululaulaa estoitta ja teknisesti vaivatta niin, että pystyn toisaalta syvälliseen tulkintaan ja toisaalta leikkisään heittäytymiseen. Voi ajatella, että tavoitteeni on jonkinasteinen virtuoottisuus viululaulajana.

Vaikka sähköviulu ja äänenmuokkaus reaaliaikaisesti on mielenkiintoista ja antoisaa, niiden käyttäminen tuntuu hiukan vieraalta. Äänentoiston osalta olen saanut monia arvokkaita kokemuksia testatessani useita erilaisia mikityksiä. Eräs saundillisesti onnistunut ratkaisu viululaulun kannalta on ollut viulun sisään kiinnitetyn kondensaattorimikrofonin sekä telineessä olevan laulumikrofonin yhdistelmä. Mieluiten viululaulan kuitenkin tunnelmallisessa tilassa, jossa hiljaisetkin äänet kuuluvat ilman vahvistusta.

Tohtorintutkintoa tehdessä olen monesti kokenut olevani kovin yksin aiheeni kanssa, sillä minulla ei ole ollut ohjaajana yhtään viululaulajaa. Omia käsityksiäni tutkimusaiheestani vahvistavat osaltaan muiden viululaulajien kanssa käydyt keskustelut, joissa kävi ilmi yhtäaikaiseen viulunsoittoon ja laulamiseen liittyvien ongelmien samankaltaisuus.

Tällä hetkellä suurimpia motiivejani työskennellä muusikkona on se, että haluan kehittää, opettaa ja esittää viululaulua. Viululaulaminen herättää minussa halun ilmaista itseäni, luoda uutta musiikkia sekä kehittää muusikon taitojani. Viululaulamalla koen saavani aikaan jotain ehdottoman persoonallista ja ainakin suomalaisessa mittapuussa harvinaista. Tämä taas tuottaa tyydytystä minulle esiintyjänä ja uuden musiikin säveltäjänä.

Lähivuosien tavoitteeni on tallentaa tutkintokonserttien satoa julkaistaville cd-levyille sekä kirjoittaa yhdessä Minna Padillan kanssa harjoitteita ja ääninäytteitä sisältävä viululauluopas. Näiden myötä haluan tehdä viululaulua tutuksi yhä suuremmalle yleisölle ja selvittää mahdollisuuksia ottaa viululaulu käyttöön esimerkiksi viulunsoiton opetuksessa laajemminkin. Oman kokemukseni mukaan laulaminen tukee viulunsoittoa ja rikastuttaa soitinilmaisua. Viululaulu on työväline, jolla saan aikaan persoonallista, ennen kuulematonta sävelkieltä, ja jolla voin toteuttaa itseäni lähes rajattoman monipuolisesti.

11 Kiitokset

Haluan vielä nostaa esille henkilöitä ja tahoja, joiden panos tutkintoni edetessä on ollut merkittävä.

Professorit Heikki Laitinen ja Hannu Saha, jotka toimivat työni ohjaavina opettajina

Lehtori Heikki Valpola, sävellystunnit ja lautakuntapalaute

Lautakunnan muut jäsenet FT Vesa Kurkela, MuT Annika Ollinkari, MuT Sinikka Kontio ja FM Juhani Näreharju

Mia, Jouko, Anna-Kaisa, Pekka, Päivi ja Jarmo, konserttien ohjaaminen

Aino, Anna-Kaisa ja Outi, äänenkäytön ohjaaminen

Jouko, Jarmo ja Eero, improvisaatio-opetus

Eero, Pekka, Sari, Sara, Kukka, Lassi, Minna, Anna, Selina ja Tuukka, jotka olivat konserteissa esiintymässä

Timo, Valo, Janne, Päivi ja Sirje, konserttien valaistus

Suvi, Minna, Marianne, Tuomas, Tero, Anna, Selina, Lassi, Kukka ja Lotta sekä Iva Bittová, jotka jakoivat ajatuksiaan viululaulamisesta

Sibelius-Akatemia ja Kansanmusiikin osasto, joka on ollut minulle tärkeä opinahjo, työyhteisö ja musiikillinen koti yli 20 vuotta

Kaikki opettajat ja opiskelijakollegat, joiden arvokkaita neuvoja olen saanut viljeltäväkseni

Sibelius-Akatemian tuottajat, Pitskun Kulttuurikirkko ja Kallio-Kuninkala

Timo Alakotila, nuotinnokset

Ystävät ja kollegat, jotka kommentoivat kirjallista työtä, erityisesti Kaarina Kilpiö

Alfred Kordelinin rahasto, Koneen säätiö ja Sibelius-Akatemian Tukisäätiö, jotka uskoivat projektiini ja turvasivat yhteensä kolmen ja puolen vuoden työskentelyn

Perheeni ja ennen kaikkea aviomieheni Mika Autere, joka hoiti äänentoistot ja lähes kaikki äänitykset konserteissani ja toimi mm. mikrotukihenkilönä sekä apuraha-anomusten oikolukijana. Hän seurasi lähimpää tätä yhteensä yhdeksän vuotta kestänyttä prosessia ja joutui sietämään ajoittain lähes ylivoimaista stressiä, sillä tohtorityöni aiheuttamien paineiden ohella synnytimme kaksi lasta, äänitimme soololevyni sekä suunnittelimme ja rakensimme talon

12 Lähteet ja taustamateriaali

Kirjallisuus ja artikkelit

- Kalaniemi, Maria 2009. *Rantakoivun alta runonsoittajaksi*. Taiteellisen tohtorintutkimuksen kirjallinen työ. Helsinki: Sibelius-Akatemia.
- Kurki-Suonio, Sanna 2009. *Laulajan biljainen baltioituminen*. Taiteellisen tohtorintutkimuksen kirjallinen työ. Helsinki: Sibelius-Akatemia.
- Larin-Kyösti 1994. *”Ota sun kaunis kantelees”. Valitut runot 1897–1946*, toim. Helena Anhava. Helsinki: Otava.
- Lönnrot, Elias 1887. *Kanteletar*. Helsinki: SKS.
- Sinkkonen, Jari 2008. *Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun*. Helsinki: WSOY.

Käsikirjoitukset

- Alasalmi, Teresa 2002. *Divna Slecinka – Iva Bittová’n musiikilliset keinovarot*. Opinnäytetyö. Keski-Pohjanmaan konservatorio.
- Turunen, Hanni 2003. *Kuvaus Bittová’n konsertista 19.10.1995*. Sibelius-Akatemia.
- Ilmonen, Minna 1997. *HOBOS – laulun ja runon yhtälö*. Musiikkianalyysityö. Sibelius-Akatemia.
- Padilla, Minna 2007. *Viulun ja laulun yhteistyön muodot*. Projektityö. Sibelius-Akatemia.
- Turunen, Hanni-Mari 2003. *Pubun puille*. Jatkotutkintosuunnitelma. Sibelius-Akatemia.

Äänitteet

- Hanni Autere (2004). *Pubun puille*. Omakustanne. HM2CD-01.
- Iva Bittová (1995). *Konserttitaltio 19.10*. Koiton sali, julkaisematon.
- Loituma (1995). *Loituma*. Kansanmusiikki-instituutti. KICD 36.
- Loituma (1998). *Kuutamolla*. Kansanmusiikki-instituutti. KICD 56.
- Markku Veijonsuo (1998). *Karakara*. Silence SLC 003.
- Timo Väänänen (2001). *Matka – Voyage*. Ondine. Octo 409-2.

Muut lähteet:

Haastattelut

- Bittová, Iva 2010a. Sähköpostihaastattelu 22.8.2010. Haastattelijana Hanni Autere.
- Bittová, Iva 2010b. Sähköpostihaastattelu 17.9.2010. Haastattelijana Hanni Autere.
- Karvonen, Anna E. 2011. Sähköpostihaastattelu 3.3.2011. Haastattelijana Hanni Autere.
- Lehto, Kukka 2011. Sähköpostihaastattelu 22.3.2011. Haastattelijana Hanni Autere.
- Logrén, Lassi 2011. Sähköpostihaastattelu 16.3.2011. Haastattelijana Hanni Autere.
- Maans, Marianne 2010. Sähköpostihaastattelu 22.9.2010. Haastattelijana Hanni Autere.
- Oskala, Suvi 2010. Sähköpostihaastattelu 18. ja 20.9.2010. Haastattelijana Hanni Autere.
- Padilla, Minna 2010. Sähköpostihaastattelu 11.9.2010. Haastattelijana Hanni Autere.
- Pajunen, Tero 2011. Sähköpostihaastattelu 2.3.2011. Haastattelijana Hanni Autere.
- Rounakari, Tuomas 2011. Sähköpostihaastattelu 3.3.2011. Haastattelijana Hanni Autere.
- Sillanpää, Selina 2011. Sähköpostihaastattelu 20.3.2011. Haastattelijana Hanni Autere.
- Virkkunen, Lotta 2011. Sähköpostihaastattelu 9.3.2011. Haastattelijana Hanni Autere.

Internet-lähteet sekä sähköisesti saadut viestit:

- Iva Bittová’n virallinen kotisivu. www.bittova.com, luettu 12.9.2010
- Tekstiviestit ja sähköpostit yleisöltä konserttien jälkeen

13 Liite 1: Lautakuntatekstit

Ensimmäinen konsertti – JUURET

8.10.2003 klo 19 Kamarimusiikkisali

Jatkotutkintosuunnitelmani mukaisesti ensimmäinen konsertti on nimeltään Juuret.

Minulle on luontevaa pohtia musiikillisia lähtökohtiani, miettiä mitä olen ihmisenä ja taiteilijana nyt.

Konsertin tavoitteena on luoda pienellä kokoonpanolla intiimi ja monipuolinen tunnelmien kirjo. Musiikilliset rakenteet ja tekstit pohjautuvat perinteiseen kansanmusiikkiin. Kaikki kappaleet balladeja lukuun ottamatta ovat omia sävellyksiäni. Viisiosainen ohjelmakokonaisuus liikkuu rakastamiseen liittyvien tunteiden ympärillä. Olen yhdistänyt lyhyempiä kappaleita toisiinsa saadakseni aikaan pidempiä yhtenäisiä jaksoja. Minulle pitkien, esimerkiksi 15 minuuttia kestävien teosten säveltäminen ja esittäminen on uutta. Pyrin tietoisesti tutkinnon edetessä yhä pidempiin esityskokonaisuuksiin niin, että viimeiset konsertit muodostuvat noin tunnin pituisista sävellyksistä.

Konsertin ensimmäinen osa, Lupa, alkaa perinteisellä tanssiparilla, menuetilla ja polskalla. Säveltämäni Menuetti on kuluneena kesänä toimittanut häämarssin virkaa eräiden kansantanssin ammattilaisten häissä, ja tästä innostuneena ajattelin kappaleiden edustavan nimenomaan häämusiikkia. Menuetin alku on oikeastaan tunnelman luomista koko konserttia ajatellen, mikä toivoakseni saa yleisön rauhoittumaan ja kuuntelemaan. Polska on melodiarakenteeltaan hyvin perinteinen lukuun ottamatta keskiosaa. Tunnelma perustuu paljolti Eero Grundströmin hullunhauskoihin ideoihin, sovitus on yhteinen. Kappaleen nimi on Inttäjäispolska, ja se on kantaesitetty eräässä väitöskaronkassa. Menuetti ja Inttäjäispolska ovat Loituma-yhtyeen levyttämiä.

Toinen osa, Epätoivo, koostuu suomalaisesta ja irlantilaisesta balladista. Suomalaisen balladiperinteen esittäminen on minulle uutta, irlantilaista olen esittänyt kahden yhtyeen laulusolistina. Perisuomalaiselle Annalle ja Pentille löytyi hyväksi pariaksi englanninkielinen Anachy Gordon, vaikka alun perin ajattelin esittää iirinkielisen kappaleen. Perusopintojeni aikana opiskelin irlantilaisen opettajan johdolla, ja laulan edelleen hyvin mielelläni sekä englanniksi että iiriksi.

Kolmannen osan musiikki on syntynyt pääosin jo vuosia sitten, mutta tähän konserttiin olen tehnyt siitä kokonaan uuden sovituksen. Teksti on peräisin Kantelettaresta, ja olen muokannut runon säveltämäni rekilaulumelodiaan. Alun perin sävellyksessä ei ollut sanoja, mutta tekstin löydyttyä olen kutsunut kappaletta nimellä Meret suuretki sulavat. Tälle osalle annoin nimen Suru.

Neljännän osan Masurkkaamo siirtää surun ja epätoivon taka-alalle. Olen innokas masurkan tanssija, ja liitän tanssimisen aina hauskanpitoon – niinpä tämän osan nimenä on Riemu. Tositilanteesta nimensä saanut sottiisi Hieho saunapolulla jatkaa iloista tanssiteemaa. Yhdessä Eeron kanssa kappaleesta on muotoutunut varsin hilpeä soitettava.

Viimeinen osa on nimeltään Rauha. Se alkaa harmooni-introlla, joka johdattaa Puhun puille –kappaleen luonnonläheiseen tunnelmaan. Metsän suoma lohtu tuo rauhan yksinäiselle sielulle. Teksti on osin omani ja osin Kantelettaresta. Samaan runokokoelmaan pohjautuu konsertin viimeinen kappale, herkkä rakkauslaulu Lempilintu.

Toinen konsertti – YKSI ÄÄNI

8.12.2004 klo 19 Kamarimusiikkisali

Mielen maisemia kahdella instrumentilla, jotka ovat yhtä

Toisen konserttini valmisteluun sisältyi sukellus minulle uuteen maailmaan. Olen ollut tekemisissä äänen jälkikäsitteilyn kanssa levytyksiä tehdessäni, mutta tätä konserttia varten tavoitteeni oli tutustua esitystilanteessa tapahtuvaan äänenmuokkaukseen ja äänimaisemien rakentamiseen.

Sain ohjaajakseni Pekka Kuusiston, joka on käyttänyt äänenmuokklauslaitteita ja sähköviulua jo vuosia esiintyessään eri kokoonpanoissa. Eräs ystäväni antoi sähkö-viulunsa käyttööni, ja Pekalta sain lainaksi kolme äänenmuokklauslaitetta. Tutustuin koneisiin pääasiassa itsekseni käyden niistä läpi perussaundit ja –ominaisuudet.

Tapaamisissa Pekan kanssa juttelimme konsertista ja musiikista aika paljon. Joistain asioista olimme kovinkin eri mieltä, ja siksi keskustelu oli tarpeen. Esittelin luuppikoneella tekemiäni aiheita ja työstimme sekä niitä että Pekan esittelemiä ideoita. Pääasiassa improvisoimme niin, että tein viululaululla melodioita Pekan soittamaan taustaan. Sovimme esimerkiksi yhden sävelen, josta aloitamme, ja sitten soitimme 10 minuutin ”kappaleen”.

Alusta alkaen tiesin, että joudun työskentelemään yksin koko marraskuun Pekan ollessa ulkomaila. En kuitenkaan osannut varautua siihen, että juuri tuona ajanjaksona olisin tarvinnut ohjausta kaikkein eniten. Onneksi sain hiukan opetusta Timo Väänäselältä ja Aino Viinikalta. Timo lainasi minulle toisenlaisen luuppikoneen, joka tuntui tarpeisiini paremmalta kuin siihen asti käyttämäni. Ainolta sain ohjeita laulamiseen ja äänen huoltoon.

Konsertin nimi kertoo toisesta tavoitteestani, viulun ja laulun yhä tiiviimmästä yhdistämisestä. Keksin harjoituksia, joissa lauloin ja soitin unisonossa tai kaksi- tai kolmi-äänisesti. Tein taustaksi joko yhden sävelen borduunan tai jonkun sointukierron.

Tämä projekti on ollut täynnä tunnemyllerrystä. Olen saanut uusia ideoita ja oppinut paljon itsestäni, musiikin tekemisestä ja sen esittämisestä. Koen olevani taas pykälän verran enemmän viululaulaja, ja odotan innokkaasti seuraavaa tutkintokonserttia.

Kolmas konsertti – TRIO KAHDELLE

30.-31.5.2005 klo 19 Kallio-Kuninkalan Leonora-sali

Suunnitelmani mukaisesti kolmas jatkotutkintokonserttini keskittyy viululaulun ja liikeilmaisun yhdistämiseen. Konsertin nimi syntyi ajatuksesta, että soitto, laulu ja tanssi muodostavat kolmen ”instrumentin” yhtyeen, jossa esiintyjä on kaksi; kyseessä on siis oikeastaan tuplatrío. Työryhmään kuuluvat tutkimussuunnitelmani mukaisesti kantelisti Sari Kauranen ja ohjaaja Päivi Järvinen, ja tiimi täydentyi valo-suunnittelija Janne Teivaisella.

Aloin valmistaa ohjelmaa lukemalla Kantelettaren runoja ja suomalaisia balladeja. Sävellykset ovat syntyneet pääosin improvisoimalla ilman tekstejä ja niiden kanssa. Kirjoitin ylös ajatuksia ja musiikillisia ideoita, ja äänitin lähes kaiken minidiskille. Eri elementtien suhteita pohtiessa päädyin nopeasti siihen, että kaikkea ei tarvitse tehdä koko ajan. Olin myös päättänyt, että ohjelmasta pitää

olla sooloa noin puolet. Koska minulle on luontevinta balansoida viulun ja laulun voimasuhteita akustisesti päätin olla käyttämättä äänentoistoa. Tähän vaikuttivat myös konserttipaikan hyvä akustiikka ja liikkumisen olennainen rooli esityksessä.

Tanssiosuutta hahmotellessani syntyi idea tanssisarjasta, joka sisältää menuetin, polskan ja valssin. Valssin sävelsin Kantelettaren tekstiin, ja menuetti ja polska syntyivät improvisoimalla. Balladi tuli ohjelmaan seminaarilaisten kehotuksesta esittää jokin aikaisempia pidempi teksti. Alusta lähtien mukana ohjelmassa oli Sari Kaurasen sävellys Pyhät pihlajat. Kappaletta oli työstetty Loituma-yhtyeen kanssa muutamia vuosia aikaisemmin, ja se oli jäänyt mieleeni rytmikkyytensä takia. Sari oli jo tuolloin tehnyt siihen askeleet, jotka olivat lähtökohtana työssämme. Konsertin viimeisen osan, Kehtolaulun, halusin olevan kanteleen ja viululaulun improvisaatio. Päätin kuitenkin jättää viulun pois, jotta kappaleen herkkyys korostuisi.

Ajattelin tanssiaskelien aluksi pohjautuvan lähinnä kansantansseihin, mutta projektin edetessä askeleet laajenivat kokonaisvaltaisemmaksi liikeilmaisiksi. Täysin itselleni uuteen maailmaan sukel- sin konsertin johdannossa ja osassa Viuh!. Olen aina tanssinut mielelläni, ja salsaorkesterin riveissä olen myös soittanut ja tanssinut yhtä aikaa, mutta improvisatorisen liikeilmaisun kanssa en ole ollut aikaisemmin tekemisissä.

Duetoissa päädyimme melko tarkasti sovittuihin koreografioihin, koska yhteisharjoituksia oli maantieteellisestä etäisyydestä johtuen melko vähän. Harjoitusprosessin kliimaksi oli 7.-8.5., jol- loin tapasimme koko tiimin kesken Kallio-Kuninkalassa. Tuolloin Päivi ohjasi soolonumeroitani ensimmäistä kertaa hyvin pikkutarkasti ja teimme liikeimprovisaatio-osuuksiin ”käsikirjoituksia”. Valot olivat myös käytössä ja helpottivat lavalla liikkumista.

Hyvin varhain konsertin musiikki muodosti luontevan kokonaisuuden. Ensimmäinen läpimeno tehtiin jo maaliskuun alussa ensimmäisissä yhteisissä harjoituksissa ja jo tämä läpimeno videoitiin. Siitä lähtien videoituja läpimenoja tehtiin joka harjoituksissa, mistä oli paljon apua. Erittäin hyödyllistä oli myös päästä muutaman kerran harjoittelemaan Leonora-saliin yksin. Oikea akustiikka ja tanssille riittävä tila helpottivat työskentelyä.

Tapani säveltää on selkeästi muuttunut improvisaatiopainotteiseksi. Tämä on tuonut varmuutta esimerkiksi intonaatioon ja viululaulamisen sävyihin. Liikkumisen mukaantulo on myös vapautta- nut soittoa ja laulua.

Koko prosessiin on olennaisesti vaikuttanut se, että odotan ensimmäistä lastani. Luonnollisesti se rajoittaa joidenkin liikkeiden tekemistä, mutta on ollut hetkiä jolloin en edes ole muistanut olevani raskaana. Olen ollut hyvin tyytyväinen työryhmääni, joka on osannut ottaa raskauteni huomioon ja harvoista yhteisistä tapaamisista huolimatta pysynyt hengeltään yhtenäisenä ja innostuneena.

Neljäs konsertti – VIULAJAN LAULU

23.5.2008 klo 19 Pitskun kulttuurikirkko

Viulisti ja laulaja – viululaulaja – viulaja

Tutkintoprosessini tärkein tavoite on oppia viululaulamaan niin, että voin toteuttaa instrumentil- lani kaiken haluamani musiikin. Tavoitteena on ollut myös oppia käyttämään teknistä ja tyyllillistä osaamistani niin että soittimenhallinta on suvereenia. Neljättä konserttia valmistaessa tunnen saavuttaneeni näitä tavoitteita merkittävästi. Olen päässyt viuluni kanssa yhä lähemmäksi ykseyttä

oman ääneni kanssa. Olen saanut aikaan musiikkia, jossa käytän hyväkseni koko osaamiseni skaalaa. Tiedän nyt olevani menossa oikeaan suuntaan taiteessani ja pystyväni esittämään musiikkia, joka on erikoista, ennen kuulematonta ja mielenkiintoista.

Edellisestä konsertista on kulunut kolme vuotta, ja se tuntuu olleen vain hyväksi. Tuona aikana ehdin mm. pitää äitiysloman, jonka jälkeen tein yhden lukuvuoden viransijaisuuden musiikkiopistossa. Vuonna 2007 rakensimme talon, ja tämän vuoden alusta olen jatko-opiskellut apurahan turvin. Liekö äitiyden ja rankkojen opetus- ja rakennusvuosien ansiota, mutta suhtaudun opintoihini ja musiikin tekemiseen entistä syvemmin, intohimoisemmin ja rohkeammin. Tämä toivottavasti näkyy vielä selkeämmin viimeisessä tutkintokonsertissani.

Neljännän konsertin musiikki syntyi improvisoimalla, uusia soittotapoja ja äänenvärejä etsien. Tavallinen harjoitustilanne oli, että otin jommankumman viulun käteeni ja aloin soittaa riffiä pariäänillä. Sitten aloin laulaa mukana, joko unisonossa tai lisäten soivaan intervalliin kolmannen sävelen. Tai sitten soitin jousella hyvin kevyesti ja matkin laululla viulun kähisevää saundia. Yritin tyhjentää mieleni ja antaa tulla ulos sen mikä on tullakseen. Ja aina syntyi jotain uutta! Ideoita tuli niin paljon, että lopulta piti vain keskittyä työstämään ja järjestämään jo olemassa olevia, äänitysten perusteella valittuja teemoja. Olin varovasti pitänyt yllä tavoitetta yksin esitettävästä konsertista, ja se alkoi hyvin pian tuntua mahdolliselta. Tuo tunne antoi melkolailla voimia.

Tutkin jonkin verran runoja, mutta vasta muutaman kuukauden harjoittelun jälkeen. Sitä ennen sanaton laulu tuntui riittävän. Halusin ohjelmaan kuitenkin edes yhden ”ymmärrettävän” tekstin, kun nonsense-kieltä oli jo tarpeeksi. Yhtenä johtoajatuksena olivat jo melko alkuvaiheessa kielet. Aloin ajatella niitä saundeina, jotka perustuivat mielikuviin tai musiikilliseen kokemukseen. Ne ohjasivat mm. laulaman saksaksi ”oopperaa”, latinaksi keskiaikaista tyyliä ja ruotsiksi ruotsalaisen kansanlaulun kuu-loista koristeltua melodiaa. Loppusuoralle asti mukana oli myös säestysellinen tsekiltä kuulostava puheisuus, jonka kuitenkin jätin pois. Oopperatyylinen osa jäi pois jo aiemmin, koska ohjelmaa piti jostain kohtaa karsia.

Alkuvuodesta harjoittelin paljon pariääniasteikkoja ja huomasin, että siitä oli hyötyä erityisesti hui-luääniä soittaessa. Pelkän laulun harjoittelu jäi aivan liian vähälle huomiolle, koska olin huolissani viululaulun harjoittelemisesta enkä uskaltanut panna paljota aikaa vain toiseen instrumenttiin.

Kokeilin paljon erilaisia viulun ja laulun yhdistelmiä, ja vaihtelin instrumenttieni rooleja. Välillä lauloin ”päämelodiaa” ja välillä säestysääntä. Kokeilin myös kolmisointujen eri sävelten soitin-nuksia. Huomasin, että jos soitan sekstiä ja laulan väliään, viulun ylempi ääni kuulostaa olevan päämelodia. Lauluääni dominoi helposti tässä suhteessa, ja volyymi vaikuttaa paljon siihen kuin-ka melodiaääni hahmottuu. Helposti tulee laulettua turhan voimakkaalla äänellä, mikä kaventaa lauluään, sointivärien skaalaa. Tässä kohtaa apuna oli jälleen äänittäminen, jonka avulla saatoin todeta balanssin olevan kunnossa ilman lauluään, voimistamista.

Merkittävä huomio oli se, että aiemmin paljon huomiota vieneet balanssiongelm, laulun ja viulun välillä tuntuivat hävinneen tyystin. Alusta asti jätin pois sordiinot enkä missään vaiheessa kaivannut niitä viuluini. Huomasin kyllä, että jousitekniikalle tämä tuottaa hiukan vaatimuksia. On pystyttävä soittamaan välillä hirvittävän hiljaa, jotta saa laulun sävyt esille.

Seminaareissa esiintymiset ja opettajien kanssa käydyt keskustelut olivat korvaamattomia hetkiä. Suora palaute asiantuntevilta kuulijoilta oli hyvin arvokasta! Varsinkin Joukon kanssa pureuduimme suoraan asioihin, joiden pohtimista olen pitkään kaivannut, mutten ole ollut riittävän motivoitunut sitä tekemään.

Tiedän, että minulla on varaa vielä syventää ja monipuolistaa sekä tulkitsemista että teknistä osaamista. Siinä mielessä opiskelua on tiedossa lopuksi elämää. On ollut valtavan hienoa saada kokeilla jatko-opiskelijana erilaisia uusia asioita musiikin tekemisessä. Näiden kokeilujen myötä olen saanut selvyuden siitä mikä on minulle luontevin tapa tehdä taidetta. Minun musiikkiani. Tuskin maltan odottaa pääseväni valmistamaan viidettä konserttia.

Viides konsertti – VALON AIKA

ke 22.4.2009 klo 19 Kamarimusiikkisali

Taustaa

Alkuperäisessä suunnitelmassa tutkintoni viimeinen taiteellinen opinnäyte oli cd-levy. En tarkkaan muista missä vaiheessa olen tästä ajatuksesta luopunut, mutta päiväkirjassani on jo alkuvuodesta 2008 merkintä viululauluyhtyeen kokoamisesta viimeiseen konserttiin.

Esitin edellisen tutkintokonserttini kokonaan yksin, koska halusin kokemuksen soolona esitettävästä konsertista. En ollut aiemmin tehnyt sellaista, ja halusin näyttää sekä itselleni että yleisölle, että kykenen siihen. Kokemus oli tärkeä ja hieno.

Tällä kertaa, vastapainoksi yksin esiintymiselle, kaipasin jo kovasti kanssamuusikoita. Ajatus viululauluyhtyeestä tuntui alusta lähtien mainiolta, ja aloin kysellä tuntemiltani viululaulajilta kiinnostusta projektiin. Kelpuutin tässä vaiheessa mukaan kaikki ne joiden tiesin joko esittäneen yhtäaikaista viulunsoittoa ja laulua, tai kokeilleen sitä. Pyysin mukaan yhteensä yhtätoista muusikkoa, joista seitsemän lupautui tulemaan. Projektin edetessä sain tietää vielä muistakin viululauluun tutustuneista, mutta olin jo tyytyväinen 8-henkiseen yhtyeeseen. Jatkossa on mahdollista, että kokoon vielä isomman viululauluorkesterin.

Aluksi ajattelin, että konsertissa olisi kolme eri kokoonpanoa. Halusin esittää osan konsertista yksin ja osan Sara Puljulan ja Eero Grundströmin kanssa. Kolmas kokoonpano oli suuri viululauluyhtye. Eero kertoi olevansa keikalla muualla, ja koska olin jo ehtinyt lyödä lukkoon konserttipäivän, trio-ajatuksesta piti luopua.

Konsertin valmistelun edetessä ohjelmalle hahmottui uudenlainen kaari. Tajusin, että voin käyttää yhtyettä niin että se on koko ajan lavalla, mutta välillä voin ottaa käyttööni vain osan muusikoista ja muodostaa pienyhtyeitä tarpeen mukaan. Minua viehätti myös tyylikkään, vaihtelevan kokonaisuuden kuva jonka loin mielessäni konserttitilanteesta.

Useasta edellisestä konsertistani poiketen haluan nyt luoda tunnelmaa perinteisemmällä tavalla, ottaen kontaktia yleisöön. Tämän aion tehdä katkaisemalla esityksen silloin tällöin niin, että yleisö voi halutessaan aplodeerata. Aion myös kertoa kappaleiden taustoista, ja tavoitteeni on luonteva juontaminen niin että musiikillinen kokonaisuus ei kärsi.

Tavoitteet

Muistan Heikki Laitisen kommentin ennen edellistä konserttiani: ”Esität lähes kaiken vakavana.” Jäin miettimään tuota kommenttia ja tajusin että niinhän se oli! Tilanne oli hyvin omituinen, koska en varsinaisesti ole kovin vakava ihminen. Tällä kertaa päätin tehdä parhaani, jotta konsertissa olisi hyvin esillä se musisoimisen riemu, jota parhaimmillaan tunnen. Tavoitetta helpottaa se, että ei tarvitse esiintyä yksin.

Pääpaino konsertissa on yhtyeen esittämällä musiikilla. Tutkin ja kehitän tällä kertaa siis viululaulun mahdollisuuksia yhtyeessä.

Muusikoiden väliseen kommunikointiin saadaan suhteellisen helposti huumoria ja iloa, mutta hankalalta on usein tuntunut löytää niitä keinoja joilla hauskuutta ja huumoria saisi musiikkiin itseensä. Lopulta aika on mennyt niin nopeasti, että tähän humoristiseen elementtiin en ole kovin syvällisesti päässyt pureutumaan. Joudun luottamaan siihen, että hauskuus löytyy pääasiassa muusikoiden välisistä eleistä ja heidän tuottamistaan äänistä.

Konsertin nimi Valon aika kuvaa tavoitettani hyvin. Kaipaen elämässäni kiireettömyyttä, iloa sekä levollisuutta. Kun tämän konsertin valmistamisen aiheuttama paine helpottaa, kovasti kaipaamani rauha lisääntyy merkittävästi, ja saan nauttia sieluun asti pureutuvasta kevään valosta.

Työryhmä

Alun perin ajattelin, että voisi olla hyvä saada yhtyeeseen 12-14 muusikkoa, mutta onneksi en saanut ihan niin montaa mukaan. Nyt meitä on yhteensä kahdeksan, mikä tuntuu oikein hyvältä määrältä. Mukana on kansanmusiikin osastolaisia (Sara Puljula, Kukka Lehto, Minna Padilla, Lassi Logrén, Anna Karvonen) sekä kaksi mukalaista (Tuukka Haapaniemi ja Selina Sillanpää). Muilla on soittimina viulut, paitsi Tuukalla alto ja Saralla basso. Itse käytän sekä viulua että alttoa.

Suuren yhtyeen harjoittamisessa suurin ongelma oli ja on saada kaikki paikalle yhtä aikaa. Minulle on aika suuri pettymys se, että koko porukka on ollut kasassa esitarkastukseen mennessä yhden kerran. Tämä seikka on jopa masentanut minua ajoittain. Mutta koska en ole voinut enkä voi asialle mitään, keskityn tekemään oman osuuteni mahdollisimman hyvin. Erittäin opettavaista tämä on ollut. Seuraavaa isoa yhtyettä kootessa otan paremmin huomioon muusikoiden realistiset mahdollisuudet päästä harjoituksiin.

Säveltäminen

Kaikki yhtyeläiset siis laulavat ja soittavat viulua yhtä aikaa. Olen pitänyt tavoitteena tehdä sellaista musiikkia, joka olisi mahdollista paitsi viululaulua vähemmän harrastaneen oppia, myös opetella ulkoa. Säveltäessä olen yrittänyt ottaa huomioon muutamien muusikoiden vahvuuden laulajana tai soittajana. Kun sain varmistuksen mukana olijoista pystyin helpommin ottamaan huomioon myös lauluosuuksissa käytettävissä olevan ambituksen.

Tätä konserttia valmistaessa olen tuntenut todella säveltäväni. Olen istunut pianon ja tietokoneen ääressä ja hakenut ideoita, harmonioita ja melodioita soittamalla paljon pianoa. Nyt tuo seikka tuntuu hiukan omituiselta, koska olen tekemässä musiikkia viululaulajille! Olisi voinut kuvitella, että musiikki syntyisi ennemmin viululaulamalla. Mutta minulle pianon ääressä säveltäminen tuntui kuitenkin useimmiten hyvältä. Varsinkin kun saan äänitettyä sähköpianooni kaksi raitaa ja voin sitten heti kokeilla miltä joku idea kuulostaa kolmella stemmalla.

Työn edetessä aloin säveltää myös viululaulamalla. Äänitin ideoita Garage Band-ohjelmalla sekä Pro Toolsilla. Näin sain kuvan siitä miltä sävellykseni suunnilleen kuulostavat oikeilla soittimilla ja laululla. Projektin aikana opettelin käyttämään myös Sibelius-nuotinkirjoitusohjelmaa. Loppusuoralla käytin Sibeliusista myös säveltämiseen kokeillen erilaisia rakenne- ja harmoniavaihtoehtoja kirjoittamalla ne nuotille ja kuuntelemalla niitä.

Siihen, että tunsin todella säveltäväni vaikuttaa varmasti myös lähes krooninen luomisen tuska. Nyt tuntuu, että suurin osa säveltämiseen kuluneesta ajasta oli silkkaa takkuamista. Helpottavia ja

vapauttavia hyvän inspiraation hetkiä oli merkittävän harvoin. Tämä ei ehkä pidä oikeasti paikkaansa, mutta tunne pitää. Silti olen juuri nyt innoissani säveltämisestä ja haluaisin oppia sitä lisää.

Harjoittelu

Äänitin lähes kaikki harjoitukset ja lähetin aina yhtyeläisille viimeisimmät versiot soitetuista kapaleista. Opettelu ei siis ollut vain nuottien varassa.

Omien osuuksien harjoitteleminen jäi mielestäni liian vähälle, mutta paine saada aikaan musiikkia koko yhtyeelle oli niin kova, että jouduin nipistämään säveltämiseen aikaa omasta harjoittelusta. Toisaalta lohduttauduin sillä ajatuksella, että tämän konsertin pääasia on nimenomaan musiikin tekeminen viululauluyhtyeelle. Se on jälleen uusi aspekti tutkimuskohteeseeni. Siinä mielessä koen pääasian toteutuneen. Ja viululaulajana minulla on opittavaa vielä niin paljon, että tämän tutkimuksen valmistuttua olen vasta alkutaipaleella.

Minun olisi pitänyt valmistaa joitain asioita ja ideoita pidemmälle ennen kuin vein ne yhtyeen harjoiteltaviksi. Olen niin tottunut Loituman kanssa tekemään sovituksia yhdessä, että en osannut valmistautua tämän yhtyeen kanssa paremmin. Varsinkin ensimmäisissä harjoituksissa meni paljon aikaa yksityiskohtien, mm. jousitusten ja stemmajakojen selvittämiseen.

Opettajat

Olen viime syyslukukauden puolella aloittanut sävellysopinnot Heikki Valpolan ja improvisointiopinnot Jouko Kyhälän kanssa. Lisäksi olen käynyt äänenhuolto- ja laulutunneilla Aino Viinikan luona ja saanut muutaman tunnin kehonhallinnan ohjausta Outi Pulkkiselta. Nämä kaikki ovat olleet positiivisia kokemuksia.

Konserttikohmainen ohjaajani on ollut Jarmo Saari. Tapasin hänet ensimmäisen kerran marraskuussa -08. Olen käynyt hänen kanssaan läpi musiikillisia ideoita ja konsertin valmistumisen edetessä myös ohjelman kokonaisuutta. Jarmo oli kuuntelemassa yhtyeen harjoituksia helmikuussa ja veti pyynnöstäni hetken improvisointi-harjoituksia. Olen ollut hyvin tyytyväinen Jarmon osuuteen, hänen rauhalliseen olemukseensa ja syventyneeseen otteeseensa työstäni.

Improvisointi

Yksin omasta päästä soittelu ja toisen muusikon kanssa improvisoiminen on ennen tutkintoprosessia ollut minulle lähes täysin käyttämätön voimavara. Lukuun ottamatta ensimmäistä konserttia improvisointi on ollut tärkeä työmuoto musiikkia tehdessä. Mutta vasta neljännen konsertin kohdalla ja erityisesti tätä viimeistä valmistellessa olen päässyt improvisoimisessa uudelle tasolle. Erityisesti viululauluyhtyeen yhteiset improvisaatiot ovat olleet innostavia, mutta Joukon tunneilla olen myös saanut monia ahaa-elämyksiä asiasta. Minulla on tunne siitä, että olen ikään kuin saanut oven auki uuteen maailmaan, jolla on paljon annettavaa. Olen hyvin alkutaipaleella tällä polulla, mutta innostunut oppimaan lisää.

Työolosuhteet

Usein keksittyäni jonkin teeman tai musiikillisen idean se ei lähtenytäkään ”lentoa”. Silloin tunsin, että tehty työ ja aika meni hukkaan, mikä ei varsinaisesti kohentanut mielialaa. Tammikuusta alkaen esikoisemme meni kokopäivähoitoon, ja sain enemmän työaikaa käyttööni. Helmikuun lopussa jätin pois yhden viikottaisen opetusillan niin ikään saadakseni lisää työaikaa.

Olin asettanut itselleni tavoitteita sävellystyöhön syksystä alkaen. Ajattelin saavani yhtyeen osuuskia valmiiksi huomattavasti aiemmin kuin lopulta sain. Psykkisen paineen tunne alkoi kertyä jo syyskaudella. Välillä paine aiheutti ahdistusta ja masennusta ja kaipasin kovasti tukea ja kannustusta. Myöhässä olemisen tunne on jatkunut tähän päivään.

Ajoittain koin innostuksen puuskia kun keksimäni musiikillinen idea lähti lentoon ja sain sävellystyötä eteenpäin. Tapaamiset työryhmän eri jäsenien kanssa antoivat puhtia ja nostivat mielialaa.

Apurahojen anomiseen ja harjoitusaikataulujen tekemiseen kului paljon aikaa, mikä harmitti kun olisi pitänyt päästä säveltämisen kimppuun.

Lokakuussa alkanut raskaus on eittämättä vaikuttanut työn edistymiseen. Onnekseni pahoinvointi oli melko lailla lievää eikä väsymystä lukuun ottamatta erityistä vaivaa ole ollut koko aikana. Pikemminkin on ollut sellainen olo, etten ole raskaana kuin sivutoimisesti. Päähuomioni ja –huoleni on koko ajan ollut työn tekemisessä.

Seminaarit

Olen ollut tunnollisesti paikalla jatkotutkintoseminaareissa ja esitellyt siellä työtäni useaan kertaan. Lähes joka kerta varaamastani ajasta on aikataulun kireyden vuoksi otettu noin 15 minuuttia pois, mikä varsinkin edellisellä kerralla harmitti, koska olin erityisen huolellisesti valmistautunut. En juurikaan ole saanut palautetta työstäni, ja osaltaan syynä on varmasti se, että en ole ajoissa pystynyt esittämään kovin valmiiksi mietittyjä asioita. Päällimmäisenä on ollut tunne riittämättömyydestäni ja luomisen tuskasta. Kovasti kaipaamani kannustus ja kommentointi on jäänyt hyvin vähiin, mutta olen ehkä itse siihen syyppää.

Summa summarum

Jos olisin tiennyt miten valtava urakka tällaisen opiskelumäärän ja sävellystyön kanssa on tehtävänä, olisin varannut valmisteluun puoli vuotta enemmän. Kokemukseni säveltämisestä on niin vähäistä, että olisin tarvinnut enemmän aikaa uusien asioiden omaksumiseen. Viululaulamisen harjoittelu olisi myös vaatinut lisää aikaa.

Tämä projekti on ollut minulle kuitenkin upea tilaisuus oppia taas lisää, vaikka se on myös ollut aivan valtava ponnistus. Olen työskennellyt sekä psyykkisten että fyysisten voimieni äärirajoilla, mutta koko ajan ajatellen, että tästä tulee hieno konsertti. Olen oppinut paljon uutta muusikkona ja säveltäjänä, ja toivon oppivani vielä paljon lisää. Kiinnostusta ja intoa löytyy kyllä. Ja vaikka olisin harjoitellut ja säveltänyt tähän konserttiin kuinka paljon tahansa luultavasti olisin tuntenut loppusuoralla olevani samassa pisteessä kuin nyt. Yritän pitää riman itselleni realistisella tasolla. Tässä vaiheessa elämääni osaan tämän verran viululaulua, ja tästä on hyvä jatkaa.

Konsertin ohjelma

1. Valon aika

Halusin kokeilla uutena saundina selkeästi klassisen kuuloista laulua yhdistettynä viuluun. Kappale alkoi syntyä pianoa soittamalla, jolloin keksin tritonusta pyörittävän pohjan. Ajattelin tätä koko ajan konsertin aloituskappaleena. Työnimenä oli Auringonnousu, mistä lähti ajatus jatkosta, jossa valo täyttää maiseman ja luonto herää. Aurinkoista päivää syntyi kuvaamaan viulujen menevä satsi, johon laulukuoro lopussa yhtyy. Koska nopeasta osasta tuli lopulta pidempi kuin alun maalauksellisesta rauhasta, vaihdoin kappaleen nimen Valon ajaksi. Siitä sain myös hyvän keväisen nimen koko konsertille, joka toivottavasti tuo valoa kuulijoilleen.

2. Hämärä

Olen säveltänyt melodian yli kymmenen vuotta sitten, mutten ole sitä missään käyttänyt. Halusin käyttää koko yhtyeen unisonoa, ja tämä sävelmä tuntui siihen sopivalta. Halusin myös kokeilla kähinä-saundia yhtyeen esittämänä. Koska ainakin suurin osa muusikoista on soittanut ja laulanut klassista musiikkia, tuntuu luontealta tuoda esille myös perinteistä jousiorkesterin sekä sekakuoron saundia.

3. Tanssiva rakkaus / Tuokio

Keksin helmikuussa kysyä Minnaa tekemään kanssani duonumeron. Minna on yhtyeläisistä ehkä eniten tehnyt samantapaista viululaulua kuin minä. Hän tarjoutui tuomaan harjoituksiin omia kappaleitaan, joista sitten valitsimme yhden. Toinen osa yhteisnumeroamme on minun toivomuksestani improvisaatiota. Kokeilimme erilaisia ajatuksia impron pohjaksi, ja päädyimme tekemään eräänlaisen viululauludialogin.

4. Krazem

Eeron, Saran ja minun trion kaaduttua aikatauluongelmaan pyysin Saraa mukaan duonumeroon. Halusin yrittää jotain villiä hulluttelua Saran kanssa, mutta huomasin, etten ainakaan vielä kykene sellaiseen. Aloin kirjoittaa basso-osuutta alun soolon jatkeeksi ja koska kaipasinkin lisäksi jotain rytmikästä aloin hahmotella erilaisia parittomista tahtilajeista muodostuvia melodioita. Kappaleen ensimmäinen osa perustuu napakkaan laulusaundiin, jossa on vaikutteita itäisen Euroopan kansanmusiikeista. Toinen osa oli alun perin tarkoitus esittää kokonaan duona, mutta päätin sitten tehdä stemmat ainakin a cappella –kohtaan, ja sitten syntyi myös ajatus ottaa loppuun vielä kaikki viulutkin.

5. Impro

Yksi viululaulamisen hienouksia on vapaamuotoinen soittelu. Siten syntyy musiikkia, jota voi tehdä vain viululaulamalla. Koska minulla on käytössäni kokonainen yhtyeellinen viululaulajia halusin kokeilla miltä kuulostaa yhteinen vapaa soittelu. Improkokeilumme olivat inspiroivia ja päätin, että johonkin kohtaan ohjelmaa täytyy saada koko ryhmän improvisaatio. Kuuntelin tekemiämme improharjoituksia ja poimin mielestäni parhaita ideoita konsertissa esitettävän version pohjaksi. Ohjelmaan sisältyvä esitys ei siis ole täysin vapaata vaan kevyesti rajattua improa.

6. Ilta

Etsin tekstejä lukemalla Kanteletarta ja Larin-Kyöstiä. Tämä kappale alkoi syntyä tekstin ympärille ja siihen muodostui kaksi erilaista tunnelmaa. Alkuosassa houkutellaan illan hämyä ja rauhaa tulevaisuuteen ja toisessa osiossa manataan pois kiirettä ja meteliä. Lopussa on kohta jota kutsun rukoukseksi. ”Tule, iltainen mieli.”

7. Arskalle

Halusin konserttiin vielä jotain ilakoivaa ja rytmikästä. Ajatuksissani pyöri mielikuva konsertin lähes riehakasta meininkiä sisältävästä lopusta. Ajattelin valoa ja iloa ja tein viimeiseksi kappaleeksi ”renkutuksen”, kuten Jarmo suositteli. Tämä oodi valolle syntyi hyvin viime tipassa, ja toivon että se ehditään oppia.

Päivitys viidennen konsertin lautakuntatekstiin

Koska tilanne on edellisen version kirjoittamisen jälkeen hiukan muuttunut, haluan vielä kirjoittaa muutamasta asiasta.

Harjoitukset

Viikonloppuna 3.-5.4. pidettiin toinen intensiivinen harjoitusperiodi. Perjantaina ja lauantaina paikalla olivat kaikki paitsi yhtyeen miespuoliset muusikot. Annoin nuotit kahdesta kokonaan uudesta kappaleesta (Arska ja Krazem) ja lisäksi Hämärän uudesta osasta taitteineen. Jo perjantaina kävi selväksi, että tämä periodi tulee olemaan hyvin hedelmällinen. Tunnelma oli innostunut, ja saimme paljon aikaan.

Kappaleet hioutuivat vielä lisää lauantaina, ja soitimme jo osia kappaleista ulkoa. Sunnuntai oli projektin tämän hetkinen huipennus. Oli suurta juhlaa saada kaikki paikalle yhtä aikaa! Olin joutunut koko ajan paikkaamaan puuttuvia stemmoja, ja vasta sunnuntaina selvisi lopullisesti mitkä ovat minun osuuksiani.

Esitarkastukseen 6.4. mennessä olin saavuttanut mielenrauhan. Ohjelma oli saatu kasaan ja enää puuttuu viimeistely, johon on vielä melkein kaksi viikkoa aikaa.

Seminaarilaisten kommentit esitarkastuksessa olivat hyviä, mutta jälleen keskustelu jäi ajan puutteen vuoksi kesken. Sain kommentteja lähes pelkästään Improsta enkä ehtinyt esittää muutamaa kysymystä muista kappaleista, mutta ajattelin tehdä sen meilitse.

Ohjelmasta

Minnin ja minun duonumero kutistuu hiukan, koska jätämme impron pois. Näin siksi, että ajattelin yhtyeimpron riittävän free-osuudeksi. Duoimpron valmistaminen olisi myös vaatinut enemmän aikaa kuin pystyimme siihen käyttämään.

Kappaleiden järjestys muuttuu. Uusi järjestys on Valon aika, Impro (ajattelin antaa tälle jonkin nimen käsiohjelmaan), Tanssiva rakkaus (säv. Minna Padilla), Krazem, Hämärä, Arskalle ja Ilta. Sovitukset ovat esitarkastuksen jälkeen vielä hiukan muuttuneet, mutta eivät radikaalisti.

14 Liite 2: Konserttien ohjelmat

JUURET 8.10.2003 klo 19 Kamarimusiikkisali, Sibelius-Akatemia

Hanni-Mari Autere, viululaulu
Eero Grundström, piano ja harmooni

”Tutkin ja kehitän taiteellisessa tohtorintutkinnossani viululaulua viidessä erilaisessa konsertissa. Musiikilliset lähtökohdat tässä ensimmäisessä konsertissa ovat suomalaisessa, ruotsalaisessa ja irlantilaisessa kansanmusiikissa. Ohjelmassa on vaikutteita näistä kaikista, ja höyryteenä on rakastamiseen liittyviä tekstejä Kantelettaren maailmasta. Kaikki kappaleet balladeja lukuun ottamatta ovat minun säveltämiäni. Duosovituksia on tehty yhdessä Eeron kanssa.”

Menuetti ja polska
Balladit Irlannista ja Suomesta
Meret suuretki sulavat
Masurkkaamo / Hieho saunapolulla
Puhun puille / Lempilintu

YKSI ÄÄNI 8.12.2004 klo 19 Kamarimusiikkisali, Sibelius-Akatemia

Hanni-Mari Autere, laulu, sähköviulu ja alttoviulu
Pekka Kuusisto, sähköviulu, laulu ja koskettimet
Mika Autere, saliaäni
Valo Virtanen, visualisointi

”Tutkin ja kehitän taiteellisessa tohtorintutkinnossani viululaulua viidessä erilaisessa konsertissa. Toisen konserttini musiikki on osittain aiemmin säveltämäni, osittain se on syntynyt äänenmuokkauksen mahdollisuuksia opiskellessa. Duokappaleet on sovitettu yhdessä Pekka Kuusiston kanssa.”

Epäkelpo	san. Kanteletar
Tuuli	san. Kanteletar/Hanni-Mari Autere
Sortunut ääni	san. Kanteletar
Metsä	san. Kanteletar
Koivu ja tuomi	san. Kanteletar
HP / Haapala	

TRIO KAHDELLE 30. ja 31.5.2005 klo 19 Kallio-Kuninkalan Leonora-sali

TRIO KAHDELLE

*Johdanto - Tanssisarja - Viuh! - Pyhät pihlajat -
Balladi - Kehtolaulu*

Hanni Autere - viululaulu, tanssi
Sari Kauranen - kantele, laulu, tanssi
Janne Teivainen - valot
Päivi Järvinen - ohjaus

30. ja 31.5.2005 klo 19
Kallio-Kuninkalan Leonora-sali, Järvenpää

Tutkin ja kehitän taiteellisessa tohtorintutkinnossani viululaulua viidessä erilaisessa konsertissa. Kolmas konserttini keskittyy viululaulun ja tanssin yhdistämiseen sekä kokonaisvaltaiseen ilmaisuun.

Olen säveltänyt musiikin pääosin improvisoimalla ja teksteinä olen käyttänyt kansanrunoja. Duokoreografiat olen tehnyt yhdessä Sari Kaurasen kanssa, joka on myös säveltänyt *Pyhät pihlajat* Eino Leinon runoon.

Kolme esittämisen elementtiä ja kaksi esiintyjää ovat vuorovaikutuksessa osin improvisaation keinoin ja osin ennalta sovitusti. Liike ja musiikki yhdistyvät tunnelmiksi, tilanteiksi ja tarinoiksi.

Hanni Autere

Kiitokset: Mika Autere, Kallio-Kuninkalan henkilökunta,
Sibelius-Akatemia, Alfred Kordelinin rahasto

VIULAJAN LAULU 22. ja 23.5.2008 klo 19 Pitskun kulttuurikirkko

HANNI AUTERE: Viulajan laulu

Koraali – Hento - O, Gloria – Heijastus – Uni (Larin-Kyösti)

Tsiki - Jag ska lämna - Viilto

Hanni Autere on valmistunut musiikin maisteriksi Sibelius-Akatemian kansanmusiikin osastolta 1998. Hän on toiminut muusikkona mm. teatterissa, kansanmusiikkiyhtyeissä, salsaorkesterissa ja irlantilaisen musiikin yhtyeissä sekä klassisissa kokoonpanoissa. Autere on esiintynyt kotimaan lisäksi Saksassa, Ranskassa, Belgiassa, Hollannissa, Ruotsissa, Tanskassa, Yhdysvalloissa ja Kiinassa. Uran pitkäaikaisin yhtye on Loituma, joka on julkaissut cd-levyt *Loituma* (1995) ja *Kuutamolla* (1998). Autereen ensimmäinen soololevy *Puhun puille* julkaistiin 2004.

Vuodesta 2003 Autere on valmistellut taiteellista tohtorintutkintoa tutkimuskohteenaan viululaulun mahdollisuudet. Tähänastisissa konserteissa hän on esitellyt musiikillisia juuriaan, tutkinut live-äänenuokkauksen mahdollisuuksia sekä yhdistänyt viululauluun liikeilmaisun.

”Tutkintoprosessin neljäs konsertti tiivistyy sanoin viulisti ja laulaja – viululaulaja – viulaja. Tämä kuvaa hyvin sitä miten koen kehittyneeni muusikkona. Olen päässyt viuluni kanssa yhä lähemmäksi ykseyttä oman ääneni kanssa. Konsertin musiikki on syntynyt improvisoimalla sekä uusia äänenvärejä ja soittotapoja etsiessä. Otsikon sana laulu pätee molempiin soittimiin – myös viulu laulaa. Viulajassa taas tavut muodostavat kokonaisuuden, joka on erikoinen, ennen kuulematon ja mielenkiintoinen. Juuri sitä haluan musiikkini olevan.”

Kiitokset:

Koneen säätö, Jouko Kyhälä, Maria Kalaniemi, Anna-Kaisa Liedes, Aino Viinikka, jatkotutkintoseminaarilaiset, Heikki Laitinen, kansanmusiikin osasto, Pitskun kulttuurikirkko

Ne liukuvat liepeillä maailman yön

Ja teillä on hämärät verhot

Ja on kuin siivet sois

Larin-Kyösti

Hanni Autere & Viululaulajat

Hanni Autere on esiintynyt monien eri tyyllilajeja esittäneiden yhtyeiden kanssa mm. kansamusiikki- ja salsafestivaaleilla Suomessa, Keski-Euroopassa, Yhdysvalloissa ja Kiinassa. Viime vuosina hänen ohjelmistossaan on ollut yhä enemmän omia, lähinnä viululaulusävellyksiä.

Tuukka Haapaniemi on musiikin moniammatillainen ja toiminut aktiivisesti useissa suomalaisissa kuoroissa ja lauluyhtyeissä. Hän on myös esiintynyt alttoviulistina mm. Juniorijousten ja Tapiolan nuorten sinfonikkojen koti- ja ulkomaankiertueilla. Hänet tunnetaan parhaiten Club For Five -yhtyeestä.

Anna E. Karvonen on toiminut muusikkona, säveltäjänä ja äänisuunnittelijana lukuisissa teatteri- ja nykytanssiproduktioissa mm. Suomen Kansallisteatterissa, KokoTeatterissa sekä Ylioppilasteatterissa. Hän on kotonaan eri musiikinlajien kanssa, aina kansanmusiikista klassiseen- sekä populaarimusiikkiin.

Kukka Lehto on työskennellyt paljon mm. teatterin ja elokuvamusiikin parissa. Hän on valmistunut Pop&Jazz Konservatoriosta ja opiskelee tällä hetkellä Sibelius-Akatemian kansanmusiikin osastolla. Hänen soittoaan on kuultu mm. elokuvissa Myrsky, Keisarin Salaisuus, Haaveratsastajat sekä tv-sarjassa Itse Valtiaat.

Lassi Logrén on helsinkiläinen free-lancer muusikko. Hän on mukana mm. yhtyeissä Freija, Ilona&Huvina, Kouon Frouva ja Värttinä. Logrén opettaa viulun, jouhikon ja avainviulun soittoa eri oppilaitoksissa ja työskentelee Kansanmusiikin kehityshankkeessa Kansanmusiikkiopistossa.

Minna Padilla on monipuolinen muusikko ja säveltäjä, joka on tehnyt musiikkia erilaisiin tv-, radio-, elokuva-, tanssi- ja teatteriproduktioihin. Padilla esiintyy soolona ja yhtyeensä kanssa Suomessa ja maailmalla. Hänen musiikkiaan on kuultu mm. Radioateljeen ohjelmassa ”Tunteeni eivät ole tuhkaa”, tv-sarjassa Kivi ja kilpi sekä elokuvassa Kulkurin taivas.

Sara Puljula on kysytty basisti ja lyömäsoittaja erilaisissa teatteri-, tanssi- ja musiikkiprojekteissa. Hän luovii sujuvasti eri tyyllilajien parissa ja toimii mm. yhtyeissä Hereä, Spontaani vire, Luomu Players ja Nasevat kurtut. Sara on mukana lukuisilla cd-levyillä ja esiintyy sekä solistina, yhtymuusikkona että säveltäjänä.

Selina Sillanpää on aloittanut uransa jo lapsena esittäen mm. omia kappaleitaan isänsä ja siskonsa kanssa. Kolme levyä julkaisseensa Band’O -yhtyeen kanssa hän on ollut kiertueilla mm. Amerikassa. Selina on valmistunut ammattikorkean musiikkiteatterilinjalta ja opiskelee nyt musiikkikasvatusta Sibelius-Akatemiassa.

OHJELMA

Valon aika

Tuokio
(improvisaatio)

Tanssiva rakkaus

Krazem, osat 1 ja 2

Hämärä

Helios

Ilta
(san. Larin-Kyösti)

"Tähän konserttiin huipentuva tohtorintutkinnon tekeminen on ollut hieno ja rikastuttava kokemus. Se on ollut matka uudenaiseen muusikkouteen, säveltäjyyteen, ihmisyyteen. Kaiken ponnistelun jälkeen koittaa valon aika." -H. Autere

Sävellykset: Hanni Autere, paitsi
Tanssiva rakkaus säv. Minna Padilla, sov. Minna Padilla ja
Hanni Autere

Valot: Sirje Ruohutula

Kiitokset: Jarmo Saari, Outi Pulkkinen, Jouko Kyhälä, Aino Lauko, Heikki Valpola, Mika Autere, Sibelius-Akatemian Tukisäätiö sekä Lahjoitus- ja testamenttivarojen rahasto, Koneen säätiö, Kansanmusiikin osasto.

15 Liite 3: Arvosteluja Puhun puille -levystä

Folkroots, joulukuu 2005

Hanni Autere Puhun Puille (Sibelius Academy HM2CD-01) There's an appealing, very Finnish, calm, light touch to these stately tunes – *hambo*, minuet, march, polska – composed by Loituma's Hanni, who combines her fiddle and viola with largely wordless *tralling* vocals. Three tracks draw lyrics from Elias Lönnrot's runosong collection, *Kanteletar*. She's supported on some tracks by harmonium and piano from Eero Grundström, or by accordion, guitar, bass, and extra voices. hautere@siba.fi

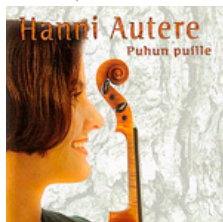
FREE! Magazine, 17.4.2007

Hanni Autere – Puhun puille

(0 votes)

Written by Edward Dutton

This is an excellent first album by this emerging Finnish singer and fiddle-player. Autere mixes influences from traditional Finnish and Swedish folk music with Irish-style tunes and mouth music. This gives many of the songs an emotionally charged and often unsettling quality which puts you in mind of some Sami folk music. This is particularly true of a very spooky piece called, in rough translation, 'The melting of the great ocean.' But whatever the influences, Autere brings them together into an original mix with many longer pieces that are certainly worth taking the time to listen to. Some of the music is emotionally ambiguous – and moving as a result – while some is simply pleasant, traditional folk that the listener can float away on. Where the words are in Finnish, their lyrical nature means that you can still enjoy the piece without understanding the language. Usually, these songs use a very small numbers of words, almost like mantras. Anyway, Autere helpfully includes English translations of her songs which deal with

the traditional Finnish folk-song subject of 'nature,' comparing it to love as in, 'the spruce roots wither/ but not my tears.' Amongst the huge amount of Finnish folk music available, Autere is fresh and worth listening to.

Levyt ja nuotit

Sväng
Sibelius-Akatemian
kansanmusiikin osaston
äänitteitä 54, AICD005
Jumi-tuotanto Oy

*Jamppararee / Kaipustan-
go / Saaren erakko / Kurjet /
Moara / Tyyskä / Po Muroms-
koj Boroshkje Muromskin tiel-
lä / Sandy boys and Hang-
man's reel / Lelita Ioanna /
Om inte du vill / Sateen tango /
Svängtime rag.*

Kansanmusiikissa tuntuu jat-
kuvasti löytyvän jotain uutta,
piristävää, ennen kokematon-
ta. Tässä uusi esimerkki: Sväng
huuliharppuyhtye, jossa hyl-
jeksiitty, mutta silti maailman
eniten myyty soitin on valo-
keilan keskipisteessä. Ja kun
on sopiva porukka, niin tuki-
soittimia ei tarvita.

Joitakin aikoja sitten koin
jotain vastaavaa. Norjassa jär-
jestetyn kansainvälisen kansan-
musiikkikongressin ohjelmaan
oli sisällytetty museokonsert-
ti, jossa esiintyi paikallinen
virsikanteleyhtye. Siinä oli
mukana eri kokoisia virsikan-
teleita pikkolosta bassoon.
Saman kaavan mukaan Svän-
gin muusikot Eero Turkka,
Eero Grundström, Jouko Ky-
hälä ja Pasi Leino käsittävät
eri kokoisia huuliharppuja.
Sointi on persoonallinen, täy-
teläinen ja mukaansatempaava.
Sibelius-Akatemian kan-
sanmusiikkikoulutusta saaneet
muusikot tuovat taituruutensa
esiin siinä määrin, että valinta
vuoden yhtyeeksi 2005 ei anna
sijaa jossittelulle.

Ensilevy Sväng tarjoilee
valtavasti kirjonta monentyyppis-
tä musiikkia: kolme Eero Tur-
kan sävellystä, vanhaa tanssi-
musiikkia (tangoa ja foksia),
Ismo Alangon Kurjet sekä pe-

rinnesävelmiä Suomesta, Ro-
maniasta, Ruotsista, Venäjäl-
tä ja USAsta.

Sovitukset ovat paljolti
yhteistuumin tehtyjä, mutta
useimmissa on selkeästi mu-
kana Eero Grundströmin kä-
denjälki. Hän on monin pai-
koin löytänyt mielenkiintoisia
uusia ilmeitä joskus tasapak-
suun sävelmistöön. Ja kun ää-
nitys jälki on myös monipuoli-
sta ja äänitekniikan antamia
mahdollisuuksia on käytetty
kaikuineen ja old time
sävyineen hyvin hyödyksi, niin
mikäs on kuunnellussa.

Useimmille kuulijoille uusi
tuttavuus on bassohuuliharpu-
pu, joka Pasi Leinon käsitte-
lyssä tuntuu syttyvän hyvinkin
oikea-aikaisesti. Jouko Kyhä-
län soittama sointuhuuliharpu
Harmonetta on todellinen
harvinaisuus, jollaista kannat-
taa lähteä katsomaan kauem-
paakin.

Vaikka soittajat eivät soit-
taessaan paljon hymyile, soi-
tossa on menoa ja iloisuutta,
mikä ehkä parhaiten näkyy li-
vekeikalla. Tällä cd:llä soitta-
jien välisestä kommunikaati-
osta - katsekontakteista, sanat-
tomista sopimuksista - saa vain
aavistuksen. □

ANTTI KOIRANEN

Hanni Autere Puhun puille HM2CD-01

*Aapon hambo / Menuetti / Int-
tājāispolska / Puhun puille /
Kesäsade / Meret suuret sula-
vat / Lempilintu / Masurkkaa-
mo / Hieho saunapolulla /
Saattomarssi / Hirvipolska*

Puhun puille on Hanni Aute-
reen ensimmäinen soololevy,
jolla kuullaan hänen omia sä-
vellyksiään, sovituksiaan ja
myös pari sanoitusta. Pääosas-
sa levyllä on viululaulu eli lau-
laminen samanaikaisesti viu-
lunsoiton kanssa. Jo Loitumas-
sa laulunlahjansa esitellyt,
pääasiassa kuitenkin viulistina
tunnettu Hanni osoittaa levyllä
olevansa taitava laulaja
myös soolona.

Hanni Autere muusikkoys-
tävineen – Maija Karhinen,

Sara Puljula, Eero Grundström
ja Matti Laitinen – taitavat eri-
laiset tunnelmat. Levyllä löy-
tyy muun muassa haikeankau-
nis, Hannin soolona esittämä
Puhun puille, kiperä Inttājāis-
polska, raikas Kesäsade ja leik-
kissä Hirvipolska. Musiikki
maalailee erilaisia mielentilo-
ja sykkien, jippoillen ja vä-
reillen juuri sopivasti niin, että
mielenkiinto säilyy koko ajan.

Puhun puille -levyn kappaleet
tuntuvat olevan eräänlaisia
terapiaa Hannille – ja sitä ne
ovat myös kuulijalle. Miten
hyvältä tuntuu uppoutua su-
rullisen Saattomarssin maise-
maan pahalla mielellä olles-
saan. Ja miten keveästi jalka
nousee Hieho saunapolulla –
sottiisin tahdissa, kun kevät-
aurinko kutittelee hilpeiden
hermoja.

Kokonaisuutena koen le-
vyn lepona ja piristykseenä kii-
reisen arkielämän lomaan.
Hanni luottaa siihen, että yksi-
näisen viulun tai viulun ja lau-
lun ääni kantaa. Tai että säes-
tykseksi riittää kevyesti näp-
pääilty kitara ja kiperäänkin
kappaleeseen hienovaraisesti
mukaan tuleva piano. Hanni
uskaltaa viipyillä, maistella
tunnelmia ja elää niiden mu-
kana. Ja silti Hannin ja kump-
paneiden musiikista löytyy
myös voimaa. Sen syliin on
hyvä antautua puhdistautu-
maan päässä surraavista aja-
tuksista. □

ARJA KANGASNIEMI

Lieto Paljasjaloin Barfota PSMO-4

*Ahava / Den bortsålda / Me-
nuetti Porvoosta / Polska
Pernajasta / Jospa miehen
saisin / Maanitusta / Magda-
lena / Poloneesi Lapinjärvel-
tä / Valsi Porvoosta / Hiiva-
Nuutti / Menuettia pitkähui-
lulla / Haukka kaurapellon
yllä / Kuolemattomat sottiisit*

Lieto on Porvoonseudun mu-
siikkiopistossa toimiva kan-
sanmusiikkiyhtye. Yhtyeen en-
simmäisellä levyllä kuullaan
sekä yhtyeen jäsenten sävel-
lyksiä että perinteisiä kansan-
musiikkikappaleita. On muka-
vaa huomata, että levyllä on

16 Liitelevy

1. Meret suuret sulavat .....9'30

säv. Hanni Autere, san. Kanteletar / Hanni Autere
Hanni Autere, viululaulu
Äänitetty konsertissa Kamarimusiikkisalissa 8.10.2003
Äänittäjä Mika Autere

2. Metsä.....8'30

säv. Hanni Autere, san. Kanteletar
Hanni Autere, viululaulu ja Pekka Kuusisto, koskettimet
Äänitetty konsertissa Kamarimusiikkisalissa 8.12.2004
Äänittäjä Mika Autere

3. Yksi kauppias Intiasta .....12'20

säv. Hanni Autere, san. trad.
Hanni Autere, viululaulu
Äänitetty konsertissa Kallio-Kuninkalan Leonora-salissa 31.5.2005
Äänittäjä Mika Autere

4. Tsiki .....5'45

säv. Hanni Autere
Hanni Autere, viululaulu
Äänitetty konsertissa Pitskun kulttuurikirkossa 23.5.2008
Äänittäjä Mika Autere

5. Krazem .....7'20

säv. Hanni Autere, san. Hanni Autere
Hanni Autere ja Viululaulajat (Tuukka Haapaniemi, Kukka Lehto, Sara Puljula, Minna Padilla,
Lassi Logrén, Selina Sillanpää ja Anna E. Karvonen)
Äänitetty konsertissa Kamarimusiikkisalissa 22.4.2009
Äänittäjä Mika Autere

SibKaCD 107

ISRC FI-SAB-11-00001-00005

Yhtäaikainen viulunsoitto ja laulaminen saavat tekijänsä korvissa aikaan ainutlaatuisen resonoinnin. Tämä lähes maaginen tunne on saanut monet muusikot viehättymään viulunsa ja oman äänensä yhdistämisestä. Se on johdattanut Hanni Autereen tutkimaan tämän niin sanotun viululaulun mahdollisuuksia oman musiikillisen ilmaisunsa väylänä.

Autere on Sibelius-Akatemian kansainvälisesti arvostetun kansanmusiikin osaston kasvatteja. Maisteriopintojensa aikana hän yhdisti kaksi rakkainta instrumenttiaan ja hakeutui valmistumisensa jälkeen yliopistonsa taiteelliseen tohtorikoulutusohjelmaan tutkimaan viululaulua. Uusia näkökulmia etsiessään hän yhdisti viululauluunsa live-äänenmuokkauksen, liikeilmaisun ja näyttämöllisyyden sekä improvisoimisen. Tavoitteena oli saada aikaan uusia sointivärejä ja uutta, viululauluun pohjautuvaa musiikkia.

Tämä kirjallinen työ on prosessikuvaus tutkintokonserttien muodostamasta kehityskaaresta. Autere kuvaa työssään musiikillisen taustansa lisäksi luovaa muusikkoutta sekä kaikki tutkintokonserttinsa suunnitteluvaiheesta jälkitunnelmiin. Pääosassa ovat viululaulu, säveltäminen sekä muusikouteen, esiintymiseen ja ilmaisuun vaikuttavat asiat. Kirjallisen työn liitteenä olevalla äänitteellä on esityksen painopisteen ilmaiseva näyte jokaisesta konsertista.

Sibelius-Akatemian kansanmusiikin osaston julkaisuja 19

ISSN 1455-2493 • ISBN 978-952-5959-03-1